

LIETUVOS KARIUOMENĖS STATUTAI

Projektas.

Originale parašyta:
„Tvirtinu 1923 m. gegužės m. 28 d.
Majoras Slizys
Krašto Apsaugos Ministeris“.

LAUKO TARNYBOS STATUTAS

I. D A L I S.

1923 m. laidos pakartojimas.

VYR. ŠTABO SPAUDOS IR ŠVIET. SK. LEIDINYS

KAUNAS . . . . . 1931.

12428

M. Kuktos spaustuvė, Neprikl. aikštė 7

Mokomosios
literatūros
fondas

Išspausdinta 12.000 egzempliorių.

I SKYRIUS.

Kariuomenės organizacija ir valdymas kare.

1 SKILTIS.

Kariuomenės organizacija kare.

1. Per karą valstybės kariuomenė, kuri veikia viename ar keliuose karo veiksmų teatruose, sudaro *armiją*, kuri valdyti pavedama Vyriausiajam Vadui.

2. Štabo ir įvairių nustatytų prie Vyriausiojo Vado valdybų funkcijas vykdo atatinamos Krašto Apsaugos Ministerijos valdybos.

3. Visa sudarančioji armiją kariuomenė, operacijų atžvilgiu arba valdymo patogumui, gali būti padalyta *grupėmis*.

4. Grupei vadovauja Grupės Vadas, priklausantis netarpinai Vyriausiajam Vadui.

5. Prie Grupės Vado sudaromas štabas, kuris sprendžia tik operacijų klausimus.

6. Kiekviena grupė sudaroma iš vienos ar kelių pėstininkų divizijų su atatinamu kitų kariuomenės rūšių skaičium.

7. Mažesnės kaip pėstininkų divizija dalys su atatinamomis kitų kariuomenės rūšių dalimis, reikalui esant, gali būti suvedamos į

rinktines, priklausančias netarpinai Grupės Vadui ar Vyriausiajam Vadui.

8. Rinktinės ir grupės turi būti sudaromos iš kariuomenės dalių, neardant, be didelio reikalo, jų nuolatinės organizacijos. Tas pats reikalavimas turi būti vykdomas skirstant kariuomenę su tam tikrais kautynių tikslais (avangardas, kautynių baras, rezervas ir t. t.).

9. Sujungiant bendriems veiksams keletą kariuomenės junginių, nesujungtų nuolatine organizacija, viršininkas, įsakęs sudaryti tokią rinktinę, paskiria ir bendrą viršininką. Jei tokio paskyrimo nebuvo, taip pat ir pripuolamuosiuose junginiuose, vadovybę paima vyresnysis.

10. Vyresniškumas skaitomas iš pareigų, o einant lygias pareigas — iš laipsnio. Nesant nuolatinio viršininko, laikinas pareigų ėjimas, nepaskelbtas Vyriausiojo Vado įsakyme, neskaičiuojamas.

11. Kiekvienas viršininkas turi paskirti ne mažiau kaip du pavaduotojus iš vyresniųjų skaičiaus. Kariuomenės junginiuose, kurie turi štabus, bendra vyriausybė tenka štabo viršininkui, kol tą vadovybę priims vyresnysis iš pavaduotojų.

12. Kiekvieno štabo darbas yra:

- a) duoti viršininkui, prie kurio štabas esti, pilnus davinius, kad jis galėtų padaryti pamatuotą sprendimą;
- b) išdėstyti tą vyresniojo viršininko sprendimą, kaip įsakymą kariuomenei;

- c) papildyti tą įsakymą smulkmenomis, ant kurių pats viršininkas nesustoja;
- d) laiduoti greitą ir teisingą įsakymų atidavimą kariuomenei.

2 SKILTIS.

Kariuomenės valdymas kare.

a) Bendri pagrindai.

13. Planingas kariuomenės lauko veikimo išvystymas reikalauja iš viršininko tvirto nuolatinio valdymo, t. y. *savo valdinių* (dalių, žmonių) *pastangu suderinimo, siekiant duotąją tikslą.*

14. Pirmas pasisekimo reikalavimas kare yra paimti veiksmų iniciatyvą į savo rankas. Todel veiksmų griežtumas ir atkaklus savo valios vykdymas turi būti parodyti visų, pradedant vyriausiuoju viršininku ligi eilinio. *Sugašimas ir svyravimas pavojingesni, negu klaida renkant priemones.*

15. Šių dienų kautynės reikalauja iš visų dalyvių plačiai parodyti savo iniciatyvą. Kiekvienas viršininkas ir eilinis privalo suvarankiškai ryžtis viską padaryti, kas gali padėti pasiekti pažymėtą tikslą. Įsakymų negavimas nieku būdu negali pateisinti nepakankamai energingo veiklumo. *Neveiklumas yra nusi kaltimas.*

16. Suderinti bendri veiksmai yra vyriausia pasisekimo sąlyga. Todel atskira iniciatyva turi visada vadovautis vyresniojo viršininko idėja. Tuo pasireiškia tikra drausmė,

kuris laiduoja būtinųjų veiksnių vienybės ir pastangų sutelkimą.

17. Viršininko įsikišimas į valdinio kompetencijos sferą ir nurodymai kaip veikti, kur turi būti vykdoma remiantis Lauko ir kitais statutais, užmuša valdinių iniciatyvą ir todėl turi būti griežtai vengiami. Antra vertus, viršininkas turi nuolat kontroliuoti operacinių nurodymų vykdymą ir, neteisingai juos vykdydant, jis turi energingai reaguoti.

b) Operaciniai nurodymai.

18. Kariuomenė kare valdoma operaciniais nurodymais, duodamais jos viršininkų.

19. Valdymo pagrindu turi būti padėtas principas, kad kiekvienas karys suprastų savo uždavinį, kuris jam reikės spręsti.

20. Nurodymai kautynių uždaviniams vykdyti, žygiavimui, postoviui ir kitiems lauko veiksams, t. y. operaciniai nurodymai duodami **įsakymų, paliepimų ir direktyvų** formoje.

Šitie operaciniai nurodymai, skirtumui nuo kasdieninių įsakymų, duodamųjų kariuomenės dalims jų kasdieniniam gyvenimui, turi savo atskirą numeraciją ir numerio užpakaly turi raidės „Op“ (operacinis). Operaciniai nurodymai laikomi slaptais.

21. **Įsakymu**, nežiūrint formos, vadinama paties viršininko duoti nurodymai vienam tam tikram atsitikimui.

22. **Paliepimu** vadinamas toks pat įsakymas, bet duotas viršininko vardu, tam įga-

lioto asmens (pavyzdžiui, štabo viršininko). Tokie paliepimai privalomi pildyti, kaip ir įsakymas.

23. **Direktyva** vadinamas viršininko nurodymas, kuris nurodo jo valdinių veikimą, per tam tikrą laikotarpį, arba duotas tuomet, kai apystovos nepakankamai dar išaiškintos. Direktyva nurodo vykdytojui tik bendrą veiksnių tikslą ir kartais duoda vadovaujamųjų nurodymų jam pasiekti.

24. Operaciniai nurodymai gali būti **atskiri**, t. y. vienai kuriai daliai (ar vienam asmeniui), arba **bendri**, t. y. kelioms dalims (arba asmenims). Bendrieji operaciniai nurodymai padeda geriau orientuotis visiems viršininkams.

25. Bendruose operaciniuose nurodymuose turi būti tik tos žinios, kurios turi reikšmės visiems viršininkams. Viskas kita turi būti duota atskirais nurodymais.

26. Bendras įsakymas turi, paprastai, šias žinias:

- 1) apie priešininką,
- 2) apie savo kariuomenę,
- 3) bendrą užduotį, duotą iš aukščiau,
- 4) artimiausią tikslą, kurį pasistato viršininkas,
- 5) atskirus uždavinius, duodamus įvairiems kariuomenės junginiams, ir paskirstymą tarp jų priemonių.
- 6) nurodymus žvalgybai, apsaugai, ryšiams,

- 7) nurodymus tiekimo tarnybai (gurguolėms),
  - 8) skiriamąsias linijas,
  - 9) kur siųsti pranešimus, kas pavaduotojai,
27. Kartais, pavyzdžiui, susitinkamosiose kautynėse, laiko stoka ir greitai kintančios apystovos verčia vyresnįjį viršininką vadovauti kariuomenei, daugiausia atskirais operaciniais nurodymais. Tuomet, kitiems viršininkams orientuoti, reikia siųsti jiems šitų atskirųjų operacinių nurodymų kopijas.
28. Pagrindinis nurodymų veikslas yra **rašto įsakymas**. Jis pasirašomas jį davusio viršininko ir duodamas vykdytojui raštu (išspausdintas).
29. Paprasti ir trumpi operaciniai nurodymai galima duoti žodžiu. Tuomet įsakantysis turi įsitikinti, kad įsakymas suprastas teisingai. Naudinga reikalauti, kad tuos nurodymus gavęs asmuo pakartotų.
30. Vyresnysis viršininkas turi nurodyti tik tai, ko negali arba neturi savarankiškai nurodyti jo valdiniai, t. y. tik tai, kas derina valdinių veiksmus.
31. Visi operaciniai nurodymai turi:
- a) išaiškinti apystovas,
  - b) nurodyti bendrą veiksmų tikslą,
  - c) duoti priemonių tam tikslui pasiekti.
- Veikimo būdas duotam tikslui pasiekti turi būti paliktas vykdytojui.

32. Visi operaciniai nurodymai turi būti išdėstyti aiškiai, tiksliai ir kuo trumpiausiai.
33. Operaciniai nurodymai turi būti duodami priklausomybės, kad ir laikinosios, tvarkoje. Jei vyresnysis viršininkas apystovų yra priverstas duoti operacinius nurodymus ne priklausomybės tvarkoje, tai jis tuomet turi pranešti tai tarpiniams viršininkams. Gavusis tokius nurodymus privalo juos vykdyti ir tuojau pranešti tai netarpiniam viršininkui.
34. Visumet kare labai svarbu kuo greičiausiai pranešti kariuomenei būsimieji jos veiksmai. Tam tikslui visur ir visada reikia duoti **ruošiamųjų nurodymų**. Tie nurodymai daugiausia duodami telefonu ar telegrafu (rūpinantis garantuoti jų paslaptį), tuojau padarius viršininkui sprendimą. Jie visada yra gauti pirmiau, negu rašto nurodymai, ir laiduoja operacinių nurodymų vykdymą, laiku ir be sumišimo.
35. Ruošiamųjų nurodymų turinys paprastai bus:
- a) žygiui — išėjimo valanda, avangardo (ariergardo) sudėtis, išėties punktas;
  - b) postoviui — avangardo (ariergardo) sudėtis ir apsaugos rinktinės pasipriešinimo ruožas;
  - c) kautynėms — išėties riba ir spėjamųjų veiksmų laikas.
36. Kare, ne mažiau kaip priešininko ugnis, fizinę ir moralinę kariuomenės jėgą ardo:

- a) apystovomis nepateisinamas kariuomenės varginimas be poilsio, jos įtemptas laikymas pasirengusia kautynėms ir laukiančia nurodymų;
- b) apystovomis nepateisinami judesiai;
- c) operacinių nurodymų keitimas;
- d) nedavimas kariuomenei šilto valgio.

37. Kiekvienas viršininkas turi griežtai kovoti su minėtais reiškiniais ir ypatingai su savo operacinių nurodymų mainymu ar keitimu, nes tai, be pirmiau nurodytų nepatogumų, naikina kariuomenėje pasitikėjimą juo ir, tuo būdu, žemina jo, kaip viršininko, autoritetą.

38. Reikalas plačiai orientuoti dalių viršininkus reikalauja dažnai **pačiam bendrauti**. Divizijose ir mažesniuose junginiuose tai daroma, aiškinant pačiam vyresniajam viršininkui.

39. Taip bendraudamas, kiekvienas viršininkas turi, išėmus retus atsitikimus, pats apžiūrėti jam priklausančiųjų dalių kautynių sąstatus. Tai pakelia viršininko pasitikėjimą ir autoritetą kariuomenės akyse.

40. Nurodymų davimo būdą, t. y. ar reikia jie duoti raštu ar žodžiu, ar bendrais ar atskirais nurodymais, parodys apystovos. Visumet reikia atminti, kad kautynių nurodymams aiškumas, nesukelias jokių abejonių, svarbiau, kaip formos išlaikymas. Tačiau pagrindiniams operaciniams nurodymams, reikia naudotis prityrimo išdirbtu šablonu. Tai palengvina juos sustatyti, o vykdytojui — juos išsiaiškinti.

Pastaba. Pagrindinių operacinių nurodymų forma įvairiems lauko veikimo veikslams duota priedėliuose.

c) Pranešimai.

41. Apystovos kare paaiškėja tik sulyginant gaunamas žinias. Todel visi kariuomenės viršininkai turi viską daryti, kad laiku **praneštų** gautąsias žinias vyresniajam viršininkui, priklausomiems ir gretimiesiems viršininkams.

Pastaba. Visa, kas toliau pasakyta apie pranešimus vyresniesiems viršininkams, lygiai tinka ir pranešimams priklausomiesiems ir gretimiesiems viršininkams.

42. Tikriausių davinių apie priešininką duoda kautynės. Todel tarp visų laipsnių viršininkų kautynėse ypatingai reikalingas nuolatinis žinių pasikeitimas.

43. Didžiausia kiekvieno pranešimo vertybė, kad jis būtų **laiku** ir **tikras**.

44. Apie ką ir kada siųsti pranešimai, paliekama spręsti pranešančiajam. Tačiau, žiūrint apystovų, gali būti nustatytas pranešimų būtinumas.

45. Pranešimai, kurių siuntimo būtinumas nustatytas viršininkų, laiku ar pasiekus tam tikrų ribų, vadinami **terminuotais pranešimais**. (1 pried.).

46. Iš anksto negalima nustatyti, apie ką ir kuomet reikia siųsti pranešimai. Tačiau, visada reikia pranešti:

a) apie priešininką: žvalgant — kad susitikta su priešininku, kad pastebėti jo pėstininkai, kad grupuojama jo kariuomenė, kad nerasta priešininko ten, kur buvo spėjama; kautynėse — kad prasidėjo kautynės, kuri priešininko kariuomenė yra priešais, ir visos svarbios atmainos jo sąstate ir veiksmuose;

b) apie savo kariuomenę: žygiuojant — kad pasiektos nurodytosios įsakyme ribos, kad atvykta į didžiojo poilsio ir nakvynės vietą; postovy — kur ir kaip sustatyta dalis ir štabas; kautynėse — ar įvykdytas duotasis uždavinys ir pasitaikiusios kliūtys, visos atmainos gautame uždavinyje ir parodytoji iniciatyva; kautynėms pasibaigus — kokie jų rezultatai, nuostoliai, trofėjai, atsargos stovis, kas toliau veikiama.

47. **Pranešimai** turi būti pilni, parašyti trumpai, įskaitomai, aiškiai, tiksliai ir visada turi atsakyti į šiuos klausimus:

- a) koks priešininkas pastebėtas ir kiek jo,
- b) kada priešininkas pastebėtas,
- c) kur priešininkas pastebėtas,
- č) ką veikia priešininkas (sustojo pasilsėti, žygiuoja, tvirtina poziciją ir t. t.)

Be to, kiekvienas pranešimas turi trumpai pakartoti pirmutinį ir baigtis tuo, ką toliau veiks pranešėjas. (2 pried).

48. Pranešimuose reikia griežtai skirti tai, ką pats matė, nuo to, ką girdėjo iš kito.

49. Pranešimai gali būti raštu ir žodžiu, bet geresni pirmieji. Todėl visada, kai tat galima, pranešimai turi būti parašyti. Smulkieji pranešimai patruliuose gali būti duoti sutartiniais ženklais.

50. Pranešimai geriausia rašyti atskiruose lauko knygelės blankuose ir dėti į tam tikrus vokus, jų neužlipdant. Jei pranešimo siuntėjas mano, kad pranešimas yra tiek slaptas, kad turi būti žinomas tik adresatui, tai vokai reikia užlipdyti.

51. Pranešimai siunčiami turimomis pranešėjo priemonėmis. Siunčiant telefonu ar telegrafu, reikia turėti atsargumo priemonių, kad būtų išlaikyta paslaptis ir įsitikinimas, jog adresatas pranešimą gaus ir teisingai supras.

52. Svarbus pranešimas siunčiamas, jei nėra tikra, kad jis bus pristatytas, dviem arba keletu kelių iš karto.

53. Siunčiant svarbius pranešimus žmonėmis netoli ir kai priešininko arti nėra, galima siųsti su pranešimu vieną žmogų, o toliau — ir naktį — pranešimai siunčiami su dviem ir trimis žmonėmis.

54. Pasiųstojo su pranešimu pareigos šitokios:

- a) Pasiųstieji su pranešimu eina keliu, nurodytu jiems viršininko, kuris siunčia pranešimą. Kad nepakliūtų priešininkui akin, siunčiamasis turi vengti gyvenamų punktų ir didelių kelių.

- b) Pasiųstasis su pranešimu turi žinoti jo turinį, kad kartais, jeigu jam tektų jį sunaikinti bijant, kad jis nepakliūtų į priešininko rankas; tai jis galėtų pranešti žodžiu.
- c) Jei siunčiamąjį užpultų priešininkas, jis turi pranešimą sunaikinti.
- č) Jei siunčiamasis kelyje susirgtų, ar susirgtų jo arklys, jis turi gauti sau arklį ar vežimą arba pristatyti pranešimą pėsčias. Jei tuomet jis susitiktų su sava ja kariuomene, tai jis turi prašyti, kad sutiktos dalies viršininkas padėtų jam pristatyti pranešimą.
- d) Siunčiamasis turi duoti paskaityti neužlipdytą pranešimą visiems sutiktųjų, atskirų kolonų (pavyzdžiui, priekinės bei šoninių rinktinių ir avangardo) viršininkams ir generalio štabo karininkams, jiems pareikalavus, prašydamas juos pasirašyti paskaičius kitoje vokų pusėje.

55. Siunčiamieji su pranešimais iš *jojų* atgal negrįžta. Jei pranešimams rinkti pastatytas tarpinis postas, tai siunčiamasis lieka tame poste arba joja į savo dalį, kaip jam nurodyta.

56. Kad greičiau būtų galima pristatyti pranešimai, labai naudinga statyti tarpinis postas pranešimams rinkti, iš kurio pranešimai atiduodami telegrafu ar telefonu, arba siunčiami automobiliais, motociklais, dviračiais ar nenuvargusiais arkliais.

č) Rašomų nurodymų ir pranešimų susistatymo taisyklės.

57. Rašomųjų susižinojimų forma turi būti paprasta. Trumpi sakiniai ir paprasti posakiai lengvina suprasti, kas parašyta.

58. Visi operaciniai nurodymai ir pranešimai turi turėti:

- a) antgalvį, kuriame nurodoma: kam adresuojama (asmeniui ar daliai), atidavimo vieta ir laikas, numeris, žemėlapis, kuriuo naudotasi;
- b) parašą — pareigas, laipsnį ir pavardę.

Pastaba: Turinčio štabą viršininko operacinis nurodymas turi būti pasirašytas ir štabo viršininko.

59. Kitais atžvilgiais, sustatant operacinius nurodymus, patariama naudotis praktikoje išdirbtomis formomis, kurios padeda sustatyti, o vykdytojams — suprasti, leidžiama vartoti lauko knygelės blankai ir vokai (3 priedėlis), tiktai reikia:

- a) tekstas dalyti punktais, jungiant vienam punkte arba visa, kas liečia vieną kariuomenės junginį, arba kas liečia visus, bet turi vienodą reikšmę;
- b) dėstymo tvarkoje vadovautis 26 str. reikalavimais išskiriant visa, kas svarbiau, teksto pradžion.

60. Sustatant operacinius nurodymus ir pranešimus reikia:

- a) Vietos daiktų pavadinimai griežtai derinti su žemėlapiu, nelinksniuoti ir rašyti aiškiai. Naudojantis svetimų

II SKYRIUS.

R y š i a i.

1 S K I L T I S.

Bendri nurodymai.

65. Kariuomenei sėkmingai valdyti būtina reikia turėti gerai organizuota, greitai ir patikimai veikianti ryšių tarnyba.

Vykdamas bendrą uždavinį, ryšiai laiduoja tikslingą visų kariuomenės dalių darbą.

66. Ryšius *visada* turi laikyti:

- a) *kiekvienas viršininkas su savo valdiniais*, kad galėtų perduoti jiems savo norus (valią) ir gautų ju pranešimus, reikalingus susidėjusioms tam tikram momentui apystovoms įvertinti;
- b) *kiekvienas viršininkas su netarpiu aukštesniuoju savo viršininku*, kad galėtų gauti uždavinius, būtų orientuotas bendrojo padėty ir galėtų perduoti gautus vaisius;
- c) *gretimosios dalys tarpusavyje*, kad siekdamas bendrą tikslą, derintų savo veiksmus.

67. Ryšiams yra statomi šie pagrindiniai reikalavimai — jie turi būti *patikimi* ir veikti *be paliovos*.

68. Taisyklingai įrengtą ryšių tarnybą galima laikyti tik tokia, kuri patenkins šiuos taktikos reikalavimus:

- a) kai ryšiai galima greitai įrengti, galima bus jais pasitikėti ir jie veiks be paliovos;
- b) kai jais galima laiku perduoti neiškraipyti nurodymai, o šie laiku bus gauti;
- c) kai technikos atžvilgiu ryšiai bus paprastai įtaisyti, bus patogūs naudoti ir kautynių apystovoms pritaikinti;
- d) kai galima kontroliuoti, ar tikrai perduota ir įsitikinti, kad perduoda tie patys žmonės, nuo kurių laukiama perduosiant;
- e) kai visi ryšiai galima sujungti vieno atsakomojo žmogaus rankose;
- g) kai perduodant priešininkas negalės nugirsti ir, bendrai, negalės orientuotis mūsų sąstate.

69. Techniškieji ryšiai sudaromi gilumon nuo aukštesnio į žemesnį kariuomenės junginį, o frontu — iš dešinės kairėn.

Betgi tatai nepaleidžia viršininko nuo atsakomybės už laikymą ryšių taip su vyresniuoju viršininku, taip ir su savo dešiniuoju kaimynu.

Atsitraukimo metu (žygiuojant, ariergardo kautynėse) šoninių ryšių kryptį nustatyti — turime atsistoti veidu į priešininką.

Šią tvarką viršininkas gali pakeisti, bet dėl ypatingų sąlygų, kurias sudaro apystovos.

70. Be techniškujų ryšių, *visada ir visą kariuomenės dalis* turi rišti veiksmų bendrumas ir pastangos geriausiu būdu *išspręsti duotąjį uždavinį*.

Energingas visų kariuomenės dalių veržimasis pirmyn geriausiai laiduoja veiksmų bendrumą ir duoda sudaryti geresnius ryšius.

Kai dėl moralių ir techniškujų ryšių reikalingumo — žiūrėti Pėstininkų Rikiuotės Statuto II-os dalies 29 — 31 str.

71. Kiekviena kariuomenės dalis turi padėti savo kaimynams tiek, kiek ji neprasilenkia su savo užduotimi. Kiekvienas viršininkas turi būti visada pasiryžęs gelbėti savo kaimyną arba veikiančią priekyje kariuomenės dalį.

Atvirkščiai, nė viena kariuomenės dalis savo bare neturi teisės laukti netarpinos pagalbos iš tų kariuomenės dalių, kurios veikia gretimuose baruose, nes visos jos turi savo atskirus uždavinius.

Kaimynai paprastai vienas antram padeda tik vykdydami uždavinius, kuriuos yra davęs aukštesnysis viršininkas.

Dėl šoninių ryšių, nereikia stengtis susilyginti su atsilikusiu kaimynu, nes šių laikų kautynėse nedideli tarpai ir nuolaidų sąstatai yra normalus dalykas.

72. Kariuomenės junginiuose, kurie susideda iš įvairių kariuomenės rūšių, reikia laikyti tvirčiausi ryšiai tarp tų įvairių kariuomenės rūšių.

73. Pėstininkų ryšiai su artilerija turi sprendžiamos reikšmės. Šiems ryšiams nutrukus, gali pakilti ir visų kautynių likimas. Artilerija privalo užmegsti ryšius su pėstininkais ir juos be paliovos laikyti. Dėl to, artilerija turi stovėti galimai arčiau pėstininkų ir turi jiems visaip padėti, žiūrėdama pėstininkų norų ir jų reikalų. Savo režtu, pėstininkai privalo pranešti artilerijai savo norus ir visokiais būdais padėti laikyti ryšius su ja, pavyzdžiui, duodami iš savo priešakinųjų kautynių skyrių šviesos ženklus ir t. t.

74. Pačių viršininkų bendravimas tarpusavyje bei surikiuotės viršininkais ir generalio štabo karininkų komandiravimas iš aukštesniojo štabo į žemesnius, iš žemesniųjų aukštesnius ir gretimuosius yra patikimas būdas ryšiams laiduoti.

II SKILTIS.

Ryšių priemonės.

75. Visos ryšių priemonės galima skirti į dvi grupes: *pagrindinės* ir *padedamosios*.

Į pagrindines ryšių priemones įskaitoma:

- a) vielų telefonas,
- b) vielų telegrafas,
- c) radiotelegrafas ir radiotelefonas.

Į padedamąsias ryšių priemones įskaitoma:

- a) ordonansai,

- b) ryšių karininkai,
- c) aeroplanai,
- d) automobiliai, motociklai ir dviračiai,
- e) lauko paštas,
- g) marškos,
- i) optikos telegrafas,
- k) šunys,
- l) karvelių paštas,
- m) akustikos (garsų) signalizacija
- n) indukcijos telegrafas,
- o) nenugirstamas telegrafas,
- p) specialūs tankai.

79. Kokių ryšių priemonių teks pasirinkti — pareis nuo apystovų. Ryšiams sudaryti ir palaikyti, kiekvienas viršininkas turi sunaudoti visas jo turimas priemones, kad ryšiai būtų galimai pilnesni ir veiktų nesustodami: vieniems ryšiams nutrūkus, toliau turi veikti kiti ryšiai, pasigaunant kitų priemonių.

77. **Vielų telefonas**, sužinant žodžiu, yra patogiausia priemonė netarpiniams ryšiams sudaryti. Tai yra labiausiai paplitusi ryšių priemonė ir pagrindas visam ryšių tinklui, nuo kuopos iki divizijos imamai.

78. Žiūrint šaukiamųjų įtaisų rūšies, lauko telefonai skirstoma į induktorinius ir zirziamuosius (foninius).

79. *Induktoriniams* aparatams nereikia baterijų, jie retai genda ir su jais galima centralizuoti bet kurį galinių stočių skaičių. Tuo sudaroma žymi linijų medžiagos ekonomija ir patogus bei greitas stočių sujungimas pasikalbėti.

Šių aparatų trūkumas — didelis linijos izoliacijos stovio jautrumas.

80. *Zirziamieji* (foniniai) aparatai tuo yra geresni už induktorinius, kad jie ne tiek jaučia linijos izoliacijos stovį ir todėl šiems aparatams galima vartoti lengvesnis laidas. Be to, zirziamuoju šauktuku galima telegrafuoti Morzės abėcėlės raidėmis. (7 pried.).

Šių aparatų trūkumas: reikia turėti baterijų, jie labai greitai genda, šaukiamasis tolis nedidelis ir sunku centralizuoti žymesnis stočių skaičius.

81. Turint galvoje stočių savybes, priešakiniuose rajonuose, kur tiesiami lengvesni laidai su mažiau patikima izoliacija, reikia vartoti zirziamieji aparatai, o užpakaliniuose — induktoriniai.

82. *Bendras telefono ryšių apibūdinimas*. Jų vertybės: lengvumas, portatyvumas, tiesimo greitumas (4 klm. per valandą), vartojimo paprastumas, galimumas pačiam sužinoti ir susižinojimo greitumas. Jų trūkumai: gali nugirsti, nelieka įvykusio pasikalbėjimo aiškaus pėdsako, ir priešininkas bešaudydamas dažnai sugadina.

83. Kad priešininkas negalėtų kalbų nugirsti, reikia:

- a) kad 3 kilometrų ruože nuo priešakinių kariuomenės linijų visos vielos būtų dvilaidės;
- b) naudojant esamas linijas, jos turi būti nutrauktos į priešininko pusę, o laidų galai — izoliuoti;

taigi visos radiogramos reikia ištisai šifruoti, kas labai trukdo susižinoti;

- b) savo galingesnių stočių vilnimis priešininkas gali nustelbti mūsų stočių vilnis, taigi suardyti ryšius;
- c) nelieka siųstų ir gautų radiogramų žymių, taigi negalima jos kontroliuoti ir
- d) reikia prityrusių specialistų.

Kitos stotys žymiai mažiau gali kliudyti ir ne taip lengvai gali sugauti, kai vartojama kompasinės arba peligatorinės radijo stotys, kurios veikia tam tikra kryptimi ir leidžia virpesius norimo kampo ribose.

88. Ordonansai skiriami nešioti pranešimams ir paliepimams, kurie duodami raštu arba žodžiu. Jie gali būti raiti, pėsti, su motociklais ir dviračiais. Pėstieji ordonansai vartojami per kautynes, kai kiti technikos ryšiai nutrūksta. Pranešimams greičiau nunešti, reikia turėti tam tikrų bėgti įgudusių žmonių (bėgėjų).

Kad, priešininkui šaudant, susižinojimas per pėsčiuosius ordonansus būtų patikimas, stotoma porinių žmonių grandinėle taip, kad viena pora nuo kitos stovėtų per 100 — 300 žingsnių; poros pasirenka nešaudomas vietas arba apsikasa ir bėga nuo vieno posto iki kito.

Geriausias ryšių laidas yra sumanus ir tinkamas kelio bei krypties pasirinkimas, kad priešininkas negalėtų šaudyti arba bent matyti.

89. Rašytų operacinių nurodymų siuntimui saugoti manevrų kare, be kitų priemonių, divizijoje būtinai turi būti vartojamos dar šios.

Atvykusi nakvynėn, kiekviena atskira dalis siunčia divizijos štaban savo ordonansą, pranešdama dalies sąstatą; šis ordonansas su laikomas divizijos štabe, iki gaus operacinį nurodymą, kurį jis pristato savo vadui.

Šie, taip vadinami operaciniai ordonansai turi būti parinkti iš geresnių vyrų ir turi turėti stiprius arklius.

Ši tvarka operaciniams ryšiams laiduoti vartojama pulkuose ir batalionuose, tik tiek čia skirtumo, kad kuopų vadai siunčia į bataliono štabą ne raituosius, bet pėsčiuosius ordonansus.

90. *Ryšių karininkus* komandiruoja:

- a) aukštesnieji viršininkai (štabai) į jiems priklausomus viršininkus (štabus),
- b) priklausomieji viršininkai (štabai) į savo vyresniuosius netarpinius viršininkus (štabus) ir
- c) viršininkai (štabai) į gretimus viršininkus (štabus).

91. Ryšių karininkai komandiruojami trumpesniam ar ilgesniam laikui, arba tam tikros operacijos laikui. Jų darbas — nuolat orientuoti išsiuntusius juos viršininkus apie visa, kas darosi tose kariuomenės dalyse (štabuose), kur jie pasiūsti.

Ryšių karininkai reikia siūsti todėl, kad, kaip praktika rodo, įsigilinusi į valdymo darbą kariuomenės dalis nepakankamai orientuoja savo vyresnybę ir kaimynus. Ypatingai reikia ryšiams komandiruoti karininkai į gretimas dalis; stovinčioms rezerve kariuomenės dalims

taip pat reikia siųsti ryšių karininkai į kovojančias dalis.

92. Pranešimams siųsti ryšių karininkams duodami ordonansai arba automobilis, kuris teks vartoti tuo atveju, jei technikos ryšių priemonėmis pranešimai negalima bus siųsti.

93. Ryšių karininkai turi atvykti pas tą viršininką (į štabą), kur jie komandiruoti, ir klauso to viršininko, prie kurio jie priskirti. Ryšių karininkai turi taip dirbti, kad nekliudytų tam viršininkui (štabui), kur jie prikomandiruoti. Esant ryšių karininkui, visi pranešimai gretimoms kariuomenės dalims galima siųsti per jį. Tačiau viršininkai, prie kurių priskirti ryšių karininkai, negali pastaruosius naudoti savo nuožiūra.

94. Artilerija taip pat turi siųsti ryšiams karininkus į tas pėstininkų dalis, kurios veikia jos normalio darbo zonoje. Yra taisyklė, kad kiekviena baterija turi komandiruoti karininką į štabą to pėstininkų pulko, kurio bare ji veikia.

95. **Aeroplanais** galima veikiai sudaryti ryšiai tolimuose atstumuose, pavyzdžiui su atskirai veikiančia kavalerija arba tarp kolonų, kai nėra kelių. Per kautynes tai yra taip pat patikima ryšių priemonė siųsti pranešimams apie mūsų kariuomenės padėtį arba susirišti pėstininkams su paremiančia juos artilerija ir t. t.

Tamsa neleidžia jų vartoti, o rūkas juos suvaržo.

Aeroplanai sudaro ryšius su žeme:

- a) nutūpdami ir patys pranešdami,
- b) radiotelegrafu ir radiotelefonu,
- c) šviesos signalais,
- d) numesdami paketus.

Žemei susirišti su aeroplanais vartojama radiotelegrafas, radiotelefonas, šviesos signalai ir tiesiamos ant žemės marškos, kurių įvairus derinys reiškia sutartines sąvokas.

96. Ryšių reikalams nutupia tik tam tikri ryšiams skiriami aeroplanai ir tik tam tikruose punktuose. Tokiems punktams tinka tik tokios vietos, kur nepasiekia priešininko sunkioji artilerija. Turėdamas ypatingai svarbių pranešimų arba nurodymų, *kiekvienas aeroplanas* turi nutupti ten, kur prireiks.

Turėdamas aeroplanu radiotelegrafą arba radiotelefoną, lakūnas gali pranešti žinių žemėn pačiu priešininko sekimo laiku. Kaip radiotelegramos taip radiotelefonogramos turi būti šifruotos.

Tiems viršininkams ir štabams, kurie neturi radijo ryšių, ir kur nenurodyta arba negalima nutūpti, pranešimai ir nurodymai metami paketuose su kaspinais. Šiam reikalui lakūnas bent kiek nusileidžia žemyn ir viršuje tos vietos, kur nori mesti, suka ratą, kad tuo būdu atkreiptų komanduojamąjį punkto dėmesį į tą vietą, kur jis numes pranešimą. Gavęs paketą, komanduojamasis punktas turi duoti ženklą, kad pranešimas gautas.

Toms kariuomenės dalims, kurios kaunasi arba stovi ties pat kautynių vieta, kur paketais numesti negalima nusileisti, paprasčiausiai

sios žinios suteikiamos leidžiant sutartinės šviesos arba dūmų raketos.

97. **Automobiliai, motociklai ir dviračiai** vartojami pranešimams ir nurodymams veikiau siūsti.

98. **Lauko paštas** steigiamas ryšių ašies kryptimi, jei jos ilgis žymus. Taisyklės jam įrengti ir tarnauti parodytos 8 priedėlyje.

99. **Marškos.** Kiekviena kariuomenės dalis ir štabas turi turėti marškų, kurios dirbamos tam tikros formos ir spalvos atskirai kiekvienai kuopai, batalionui, pulkui ir t. t. Tai yra *žymimosios ir nuolatinės* marškos. Jų formą ir spalvą nustato tam tikra instrukcija.

Savo aeroplanams pasirodžius, visos kariuomenės dalys turi patiesti savo žymimąsias marškas.

Neturint radiotelegrafo, aeroplanams signalizuoti nuo žemės nustatomos bendros visiems signalizacijos marškos, kurių įvairus derinys gali perduoti mintį.

Kariuomenės dalims susižinoti šiomis marškomis su savo aviacija, sutartinis ženklų (kodas) nustatomas slapta ir periodiniai keičiamas, nes priešininko oro sekėjai gali jį gerai sekti.

100. **Optikos telegrafas.** Optikos telegrafas yra tokia ryšių priemonė, kur ryšiams sudaryti vartojami akim suvokiami šviesos signalai. Ženklaus duoti optikos telegrafas vartoja šias priemones: vėliavas, semaforus, švyturius, žibintus, ženklų lempas su žibalo, acetileno ir elektros šviesos šaltiniais ir t. t.

101. *Semaforas* yra tai stiebas su dviem paslankiais skydais, kurie vilktais galima įvairiai pakreipti.

Sutariant įvairias skydų padėtis laikyti per tašką ir brūkšnį, galima signalizuoti Morzės abėcėle. Dar dažniau, įvairi paslankiųjų skydų padėtis reiškia tam tikrą abėcėlės raidę.

102. Kitomis aukščiau nurodytomis optikos priemonėmis telegrafuojama, prisilaikant Morzės abėcėlės, tam tikrais ženklais, atatinkamai telegrato abėcėlės taškams ir brūkšneliams, arba kodu, kai tam tikram iš anksto sutartam šviesos ženklų deriniui atatinka iš-tisa visa mintis.

103. Paskirties atžvilgiu optikos telegrafo prietaisai skirstomi į dvi rūšis: *artimųjų ryšių* (nuo 1 iki 10 kilometrų) ir *tolimųjų ryšių* (nuo 10 iki 60 ir daugiau kilometrų) prietaisai.

Prie pirmos rūšies priskiriama vėliavos, semaforai, raketos ir žibintai; prie antros — ženklų lempos.

104. Žiūrint veikimo sąlygų, vieni prietaisai skiriami *dieną* dirbti (vėliavos, semaforai ir kartais šviesos ženklų aparatai), o kiti — *naktį*, raketos, žibintai ir įvairios ženklų lempos.

105. Be to, skiriami *tiksliai nutaikomieji* prietaisai (šviesos ženklų aparatai) nuo *netiksliai nutaikomųjų* prietaisų (vėliavos, semaforai, raketos ir žibintai).

Reikia turėti galvoje, jog vartojant pastaruosius prietaisus, negalima laiduoti, kad prie-

šininkas neperims signalų. Taip pat ir vartodami tikslaus nutaikymo prietaisus, negalime tikrinti, kad priešininkas neperims optikos signalų.

106. Labai svarbus optikos telegrafo patogumas tas, kad su juo galima dirbti per užimtus priešininko plotus ir surišti punktus, kuriuos skiria nepereinamos vietos.

107. Optikos telegrafavimo tolimas apribotas ir pareina nuo prietaisų konstrukcijos, šviesos versmės galingumo, vietos sąlygų, oro giedrumo ir grynumo.

Lietingame ore ryšiai payra. O dėl dulkių ir dūmų ženklai mažiau matomi.

108. Reikia laikytis taisyklės, kad *puolant* turi būti nustatyti ženklai spalvotomis raketomis šiems atvejams:

- a) prieitai ribai pažymėti ir
- b) kai pėstininkų sunkiųjų pabūklų ir artilerijos ugnis reikalaujama perkelti toliau prieš užpakalin, o ginantis, kai reikalaujama paleisti užtveriamoji ugnis.

Tie ženklai nustatomi atskirai kiekvienai dienai arba kiekvienoms kautynėms ir skelbiami operacijos nurodymuose.

109. Šunys tam tyčia išmokyti, yra vartojami korespondencijai nešioti atstumuose iki 5 kilometrų. Šunų bėgimo greitis — 1 kilometrą per 5—6 minutes. Jie sėkmingai galima vartoti ryšiams pastovio apsaugoje, o per kautynes tuose baruose, kur priešininko ugnis ypatingai smarki.

110. *Pašto karveliai* yra labai patikima ryšių priemonė, kuri veikia visokiuose sąlygose, išskiriant naktį. Jie vartojami ryšiams su priešakinėmis kariuomenės dalimis, kai visos kitos ryšių priemonės nutrūksta, taip pat ryšiams su tankais ir tolimuose atstumuose.

Kadangi karveliai lėkdami gali būti pašauti arba grobuonių paukščių sudraskyti, tai vienu sykiu paleidžiama po 2 ir daugiau karvelių su vienoda korespondencija. Karvelio lėkimo greitis: 800—900 mtr. per minutę ir 50 km. per valandą, tolis 250—400 kilometrų.

111. Pašto karvelių ryšiai sudaromi štai kaip: karvelius ima iš jų lizdų — gūštų, į kuriuos jie yra įjunkę ir perkelia į tuos punktus, iš kurių gali kilti reikalas siųsti su jais korespondenciją į nuolatinių lizdų vietas.

Pranešimai dedami į tam tikrą kapsulę, kuri pririšama prie karvelio kojos arba kaklo. Paleistas karvelis, instinkto vedamas, būtinai grįžta į savo nuolatinį lizdą.

112. **Akustikos signalizacija** žinioms siųsti vartoja sutartinius garsus, laikydamosi Morzės abėcėlės arba tam tikro sutartinio kodo. Pavyzdžiui, sutariama, kad aukštesnysis tonas reiškia tašką, o žemesnysis brūkšnelį, arba atvirkščiai. Priešininkui suklaidinti, šie sutartiniai ženklai galima keisti. Ši ryšių priemonė gali būti sėkmingai vartojama ginantis — priešakinėms kariuomenės dalims susišaukti ten, kur žudomoji artilerijos ugnis nuvaukia visokius ryšius. Signalizacijos tolis $\frac{1}{2}$ kilometro.

113. **Indukcinis (žemės) telegrafas** susideda iš siunčiamosios stoties, pastatytos apkasuose, ir klausomosios (gaunamosios) stoties, įrengtos artimiausiame užpakalyje. Siunčiamasis aparatas susideda iš galingo pertraukčio, panašaus į mikrotelefono aparato zirziamąjį šauktuvą, iš baterijos ir jungto.

Klausomoji (gaunamoji) stotis turi jautrų telefono imtuvą. Aparatai įjungiami į einančius maždaug paraleliai vienalaidžius laidus, kurių galai sujungiami su žeme.

Siunčiant signalus, kintamoji srovė eina aidu ir ar šiaip ar taip pakliūva į klausomą (gaunamąją) stotį.

Toks aparatas veikiaper keletą šimtų metrų; paskutinių metrų bandymais pasiekta 3—6 km. Ši ryšių priemonė vartojama ginantis priešakinėms kariuomenės dalims sujungti su užpakaliu.

114. **Nenugirstamieji telefono aparatai** duoda sudaryti ryšius artimiausiame priešininko vietos ruože ir, perduodant žinias, laiduoja pilną jų slaptumą. Priešininko klausomosios stotys negali pagauti šių stočių darbo. Aparatai portatyvūs ir lengvi. Darbo tolis 2—3 kilometrai. Telegrafuojama Morzės abėcėle, o suvokiama ausim.

115. **Specialūs tankai** su radiotelegrafo stotimis yra svarbi vadovybei priemonė susirišti su savo besikaujančiomis dalimis. Kiekvienas toks tankas turi klausomąją ir siunčiamąją stotį. Šiems tankams gali būti pavedami uždaviniai:

- a) nusiųsti vadovybės įsakymą besikaujančioms kariuomenės dalims,
- b) nusiųsti užpakalin pranešimus, ypatin-gai prašymus artilerijos paspirties,
- c) orientuoti vadovybę apie kautynių eigą.

116. Pėstininkų dalys, prie kurių darbuojasi ryšių tankai, duoda jiems reikiamą skaičių ordonansų ir, bendrai, sudaro su jais ryšius.

Ryšių tankai, paprastai, būna netoli nuo priešakinio ešelonu bataliono vado.

III. SKILTIS.

Ryšių tarnybos organizacija.

117. Tuose kariuomenės junginiuose, kurie turi štabus, bendras ryšių tarnybos vadovavimas pavedamas štabo viršininkui; viršininkai, kurie neturi štabų, patys vadovauja ryšiams.

118. Patiems ryšiams vadovauti, kiekviename štabe ir kiekvienam viršininkui, kuris neturi štabo, skiriamas ryšių viršininkas (pulko, divizijos ir t.t.).

119. Ryšių viršininko pareigos:

- a) įrengti ryšius su štabais (dalimis), priklausomais tam viršininkui, prie kurio jis priskirtas ir su gretimu iš kairės štabu (dalimi);
- b) rūpintis, kad ryšiai veiktų be paliovos ir laiduotų kariuomenės valdymą ir susižinojimą su užpakaliu,

c) technikos atžvilgiu tvarkyti ryšius visoje jo viršininkui priklausomose dalyse ir įstaigose.

120. Tik tuomet ryšiai susidarys ir bus patikimi, kai kiekvienas karininkas ir kareivis bus įsitikinęs, kad ryšiai yra reikalingi ir svarbūs, ir kai kiekvienas padės ryšius sudaryti ir juos saugoti.

Kariuomenė turi suprasti, kad nereikia skirti ryšių priemonių į savas ir svetimias: visos ryšių priemonės, kieno jos būtų sudarytos, yra savos, nes jos yra paskirtos bendram tikslui—priešui nugalėti.

121. Telegrafo ir telefono linijos saugoti gali būti pavedamos vietos žmonėms. Šiuo atveju linijos skirstomos barais; nutiesta per kiekvieną gyvenamąją vietą linija pavedama saugoti vietos žmonėms, kuriems uždedama visa atsakomybė. Jei vietos žmonės nelabai patikimi, tai reikia imti jų įkaitai.

122. Pradedant kuopa, eskadronu ir baterija, kiekviena kariuomenės dalis, einant etatais, ryšių tarnybai turi ryšių žmonių ir priemonių.

Ryšių priemonių paskirstymas ir kariuomenės aprūpinimas ryšiais išdėstyta tam tikroje kariuomenės ryšių instrukcijoje.

123. Ten, kur veikia žymesni taktiški kariuomenės junginiai, pradedant divizija, ryšiams laikyti skiriama ryšių kariuomenė, kuri paskirstoma tarp štabų.

124. Pirm pradėsiant organizuoti ryšius, jų viršininkas turi sudaryti *ryšių planą*.

Planas turi būti aiškus ir jamė reikia pažymėti:

- a) žinios apie priešininką;
- b) pavestas kariuomenės junginiui uždavinys;
- c) aukštesniojo štabo stoties vieta, per kurią eis ryšiai į štabą;
- d) savo centralinės vieta;
- e) priklausomųjų ir gretimųjų štabų, (dalių) vietos (arba judesio kryptis);
- g) ryšių ašies kryptis;
- i) turimų ryšių priemonių sąrašas;
- k) šių priemonių paskirstymas ryšiams ir jų smulkus tinklas, pridedant skemą;
- l) likusios rezerve ryšių priemonės;
- m) ypatingi samprotavimai, kurie pareina nuo apystovų.

125. Ryšių planas turi būti patiektas štabo viršininkui patvirtinti.

126. Pulkuose ir smulkesnėse, sudėties atžvilgiu, kariuomenės dalyse ryšių planas taip pat svarstomas dalies vado ir tvirtinamas, bet, savo forma, šis planas bus ryšių viršininko pranešimas žodžiu, pridedant ryšių skemą.

127. Ryšių ašis yra tai vyriausios ryšių linijos (magistralės) kryptis, nuo kurios kėrosi šoninės linijos. Ryšių ašis tiesiama kariuomenės judesio arba veiksmų kryptimi.

Kai kariuomenė eina keliomis kolonomis, tai ryšių ašis turi sutapti su vidurinės kolonos judesio kryptimi.

128. Ryšių ašis tuo pačiu laiku turi būti patikimai aprūpinta įvairiais ryšių veikslais, kaip štai: telefonu, radiju, motociklu, dviratininkais, raitaisiais ordonansais, o jei galima, tai telegrafu, automobiliu ir kitomis ryšių priemonėmis. Kiekvienas bendrai veikiančių kariuomenės dalių vyresnysis viršininkas turi paskirti ryšių ašį, ją organizuoti ir laiduoti jos saugumą.

129. Ryšių ašyje įrengiama centrinės telefonų stotys, radio stotys ir lauko pašto postai iš motociklistų, dviratininkų bei raitųjų ordonansų.

Visos kartuomenės dalys turi teisę įjungti savo laidus į šias centrines stotis ir naudoti radijo stotis, lauko pašto postus ir kitas ryšių priemones, kurios tarnauja ryšių ašiai.

130. Ryšių ašis turi būti taip organizuota, kad rimčiausioje valandoje galėtų ištūrėti įtemptą ryšių darbą.

131. Ryšių ašiai reikia turėti tam tikras viršininkas, kuris nurodo vietas centriniams stotims ir postams. Dalį priemonių jis laiko atsargoje (rezerve) ir, reikalui atėjus, tiesiai ašį toliau, steigdamas naujų stočių ir postų. Kai yra reikalas, jis kartas nuo karto nuima užpakalinį ryšių ašies galą.

132. Ryšių ašis turi tikslą laiduoti ryšius ir taupyti ryšių priemones.

Kaip įrengti ryšių ašis, parodyta 9 priedėlyje.

133. Ryšių priemonių pasirinkimas ir būdas joms vartoti pareina nuo apystovų, kuriuose tenka veikti kariuomenei.

Ryšių tarnybos ėjimas turi savo ypatybių, kurios pareina nuo tos ar kitos kariuomenės padėties.

134. **Kai kariuomenė yra postovyje,** ryšių tarnybos sudarymas yra paprasčiausias. Šiame atveju ryšiai lengva sudaryti ir, kai dėl patikimybės, tai čia yra patogiausios sąlygos.

135. *Divizijos ryšiai.* Divizijos ryšiai su užpakaliu eina per aukštesniojo štabo galinę telegrafo stotį, sunaudojant, kur galima, nuolatinės telegrafo linijas.

Su kariuomenės dalimis divizijos štabas susiriša lauko telefonais, įrengdamas divizijos štabo centrinę stotį. Vielų ryšiai su gretimu iš kairės divizijos štabu paprastai eina per aukštesnįjį štabą arba per esamas nuolatinės linijas. Šiems ryšiams papildyti, į gretimus divizijų štabus į abi puses turi būti komandiruoti ryšių karininkai su pakankamu ordonansų skaičiumi.

Prie divizijos štabo įrengiama radijo stotis.

Optikos telegrafui ir kitoms padedamoms ryšių priemonėms vartoti gali pasitaikyti proga tik tam tikrose apystovose.

136. Divizijos ryšių ašis paprastai eis nuo centrinės divizijos štabo stoties per butų rajono vidurį iki avangardo štabui arba dar to-

liau — iki galinio punkto, kur renkami žvalgybos pranešimai.

137. *Pulko ryšiai.* Pagrindinis pulko ryšių veikslas yra telefono tinklas. Paprastai jie sudaromi su batalionais ir kuopomis, o taip pat su postovio apsaugos dalimis ir pulko užpakalio įstaigomis. Greta telefono ryšių sudaromi ordonansų ryšiai.

Su gretimais pulkais laikomi ryšiai: telefonu per divizijos štabą, o netarpiniai — per ryšių karininkus.

138. **Judesys toli nuo priešininko.**

Žygiuojant linijų ryšiai tarp kolonos netiesiami, pakanka, jei jie vėl susidarys naujos nakvynės vietose.

Žygyje ryšius tarp kolonų galima laikyti aeroplanais ir radiju, o naktį — spalvotomis raketomis.

Puolant, su avangardu eina ryšių viršininkas arba jo padėjėjas su technikos ryšių priemonių dalimi, kuri reikalinga tinklui nutiesti naujoje kariuomenės sustojimo vietoje. Jis turi, kiek reikia, raitųjų ordonansų, dviratininkų ir motociklistų.

Atvykus į naująją štabo nakvynės vietą, tuojau imamasi tiesti telefono tinklas.

139. Ryšių tinklas turi pasilikti senoje kariuomenės sustojimo vietoje iki kariuomenė pakils žygiuoti.

Yra bendra taisyklė, kad linija, jungusi du štabu arba dvi kariuomenės dalis, gali būti nuimta tik tuomet, kai žemesniojo štabo arba kariuomenės dalies viršininkas praneš,

kad jis išvyksta, ir kai paskui aukštesniojo štabo ar kariuomenės dalies viršininkas palieps „nuimti ryšius“.

Tarp gretimų kariuomenės dalių ryšiai nuimami paliepus tam viršininkui, kurio įsakymu jie buvo sudaryti.

140. Kad turėtų, kaip galint, daugiau laisvų technikos ryšių priemonių ir galėtų jas pasiūsti su avangardu, ryšių viršininkas praneša štabo viršininkui (pulko vadui), kurios linijos galima būtų nuimti, nepertraukus ryšių iki kariuomenė pradės žygiuoti. Šiam reikalui pirmiausia nuimamos tos linijos, be kurių ryšiai gali veikti ir toliau, pavyzdžiui, per kitas kariuomenės dalis; be to kai kurias linijas gali pakeisti raitieji pasiuntiniai. Kurios linijos galima nuimti, apie tai sprendžia štabo viršininkas (pulko vadas).

141. Ryšių priemonės, likusios senoje vietoje iki pradės žygiuoti kariuomenė, eina toje vyriausių jėgų kolonos vietoje, kur joms pavyks įstoti, stengdamosi būti arčiau kolonos priekio. Per didįjį poilsį jos stengiasi pavyti pasiūstas priekin savo dalis ir prie jų prisišlieti.

Autojudomosios ryšių priemonės eina tarpkelyje tarp avangardo ir vyriausiųjų jėgų, arba vyksta vėliau, kai patušėja kelias.

Likusios senoje kariuomenės sustojimo vietoje autojudomosios priemonės geriausiai paleisti tokiu apskaitymu, kad per didįjį poilsį jos aplenkėtų vyriausių jėgų koloną ir prisi-

šlietų prie avangardo. Toliau jos turi eiti tarp avangardo ir vyriausių jėgų.

142. Per patį judesį ryšius gilumon laiko motociklistai, automobiliai ir raitieji ordonansai, o frontu — aeroplanai, radijas, o naktį — spalvuotos raketos. Didžiajame poilsy galima leisti radijo stotims dirbti, o taip pat sunaudoti valstybės telegrafo ir telefono linijas.

143. Atsitraukimo ir sparninio žygiavimo metų ryšiai laikomi tuo pačiu būdu.

144. **Judesys arti priešininko.** Žygiuojant arti priešininko, kai galima laukti susirėmimo, reikia žiūrėti, kad per visą žygiavimą būtų patikimai laiduotas kariuomenės valdymas. 138 — 142 str. str. ištisai pritaikomi šiam atvejui, įnešus pataisą, kad didžiajame poilsy būtinai reikia sudaryti ryšiai su aukštesniuoju štabu ir gretimomis kolonomis, o žygiuojant į gretimas kolonas reikia siųsti ryšių karininkai.

145. *Artėjant į kautynių vietą.* Divizijos (rinktinės) vadas su štabo operacijų dalimi paprastai vyksta su avangardu. Ryšius su vyriausiomis jėgomis laiko motociklistai, dviratininkai, automobiliai ir raitieji ordonansai.

Drauge su avangardu vyksta dalis divizijos ryšių priemonių, kad, kautynėms prasidėjus, tuojau pradėtų rengti ryšių tinklą. Šitos priemonės sudaro paslankų ryšių mazgą, kuris kautynėms ištikus, pavirsta kautynių lauko centriniu ryšių mazgu, nuo kurio tiesiama ryšių ašis.

146. Kai divizija (rinktinė) eina keliomis kolonomis, tai pravartu turėti paslankus tarpinis (raitininkų) ryšių postas. Tam postui skiriamas kelias eiti ir nurodomas laikas, kada jis turi būti tam tikrose ribose (punktuose). Šie postai kolonų naudojami, kaip tarpinės instancijos pranešimams perduoti.

147. Kai visas pulkas žygiuoja kartu, kolonos kryptimi ryšius laiko raitieji ordonansai. Ryšių kuopa (komanda) turi eiti pulko priekyje, kad, reikalui ištikus, tuojau galėtų imtis ryšius sudaryti.

148. Žygio operacijų įsakymo straipsnyje apie ryšius reikia nurodyti, kur žygiuojant siųsti pranešimai, o taip pat kuriose vietose ir kurią valandą bus statomos divizijos (rinktinės) štabo stotys ir tarpiniai ryšių postai.

149. *Atsitraukiant* ryšiai organizuojami, einant 145 — 148 str., bet visa, kas pasakyta apie avangardą, reikia taikyti ariergardui.

Ryšių ašis reikia palikti kuo ilgiau stovėti ir nuimti reikia tik tada, kai tikrai yra pavojus ir tik pamažėl, kiek ariergardas atsitraukia.

150. Sparninio žygiavimo metu divizijos (rinktinės) vadui su štabo operacijų dalimi labiau pravartu būti vyriausių jėgų kolonoje. Kartu su juo vyksta paslankusis ryšių mazgas; kautynėms ištikus, jis virsta centriniu kautynių lauko mazgu, kuris sudaro ryšius į šoninį avangardą ir tiesia kitas linijas, kurių reikalauja kautynių apystovos.

Žygiuojant ryšius su šoniniu avangardu laiko raitieji ordonansai ir kitos priemonės, kurios yra galimos del apystovų.

151. Kai šoninis avangardas yra žymiai nutolęs, galima laikinai pastatyti tarpiniai raitininkų postai, kurie siunčiami priekin, paprastai prie einančių priešininko pusėn kelių.

Žygio įsakymo straipsnyje apie ryšius reikia nurodyti, kuriuose punktuose ir kiek laiko išbus tarpiniai ryšių postai.

152. **Ryšių tarnyba kautynėse.** *Puolamosioms kautynėms* prasidėjus, ėjęs prie kolonos (normaliai prie avangardo) paslankusis divizijos ryšių mazgas įrengia centrinę divizijos štabo telefonų stotį ir tuojau pradeda tiesti ryšių ašį, nuo kurios veda linijas į vietą, kur yra sustojęs divizijos viršininkas (į komanduojamąjį punktą) ir į priklausomus viršininkus.

Greta vielų ryšių susirišama ir kitomis ryšių priemonėmis. Su aukštesniuoju štabu paprastai susirišama radiju, aeroplanais, telegrafu ir telefonu. Divizijos vado kautynių įsakymuose reikia nurodyti ryšių ašies kryptis, o taip pat vietos, kur turi sustoti divizijos štabo stotys ir kur reikia siųsti pranešimai. Su gretimąja iš kairės divizija susirišama radiju arba per aukštesnijį štabą ir ryšių karininkais. Bet, pradėjus skirstytis, tuojau reikia tiesti *linijų ryšiai*, kad galima būtų tiesiai sužinoti.

153. *Pulkui* pradėjus skirstytis, įrengiama pulko centrinė telefono stotis, nuo kurios tiesiama ryšių ašis, nuo pastarosios — linijos į komanduojamąjį pulko vado punktą, į kiekvie-

ną kautynių barą (batalioną), į rezervus, į komanduojamąjį artimiausios artilerijos grupės arba baterijos punktą, nežiūrint ar toji artilerija priklauso pulko vadui, ar ne. Jei artilerija jau pati yra užmezgusi ryšius su pulku, tai pulkas į ją linijos gali ir netiesti.

154. Žiūrint pulko puolimo, ryšių ašis kartas nuo karto ilginama, o priklausomų viršininkų linijos arba ilginamos arba tiesiamos naujos iš naujų ryšių ašies centrinių stočių. Linijos tiesiamos kuo arčiausia prie kariuomenės, iki tos vietos, kur del priešininko artilerijos ugnies jau bus sunku vartoti telefonas. Tai bus maždaug per 1—2 kilom. nuo priešininko.

Greta telefono linijų, pulkų ryšių tarnybai taip pat bus vartojami optikos ryšiai ir raitieji ordonansai.

Nuo galinių telefono stočių ryšiai laikomi per pėsčiuosius pasiuntinius ir signalizaciją.

Pulko ryšiai su gretima iš kairės dalimi, iš pradžių laikomi per divizijos centrinę stotį arba per ryšių karininkus, bet, pradėjus skirstytis, tiesiama netarpinė telefono linija.

155. *Bataliono* vado su kuopos vadais ryšių pagrindas yra pėstieji ordonansai ir signalizacija; telefonas galima vartoti tik ypatingai patogiose apystovose. Su gretimu iš kairės batalionu susirišima per pulko centrinę stotį ir per ordonansus.

156. *Ginamosiose kautynėse* bendra ryšių skema ta pati, kaip ir puolamosiose kautynėse. Kadangi kariuomenė stovi vietoje ir gali sudaryti ryšius ramesnėse apystovose, tai

ryšių linija galima geriau pritaikinti prie vietos — jos darbas bus patikimesnis, kad ir mažiau priemonių pavartojus. Del tos priežasties telefono ryšiai dažnai galima turėti net kuopoje.

Be to, ginamosiose kautynėse galima varuoti visos įvairios ryšių priemonės.

157. **Pėstininkų ir artilerijos tarpusavio ryšiai.**

Šių laikų pėstininkų kautynės yra tai metodingas slinkimas priekin ir susideda iš viena po kita pasikartojančių atskirų atakų. Kiekvienai šiai atakai reikalinga artilerijos paspartis; taigi, ryšiai tarp pėstininkų ir artilerijos turi ypatingos reikšmės.

Artilerijos pareiga šiuos ryšius sudaryti, bet ir pėstininkai turi jai daug kuo padėti, kaip technikos priemonėmis, taip ir darbo pajėgomis.

158. Ryšius tarp artilerijos ir pėstininkų sudaro *ryšių karininkai, priešakiniai sekėjai ir technikos priemonės.*

159. Ryšių karininkai komandiruojami pas rinktinės viršininką, jei artilerijos viršininko nėra prie jo, ir pas pėstininkų pulkų vadus.

160. Kiekviena baterija visada turi turėti priešakinį sekėją ugnies ešalone tos kariuomenės dalies, kurios bare ji veikia. Šis sekėjas įrengia priešakinį sekimo punktą. Pėstininkams beslenkant priekin, šis punktas pasilieka stovėti savo vietoje, iki jis dar gali laikyti akies ryšį su pėstininkais, o paskui vyksta į naują sekimo punktą.

161. Bet, kai pėstininkai slenka priekin, netarpinai jiems lydėti, artilerijos rinktinės viršininkas, be to, paskiria kitus priešakinius sekėjus, duodamas jiems ryšių žmonių ir priemonių. Jų pareigos tos pačios, kaip ir priešakinių sekimo punktų sekėjų, bet jie slenka drauge su puolančiais pėstininkais, laikydami ryšius su artilerijos viršininku tiesiog arba per priešakinius sekimo punktus.

Svarbiausias šių paslankiųjų priešakinių sekėjų uždavinys—pranešti artilerijos viršininkui apie pėstininkų prieitą ribas ir, žiūrint apystovų, nurodyti reikalingumą perkelti arba sutelkti ugnį.

162. Tačiau ir pačių pėstininkų yra pareiga nurodinėti savo artilerijai prieitąsias ribas.

Šiam reikalui paprasčiausios ir patikimiausios priemonės bus vėliavos ir raketos.

163. Taip pat turi būti tvirtai sudaryti ryšiai tarp pėstininkų ir tarp veikiančios jos fronto priešakyje sunkiosios artilerijos.

164. Kad telefono ryšius racionaliau sunaudotų, artilerija turi gerai apgalvodama organizuoti ryšių tinklą, tiesdama, kur reikia, ryšių ašį ir savo vieloms įjungti sunaudodama centrinės divizijos stotis; susirišdama su pėstininkais naudoja pastatytas jų ryšių ašies kryptimi centrinės stotis.

165. *Vidujiniai artilerijos ryšiai* turi laiduoti kautynių darbą, kovos reikmenų tiekimą baterijoms ir t. t.

Vidujinių artilerijos ryšių svarbiausios linijos yra:

- a) baterijos vado sekimo punkto ryšiai su baterija;
- b) priešakinių sekėjų ryšiai su pasiuntusiais juos asmenimis;
- c) baterijos ryšiai su pirmagaliais ir su baterijos rezervu.

Pagrindinė artilerijos ryšių priemonė yra telefonas. Visos kitos ryšių priemonės yra tik papildomosios ir padedamosios. Radiotelegrafas yra pagrindas ryšiams su aeroplanais, kurie korektuoja artilerijos šaudymą.

166. *Atsitraukdama* kariuomenė privalo padaryti netinkamomis priešininkui naudotis visas paliekamas vietoje ryšių priemones, pavyzdžiui, nuolatinės telegrafo ir telefono linijas, telegrafo aparatus, radijo stotis ir t. t.

Kiek reikia sugadinti ryšiai, pareina nuo to, ar numatomas kariuomenės grįžimas į paliktą vietą, ar ne.

III SKYRIUS.

Sužinojimas.

I SKILTIS.

Bendri nurodymai.

167. Sužinojimas yra tai žinių apie priešiniką rinkimas ir vietos žvalgymas.

Pirmų pirmiausia reikia surasti priešininkas, tariant, su juo susisiekti, o paskui sužinoti jo jėgos, jėgų susibūrimas ir ką jis veikia.

Vietos žvalgymas yra tai žinių rinkimas apie jos pobūdį (miškai, pelkės, upės), apie kelius, apie persikėlimo vietas, apie gyvenamąsias vietas ir t.t., kad galima būtų sužinoti, kurios ji turi reikšmės karo atžvilgiu.

168. Kad sektųsi kariauti, kiekvienas viršininkas turi:

- a) žinoti visa, kas galėtų turėti įtakos jo kariuomenės veiksmams;
- b) kliudyti priešininkui šių žinių gauti ir
- b) visomis priemonėmis rinkti žinių apie artimiausias savo dalis, nelaukdamas, iki orientuos vyresnysis viršininkas.

169. Pagrindinis reikalavimas — sužinojimas turi eiti be paliovos.

170. Sužinoti galima šiomis priemonėmis ir būdais:

- a) pasiųstomis žvalgyti sausumos kariuomenės dalims,

- b) oro žvalgymu,
- c) sekimu,
- d) belaisvių, pabėgusiųjų iš nelaisvės, bėglių ir gyventojų (vietos žmonių) išklausinėjimu,
- e) šnipinėjimu (špionažu),
- g) iš pašto bei telegrafo susirašinėjimo, iš popierių ir laiškų, rastų pas nukautuosius, belaisvius, paimtose stotyse ir pašto telegrafo kontorose, ir iš laikraščių,
- i) įvairių kariškos reikšmės žymių sekimu,
- k) telefono kalbų klausymu ir
- l) radijo žvalgymu.

171. Bendrosioms apystovoms išaiškinti, žvalgymas vykdomas vyresniojo viršininko nurodymu.

Tuose kariuomenės junginiuose, kurie turi štabą, žvalgybą organizuoja štabo viršininkas; gi tuose junginiuose, kur nėra štabo, žvalgybos organizavimas yra paties viršininko dalykas. Žvalgybai netarpinai vadovauti ir žvalgymo tarnybai eiti štabuose ir pėstininkų pulkuose yra tam tikri karininkai (apie jų darbo sritį žiūrėti 10 ir 11 priedėlyje).

Štabų žvalgymo darbo vaisiai turi duoti galimai pilnesnių žinių apie apystovas, kad viršininkas galėtų nuspręsti. To darbo objektas yra:

- a) prieš kovos sudėtis,

- b) grafinis priešininko sąstato vaizdas su visomis smulkmenomis,
  - c) artilerijos taikiniai,
  - d) priešininko baterijų sąstatas,
  - e) atsiginamieji priešininko darbai,
  - g) priešininko judesys geležinkeliais,
  - i) kur yra priešininko aerodromai ir skaičius aparatų,
  - k) vietos žmonių ūpas ir užimtos priešininko teritorijos ekonomiška būtis,
  - l) bendra priešininko krašto padėtis.
- Atskiri viršininkai žvalgo savo priemonėmis, žiūrėdami duotųjų jiems kautynių uždavinių.

172. Žvalgymo tarnybai savo judrumu daugiau tinka raitininkai. Taigi, kai atstumas iki priešininkui didesnis kaip pusė dienos žygio, tai žvalgymo darbas pavedamas kavalerijai ir raitiesiems žvalgams.

Kavalerija paskirstoma į armijos ir divizijos raitininkus*), kurių žvalgymui atatinkamai nustatomos įvairios nutolimo normos.

Divizijos raitininkai siunčiami priekiniuose atstumuose, didesniuose kaip pusė dienos žygio. Divizijos raitininkų priešakyje siunčiami į priekį ir sparnus armijos raitininkai. Beartėjant į

*) Armijos kavaleriją sudaro kavalerijos divizijos. Divizijos raitininkus sudaro arba priskirti divizijai kavalerijos eskadronai arba formuojamas prie divizijos štabo raitųjų žvalgų eskadronas. Jei ir šio nėra, tai divizijos vadas priskiria prie divizijos štabo tam tikrą pulkų raitųjų žvalgų, kurie sudaro eskadroną.

priešą, raitininkai traukiasi savo pėstininkų vyriausiųjų jėgų užpakalin. Šiuo tarpu priešininko fronto žvalgymas pavedamas pėstininkams, o raitininkai žvalgo sparnuose ir užpakalyje.

173. Pėstininkų žvalgyba siunčiama ne toliau, kaip per pusę dienos žygio nuo savo kariuomenės, būtent: batalionų (kuopų) žvalgyba siunčiama atstumuose iki 3 kilometrų, pulko pėstininkų žvalgyba iki 5 kilometrų, o važiuota žvalgyba ir pulko raitininkų žvalgyba siunčiama atstumuose iki pusės dienos žygio.

174. Aviacija yra labai patikima priemonė žvalgyti, ypačingai tolimuose atstumuose. Ši priemonė be to dar turi tą patogumą, kad žinios apie žvalgytą vaizdą gaunamos labai greitai. Kautynių metu aviacija galima su naudoti ir artimiausiam vietas ruožui žvalgyti.

175. Žemės ir oro žvalgymas vienas antro nepakeičia, bet papildo. Kavalerijai priešininkams sunku įsiskverbti priešininko sąstato gilumon ir tas daugiausia tenka padaryti aviacijai. Bet aviacija ne visada gali žvalgyti (naktis, miglos, lietus) ir tuo metu visas žvalgybos darbas tenka raitininkams.

176. Kad turėtų žinių savo specialiam uždaviniams atlikti, be raitininkų, pėstininkų ir aviacijos žvalgo ir kitos kariuomenės rūšys (artilėrija, inžinerijos kariuomenė, technika ir susisiekimo kariuomenė).

177. Žvalgymas, lygiai kaip ir pats karys, turi turėti *puolamąją dvasią*.

Viena, žinių reikia įgyti jėga, nes kitaip jų gauti negalima, o antra vertus, reikia kliudyti priešininkui žvalgyti, arba naikinti jo žvalgybą arba pastarąją bent trukdyti.

178. Kad žvalgyba turėtų puolamąjį pobūdį, ji turi būti pakankamai stipri.

179. Žvalgomosios dalies veiksmų pobūdis ne tiek pareina nuo paskirtų žvalgybos zonių kiekybės, kiek nuo jų kokybės. Ypačingos reikšmės turi pasiūstos žvalgyti kariuomenės dalies viršininko parinkimas.

180. Krypties atžvilgiu, žvalgyba turi laikytis tų kelių, kuriais tikriausiai puls priešas. Paprastai, tai bus važiuojamieji keliai su tam tikru vietas ruožu pašaliais. Kovojančioms pusėms einant artyn, žvalgyba turi vis labiau išsiplėsti, pridengdama savo kariuomenės frontą ir sparnus.

181. Lauko kautynės dažniausiai sprendžiamos sparnuose. Kiekviena pusė stengiasi apriesti priešininko sparną, nes tai yra silpniausia kautynių sąstato vieta. Taigi ir žvalgymas turi būti apriečiamąjo pobūdžio.

182. Prieš pat kautynes ir per kautynes žvalgyba, vadinamoji kautynių žvalgyba, turi būti surasti priešininko sparnus ir ypačingai pėstininkų, nes iš pastarųjų sąstato lengviausia apėti priešininko siekimai. Priešininko sparnus suradus, žvalgyba turi dirsterėti jo užpakalin, kad pamatytų artilėriją ir rezervus. Kautynių žvalgyboje dalyvauja visos kariuomenės rūšys.

183. Karo ir kautynių reikalus taip ar kitaip sprendamas viršininkas nevisada gali laukti žvalgymo vaisių. Viršininkui savo sumanymus vykdant, žvalgybos daviniai yra tik *priemonė* apystovoms išaiškinti, palengvinti šiems sumanymams vykdyti, pakeisti jų smulkmenoms, bet sumanymų esmė jokiū būdu negali priklausyti nuo laiko, kada bus gauti išsiųstos priekinė žvalgybos pranešimai.

Tik tokiu būdu veikdamas, viršininkas galės paimti iniciatyvą į savo rankas.

184. Tuo būdu žvalgymo organizacija pareina paprastai nuo priimto pagrindinio sumanymo.

185. Be to žvalgybai uždedama pareiga *patikrinti* turimos žinios, kuriomis kodėl nors nepasitikima.

186. Žvalgymas tik tada duos gerų vaisių, kai viršininkas *laiku* gaus pranešimus, kad suskubtų juos sunaudoti. Taigi, kad laiku ateitų pranešimai, reikia plačiai vartoti ryšių technikos priemones, būtent: radiotelegrafas, telegrafas, telefonas, automobiliai, motociklai ir dviračiai. Jų neturint, reikia įrengti lauko paštas arba tarpiniai postai žinioms rinkti ir joms toliau siųsti.

187. Apie pranešimų sustatymą ir jų siuntimą žiūrėti 43 — 61 str.

II SKILTIS.

Raitininkų žvalgymas.

A. Armijos kavalerijos žvalgymas.

188. Svarbiausias armijos kavalerijos (kavalerijos divizijų) uždavinys yra tolimas žvalgymas, kuris turi duoti aukštesniajai vadovybei reikiamų žinių bendrajai karo teatro veiksmų padėčiai nušviesti ir savo rankose iniciatyvai išlaikyti.

Sprendama duotąjį uždavinį, armijos kavalerija principe turės stengtis susikauti su priešo kavalerija. Kiekviena kavalerijos dalis, iki jos imamai, turi atakuoti priešinio kavalerijos dalis, *kiek tik tai leidžia daryti gautas uždavinyje ir apystovos*. Be to toks aktyvus žvalgymas, uždengdamas savo kariuomenę, laiduoja pastarosios saugumą.

189. Tikta susikovę su priešo kavalerija raitininkai gali prasiskverbti į vyriausias priešinio pajėgas ir surinkti apie jas žinių. Armijos kavalerijai labiau sustiprinti, priskiriama prie jos raitoji artilerija, šarvuoti automobiliai ir dviratininkų dalys.

190. Kavalerijos divizijos žvalgomas frontas neturi būti didesnis kaip 40 — 50 kilometrų. Žvalgomo baro gilumas pareina nuo žvalgymo tikslo.

191. Nurodytam barui žvalgyti kavalerijos divizija siunčia priekinę *žvalgomuosius eskadronus* ir paskirsto tarp pastarųjų visą

gautą žvalgyti barą. Paprastai frontas išsiskirstomas pulkų barais, o jau pulkai iš savo pusės siunčia žvalgomuosius eskadronus. Ir pirmu ir antru atvejų dalis eskadronų priekin nesiuočiama, ir jie sudaro divizijos branduolį ir pulkų branduolius. Branduolys skiriamas kautis ir praskinti kelią tose kryptyse, kuriose žvalgomiesiems eskadronams prasilaužti priekin nepavyksta. Be to žvalgomiesiems eskadronams pamainyti, šie branduoliai periodiniai siunčia naujus eskadronus.

192. Žvalgomieji eskadronai nutolsta nuo divizijos arba pulko branduolio per 20 — 25 kilometrus. Eskadrono žvalgomasis frontas paprastai 10 — 15 kilometrų.

193. Patį žvalgymą daro joja, kurią siunčia žvalgomasis eskadronas. Kad eskadronas greitai galėtų suteikti jojoms paspirties ir kad greičiau gautų pranešimus, jos paprastai joja 10 — 15 kilometrų atstume nuo žvalgomojo eskadrono branduolio. Jojos jėga pareina nuo apystovų. Apie jojos tarnybą žiūrėti 202 — 224 str.

Raitininkų viršininkas kiekvieną dieną nustato, iki kurių ribų turi joti jojos.

194. Kai kuriais nepaprastais atvejais pats divizijos arba pulko branduolys (bet ne žvalgomasis eskadronas) gali pasiųsti ir atskiras jojas. Tokios jojos, pačios neturėdamos užpakalyje branduolio (žvalgomojo eskadrono), negali parodyti savo reikiamo aktingumo. Be to jų pranešimai dažnai nepasiekia išsiuntusio juos branduolio.

195. Labai svarbu sudaryti patikimi ryšiai pasiųstos žvalgyti kavalerijos dalių tarpe, o taipgi tarp raitininkų branduolio ir išsiuntusio raitininkus viršininko. Technikos ir oro ryšių priemonės yra geriausios ir turi būti plačiai vartojamos. Neturint šių priemonių, įrengiamas *lauko paštas*, t. y. paliekami tarpiniai postai greitai žinioms persiųsti.

B. Divizijos raitininkų žvalgymas.

196. Divizijos raitininkų uždavinys — rinkti reikalingas divizijos vadui žinias apie priešininką.

Reikia, kad divizijos vadas galėtų gauti ir sunaudoti divizijos raitininkų žinias per *vieną dieną*. Nuo to ir pareina divizijos žvalgybos nuotolis nuo vyriausiųjų divizijos pajėgų.

Divizijos žvalgomųjų organų nuotolis visai pareina nuo priemonių pranešimams perduoti: juo tobulesnės šios priemonės, tuo toliau galima siųsti žvalgyba.

197. Žvalgybai vykdyti siunčiami *žvalgomieji eskadronai ir atskiros jojos*. Šios jojos gali būti nuo 1 skyriaus iki 3 būrių pajėgos.

198. Žvalgomiesiems eskadronams ir stipresnėms jojoms pavedama žvalgyti ištiesas vietos ruožas, o mažesnėms kaip pusė eskadrono, paprastai pavedama žvalgyti tam tikra kryptis, arba tam tikras punktas.

199. Kadangi žvalgyti reikia nepaliaujant, tai paprastai vienu tarpu reikia naudoti, kiek galima, nedaugiau $\frac{1}{3}$ visų divizijos raitininkų pajėgų, kad visumet būtų galima pasiųsti nau-

jos jojos eiti apsaugos tarnybą ir duoti poilsio.

Divizijos raitininkų dalys žvalgydamos turi veikti aktingai. Dažniausiai žinioms gauti teks vartoti *jėga*. Be to reikia stengtis naikinti priešo žvalgyba arba bent trukdyti priešui žvalgyti. Tat galima daryti tik aktingai veikiant.

Kad žvalgyba būtų aktinga, ji turi būti pakankamai stipri. Tačiau žvalgomųjų dalių veikimams turi įtakos ne tiek paskirtų šiam reikalui žmonių kiekis, kiek jų kokybė. Ypač svarbus tinkamas jojos viršininko parinkimas. Taigi jojų viršininkais daugiausia reikia skirti karininkai, o pastarųjų trūkstant, — puskarininkiai.

200. Krypties atžvilgiu žvalgymas turi būti apriečiamojo pobūdžio, o fronte turi laikytis tų kelių, kuriais tikriausiai manoma pulti. Paprastai, tai bus keliai su tam tikru vietos ruožu pašaliais. Kovojančioms pusėms einant artyn, raitininkų žvalgyba turi vis labiau išsiplėsti, pridengdama savo kariuomenės frontą, iki ateis pėstininkų žvalgyba, kuri, kautynėms prasidėjus, pakeis ją. Raitininkų žvalgyba pasitraukia į sparnus ir varo savo darbą be paliovos.

201. Organizuojant žvalgymą viršininkui reikia turėti galvoje:

- a) uždavinys,
- b) keliai į priešą,
- c) vietos pobūdis,

d) fronto ilgis arba žvalgomo rajono dydis,

e) jo žinioje turimas raitininkų skaičius, ir
g) galimybė susitikti su priešo raitininkais.

202. Jojos (žvalgomojo eskadrono) viršininkas, prieš išvykdamas, turi gauti paliepimą iš to viršininko, kuris siunčia. Tame paliepime nurodoma:

- a) žinios apie priešininką,
- b) žinios apie savo kariuomenę,
- c) uždavinys,
- d) judesio kryptis arba vietos ruožas,
- e) iki kurios ribos (punkto) turi joti,
- g) iki kuriam laikui turi būti išžvalgyta arba tarnybos galo terminas,
- i) kur siųsti terminuoti pranešimai,
- k) kuomet išvykti,
- l) kur grįžti,
- m) leidimas (slaptažodis).

Pažymėtos punktuose a, b, i, l ir m žinios turi būti suteikiamos tik žodžiu ir jos užrašinėti draudžiama, kad priešininkui paėmus joją, šios žinios nepakliūtų į jo rankas.

203. Gavęs paliepimą, jojos viršininkas išsiaiškina visa, kas jam neaišku, ir savo laikrodį nustato, žiūrėdamas viršininko laikrodžio.

204. Prieš išvykdamas, jojos viršininkas apžiūri ir apklausinėja žmones, ar jie sveiki, apžiūri arklius ir jų pakaustymą, patikrina šovinių atsargą, apžiūri ginklus, patikrina ar žmo-

nės pakankamai turi maisto sau ir pašaro arkliams, prirengia reikalingus sau rašomuosius dalykus (lauko knygelę, pieštuką, peilėlį), o taip pat laikrodį, kompasą, žemėlapi ir žiūronėlį (binoklį).

205. Prieš išvykdamas jojos viršininkas atpasakoja savo žmonėms uždavinį, paskiria sau pavaduotoją, nustato sutartinius ženklus ir, jei reikia, ima palydovą iš vietos žmonių.

206. Jojos viršininkas ypatingai atsidėjęs parenka kelią savo jojai. Iki priešininkas toli, joja joja keliais. Arti priešininko, jojai teks pasirinkti slaptesnių vietų ir joti ne keliais, tačiau nuolat reikia sekti svarbesnieji keliai.

Iš pradžių, kai priešininkas toli, joja turi joti greitai, o artėjant į priešą, vis daugiau ir daugiau reikšmės gauna slaptumas. Kai priešininkas arti, jojos turi joti pakrikai, dalimis ir net po vieną nuo vienos uždangos iki kitos. Atvirose vietose reikės pasileisti zovada. Jojos viršininkas atsakys, jei jis leis priešininkui apšaudyti savo žmones tankinėje rikiuotėje.

Kad judesys būtų paslėptas, joja turi joti pamiškėmis, daubomis, vengti dažnai važiuojamų kelių ir gyvenamų vietų. Per pasitinkamus žmones arba per paleidžiamus palydovus gera taipgi skleisti melagingi gandai apie tai, kur jojama. Be to kad vietos žmonės apdumtų akis, pravartu, išjojus iš kiemo, pasukti ne į tą šalį, kur reikia joti. Tačiau paslapčiausiai jos ta joja, kuri jos greitai.

207. Jojos judesio greitumas pareina nuo pavesto jai uždavinio. Nereikia varginti

arklių, nes jie visumet turi turėti kai kurį pajėgų išteklių.

208. Jojant, joją saugo patruliai. Paprastai siunčiamas priešakinis, du šoniniai ir užpakalinis patruliai. Patrulis susideda ne mažiau kaip iš 2 raitininkų. Jojant, kai galima susitikti priešininkas, joja neturi joti priekin, iki patruliai apžiūrės priešakyje esamą vietą. Patruliai niekad neturi pamesti iš akių jojos. Taigi juo labiau uždengta vieta, tuo arčiau jojos turi laikytis patruliai. Atvirkščiai, atviroje vietoje patruliai turi eiti toliau nuo jojos. Atviroje vietoje patruliai joja per 600 — 800 žingsnių nuo jojos.

209. Patrulių žmonės joja vilny, o patrulio vyresnysis — užpakalyje.

Pastebėję priešininką, patruliai apie tai praneša jojai sutartiniais ženklais, per pasiuntinį arba šaudami.

210. Mažas jojas saugo tik priešakinis patrulis. Kartais šoninių patrulių nesiunčiama, jei joja ir didelė, ypatingai, jei ji joja greitai.

211. Jodami visai uždengta vieta, kai šoniniams patruliams negalima joti, arba naktį, miglose, blogame ore arba visai atviroje vietoje, kai labai toli matyti, didelės jojos šoninių patrulių irgi nesiunčia.

212. Jei šoninių patrulių nėra, tai, prireikus bet ką apžiūrėti pašaliais, iš priešakinio patrulio arba iš jojos branduolio siunčiama 2 — 3 raitininkai. Pastarieji, apžiūrėję įtariamą vietą, turi prisišlieti prie jojos branduolio.

Jeigu jie buvo išsiųsti iš priešakinio patrulio, tai jos viršininkas siunčia priešakiniam patruliui papildymą.

213. Joja joja protarpiais, sustodama ties kiekvienu sekimo punktu. Prijojęs sekimo punktą, jos viršininkas paslepia savo žmones, o jis pats, įlipęs punktan, per žiūronėlių nuodugniai apžiūri priešakyje esantį plotą. Paskui pasirenka kitą sekimo punktą, kelią prie jo prijoti ir t. t.

214. Sustojusi pasilsėti arba žmonėms pavalgyti ir arkliams pašerti, joja neturi liautis žvalgysiusi ir privalo toliau sekti priešininką.

215. Joja turi pasirinkti poilsiui aklą vietą, toli nuo kelio ir gyvenamos vietos, pavyzdžiui, miškelyje (trakelyje). Tik žiemą, lyjant arba blogam orui esant, joja gali sustoti vienkiemyje, palivarke, girininko grytelėje ir t. t. Vietos žmonės reikia prižiūrėti ir imti įkaitai.

216. Vieta nakvynei reikia pasirinkti dar atsargiau. Nakvynėje joja visada turi būti pasirengusi atremti priešininką, jei jis užpultų. Šiam reikalui arkliai nenubalnojami, pusė žmonių turi būti prisirengusi pas arklius; antra pusė žmonių ilsisi, bet miega nenusirengusi ir turi ties savim ginklus.

217. Ar šen ar ten sustojus, joja turi būti gerai saugojama. Ji stato sargybinių su padėjėju ir siunčia patrulius.

218. Jei joja sekdamas priešininką, turės stovėti ilgesnį laiką vienoje vietoje, tai jai reikės dažniau mainyti vietą. Jei raitųjų partija

jojo kur dar šviesoje, tai nakvynei jai reikiama vieta pakeisti ir persikelti jau tamsoje.

219. Sutikęs priešininką, jos viršininkas turi nuspręsti, ar verta jam susikauti ar ne. Jei, susirėmus su priešininku, lengviau būtų uždavinys atlikti ir jei priešininkas parodys, kad nesunku, tai jos viršininkas turi atakuoti priešininką. Taip laimėjus, tolimesnis žvalgymas mums bus lengvesnis, o priešininkas sunkesnis. Jei nėra vilties laimėti per ataką arba jei joja vykdo tam tikrą uždavinį, tai ji turi kautynių išvengti.

220. Atakuodama priešininką, joja turi veikti griežtai, pasileisdama į priešininką, ir turi stengtis jį apsupti, kad pavyktų paimti visi.

221. Sutikus stiprų priešininką ir negalint nuo jo pasislėpti, kartais teks paaukoti šalis jos gal net ir pusė žmonių skaičiaus. Tuomet reikės atakuoti priešininką, kad, laimėjus laiko, antra jos pusė galėtų pasislėpti arba stačiai nujoti šalin ir tęsti žvalgymą.

222. Šiuo atveju geriau tinka štai kuris būdas: greitai pakrikti į įvairias šalis (įvairiomis kryptimis), o paskui susirinkti iš anksto nustatytoje vietoje.

223. Kai joja sutiks visų trijų kariuomenės rūšių priešininko koloną arba kavalerijos dalį ne mažesnę kaip pulkas, tai turi prie jų prikibti ir visą laiką jas sekti, jei tik jai neduos kitas kuris ypatingas uždavinys.

224. Atlikusi pavestą uždavinį arba prasliskus paskirtam jos darbo laikui, joja grįžta į nurodytą punktą. Tačiau, sutikusi priešininką, kurį svarbu būtų ir toliau sekti, joja neturi baigti savo darbo. Su paskutiniu pranešimu jos pats jojos viršininkas.

225. Jojos nesimaino, bet jas pakeičia naujos. Jojas pakeisti kitomis turi tas viršininkas, kuris jas išsiuntė.

Nauja jojų serija turi atvykti į ribą, kur yra baigusios tarnybą jojos, turėdama galvoje, kad žvalgymas nesiliautų nė vienam akimirksniui.

III SKILTIS.

Pėstininkų žvalgymas.

226. Pėstininkai žvalgo artimiausią vietos ruožą. Žvalgybos nutolinimo normas nurodo 173 str.

227. Pulko pėstininkų žvalgai skiriami darbuotis viso pulko fronte ir ypatingai savo ir priešininko sparnuose, o kartais ir artimiausiame priešininko užpakalyje. Jų tikslas surinkti žinių apie priešininką, vietą ir apie visa, kas galėtų turėti reikšmės pulko veiksmams.

228. Bataliono (kuopos) žvalgyba siekia to pat, ko ir pulko žvalgyba, bet daug siauriau.

229. Bendrai imant, kautynės — tai ne pėstininkų žvalgų darbas. Tik tuomet jiems reikia susikauti, kai kitokiu būdu negalima atlikti pavesto uždavinio. Bendrai, žvalgams uždaviniai reikia duoti atsargiai ir sumaniai.

Žvalgai reikia vartoti tik tam reikalui, kuriam jie yra skirti. Jei žvalgyba tik susikovus gali surinkti žinių, tai tuomet žvalgams reikia duoti paspirtį — rikiuotės dalį, kuri ir kaunasi. Tuo tarpu žvalgai veikia sparnuose, stengdamiesi prasiskverbti į užpakalį.

230. Žvalgai turi veikti paslapčiom, drąsiai, greitai ir priešininkui nesitikint. Prieš darbą reikia tinkamai pasirengti, vadinas, iš anksto iširti apystovos (iš žemėlapio ir vietoje), paruošti reikiamos materialės priemonės (rankinės granatos, žirklys vielai kirpti, valtys, pašliūžos, palydovai ir t. t.). Ypatingai reikia kreipti akis į maskavimą. Pavyzdžiui, žiemą žvalgams reikia apsivilkti baltais apsiaustais. Maskavimo reikalui labai tinka plūšos, kurios nesunku nudažyti vietos spalva. Apsitaisę šiomis plūšomis žvalgai labai sunku pastebėti. Gerai nepasirengus, žvalgymas gali visai nepavykti ir tik suteiks nereikalingų nuostolių.

231. Žvalgo arba žvalgomieji patruliai, kurie atskirai siunčiami, arba rikiuotės dalys (būriai, kuopos, batalionai).

232. Rikiuotės dalys siunčiamos tais atvejais, kai reikia žvalgyti išties vietos ruožas, o žvalgomieji patruliai siunčiami, kai reikia žvalgyti tam tikroje kryptyje arba tam tikras punktas. Patrulis turi jėgos — nuo 2 žmonių iki vienam kautynių skyriui.

233. Prieš išvykdamas, rikiuotės dalies arba žvalgomojo patrulio viršininkas orientuojamas padėtyje, gauna uždavinį, kaip rodo 202 str. ir elgiasi, eidamas 203 — 205 str.

234. Žygiuojant, žvalgomąją rikiuotės dalį taip pat saugo žvalgomieji patruliai, kurie patys ir žvalgo. Paprastai siunčiami trys patruliai — priešakinis ir du šoniniai. Žiūrint apystovų, patrulių skaičius gali būti kitoks. Patrulis turi pajėgos tiek, kiek ir atskirai siunčiamas žvalgomasis patrulis. Į patrulius daugiausia skiriami žvalgai.

235. Žvalgomųjų patrulių viršininkai gauna nuo išsiuntusio juos viršininko nurodymą, kuria kryptimi eiti, kas žvalgyti ir į ką daugiau kreipti akį.

236. Patrulių nutolimas pareina nuo vietos ir nuo apystovų. Naktį, nelygioje vietoje miške ir t. t. patrulis eina arčiau per 100 — 150 metrų. Atviroje vietoje ir dieną nutolsta iki $1\frac{1}{2}$ kilometro. Stipresni patruliai (kautynių skyrius ir grandis) eina manevravimo rikiuotėje, prisidengdami iš priešakio, o jei reikia — tai ir iš šono, žvalgų vilnim; žvalgai eina priekyje per 50 — 100 žingsnių ir tokiais pat vienas nuo antro tarpais.

237. Slinkdami patruliai turi žiūrėti paslaptumo, bet tiek, kad patys galėtų matyti. Todel patrulis slenka nuo vieno sekimo punkto iki antro, skubiai ir slaptai pereidamas plotą tarp jų. Reikia bendrai nustatyti, kad patrulis turi eiti ne keliu, o tik laikytis kelio krypties.

238. Nepaskirtieji į patrulius žmonės sudaro vadinamąjį *branduolį*, kuris, vadovaujamas viršininko, manevravimo rikiuotėje eina paskui patrulį.

239. Apsisaugoti iš užpakalio, branduolis siunčia 3 žmonių *užpakalinį patrulį*, kuris eina paskui per 300 metrų.

240. Žvalgančiosios rikiuotės dalys (batalionai ir kuopos), žiūrėdamos žvalgomojo fronto pločio, siunčia kai kurią jėgų (kuopų ir būrių) dalį į priekį ir duoda tam tikrus barus. Likusios pajėgos sudaro branduolį, kuris eina užpakalyje manevravimo rikiuotėse. Pasiųstosios į priekį dalys (kuopos ir būriai) taip pat eina manevravimo rikiuotėse ir siunčia savo žvalgomuosius patrulius.

Visos dalies judesiui vadovauja dalies viršininkas.

241. Kaip tarp patrulių, taip tarp patrulių ir branduolio ryšiai laikomi:

- atviroje vietoje — akies ryšiais; branduolyje reikia paskirti kiekvienam patruliui vienas tam tikras žmogus, kuris turi nuolat sekti;
- nelygioje vietoje — „grandinėle“, kurią sudaro vieno ar dviejų žmonių paslankūs postai, bent kiek atokiai vienas nuo kito, žiūrint vietos sąlygų;
- tais atvejais, kai pasiūstai žvalgyti daliai priskirti raitininkai, tai ryšius laiko raitieji ordonansai;
- ryšius gali laikyti ir pėstieji pasiuntiniai („bėgėjai“).

242. Tarp išsiuntusio žvalgybą viršininko ir žvalgančios dalies viršininko ryšius laiko

raitieji ordonansai, dviratininkai ir motociklistai, jei pastarųjų turima.

Kai kuriais atvejais, kai žvalgyba siunčiama tolokai, viršininko žiniai gali būti pavedamas telefono aparatas ir bent keletas kilometrų laidų.

Prie įrengtos tinkamoje vietoje telefonostoties statoma sargyba apsaugoti nuo priešininko smulkių partijų puolimo.

243. Beeidami, patruliai turi apžiūrėti visus pasitaikomus pakeliui vietos daiktus (kaimus, atskirus trobesius, miškelius, kapines ir t. t.), kad nepraleistų pasislėpusių ten priešininko žvalgų arba kad laiku pastebėtų pasilėpusių puolimą.

Patruliai turi veikti, žiūrėdami vietos ir apystovų.

244. Susitikęs priešininką, patrulis praneša apie tai dalies viršininkui ir gretimiems patruliams, o pats žvalgo toliau ir veikia taip, kaip bendras uždavinys ir apystovos rodo.

245. Patrulio veiksmas gali pasireikšti nutveriant priešininko žvalgus, arba jis turi nuvyti pastaruosius nuo savo kelio arba palūkėti branduolio paspirties.

246. Jei patruliui įsakyta ypatingai slaptai slinkti, neparodant savo judesio, tai, pastebėjęs priešininką ir apie tai perspėjęs viršininką, patrulis turi paslapčiom vėl slinkti kryptimi, kuri jam nurodyta.

247. Pamatęs sutartinį ženklą arba gavęs patrulio viršininko pranešimą apie priešininko

pasirodymą, viršininkas sustabdo branduolį, imasi priemonių jam paslėpti, o paskui, pats sekdamas, patikrina patrulio viršininko pranešimą ir aiškinasi apystovas.

248. Žiūrėdamas apystovų, branduolio viršininkas arba sustiprina patrulį, arba paslapčiom apeina priešininką, arba viso branduolio pajėgomis puola priešininką, turėdamas tikslą sutriuškinti, paimiti nelaisvėn arba nuvaryti nuo savo kelio.

249. Atlikęs pavestą žvalgomajai daliai uždavinį, dalies vadas (viršininkas) elgiasi, kaip buvo jam įsakyta išsiuntusio žvalgybą viršininko.

250. Atskiri žvalgomieji patruliai veikia taip, kaip ir žvalgomųjų dalių išsiųsti patruliai, bet jie vieni ir užpakalyje paspirties neturi.

IV SKILTIS.

Oro žvalgymas.

251. Viena galingiausių priemonių žvalgyti yra aviacija. Oro žvalgyba labiausiai patogi tuo, kad leidžia dirsterėti už priešakinio priešininko dalių, giliai prasiskverbti jo užpakalin, trumpu laiku apžiūrėti didelius plotus, tiksliai nufotografuoti vietą drauge su esamu joje priešininku, ar tai pastarasis stovės ar judės — ir gali greitai pranešti sekimo vaisius.

252. Oro žvalgymui vartojami *aeroplanai*. Labai greitai lakiodami, aeroplanai gali grei-

tai pasiekti giliausią priešininko užpakalį ir skubiai pristatyti žvalgymo vaisius.

Aeroplanų sekimas duoda bendrą apystovą vaizdą tam tikram laikotarpiui ir tam tikrame rajone. Tačiau aeroplanai neturi reikalaujamos žvalgymui pagrindinės savybės, būtent jie negali žvalgyti *be paliovos*. Bet dažnai kartojant oro sekimą, šis trūkumas sumažėja. Taip pat reikia įsidėmėti, kad lakūno pranešimas, jog nepastebėjo priešininko, dar neleidžia tvirtinti, kad tame rajone tikrai nėra priešininko.

Bendrai imant lakūnai negali pastebėti žemėje atskirų žmonių. Todėl mažų dalių (iki kuopos imamai) kautynių tvarkos pastovio ir žygio apsaugos jie gali ir nepamatyti.

253. Oro žvalgomosioms priemonėms duodami uždaviniai, žiūrint uždavinių tų štabų, kurie tą žvalgymą organizuoja.

- a) Aukštosios Vadovybės štabas turi organizuoti žvalgymą priešininko krašto gilumoje ir labiausiai sekti judesį geležinkeliais ir vandens keliais. Šiems uždaviniams atlikti, paskirti šiam štabui aparatai turi sugebėti kiek gali toliau lakstyti.
- b) Aukštesnės savarankiškos kariuomenės grupės štabas, sunaudodamas visą turimą aeroplanų lėkimo tolį, organizuoja žvalgymą, turėdamas uždavinį žvalgyti savo fronto priešakyje ir atvirose sparnuose.

c) Divizijos štabas organizuoja žvalgymą: žygyje – vienos dienos žygio atstume už numatomos nakvynės vietos, o kautynėse kovos lauke ir gretimame rajone.

Visų uždavinių, kurie tenka atlikti aviacijai, suderinimas, ir atskiru atveju, oro žvalgymo rajonų paskirstymas tarp įvairių štabų yra Generalio štabo Viršininko pareiga.

254. Kariuomenės viršininkas žvalgymo reikalui duoda eskadrilės Vadui uždavinį. Uždaviniai turi būti paprasti. Jei lakūnai bus gerai informuoti apie apystovas ir viršininko norus, tai jie, išžvalgę svarbiausius dalykus, patys mokės rasti ir menkesnius. Užduotys turi būti aiškios. Todėl viršininkas, siųsdamas lakūną, turi rasti tiek kantrybės, kad kuo aiškiausiai galėtų išaiškinti. Eskadrilės Vadas paskiria aeroplanus, duoda nurodymų lakūnams ir atsako už pastarųjų darbų taisyklingumą.

255. Prieš išlėkdamas žvalgyti, lakūnas tyrinėja žemėlapi, fotografijas ir tas žinias, kurių davė anksčiau padarytas žvalgytas.

256. Lakūnas, gavęs uždavinį, turi pasirūpinti jį žūt būt atlikti; priešininko šaudymas nuo žemės ir jo aeroplanų puolimas negali būti priežastis, dėl kurios lakūnas negalėtų atlikti duotojo jam uždavinio.

257. Pastebėjusi priešininką oro žvalgyba turi sužinoti jo judesio kryptį ir jo jėgų sąstatą. Šiam reikalui reikia ištirti keliai ir sekti gyvenamosios vietos. Ypatingos reikšmės turi

priešininko šoninių judesių pastebėjimas, žiūrint iš mūsų kariuomenės judesio ašies.

Nufotografuoti reikia visa, kas svarbu, kaip štai kariuomenės ir gurguolių sąstatas arba judesys, daromieji priešininko sutvirtinimai, suardyti tiltai, rengimasi persikelti, geležinkelio tilto praplėtimas, kariuomenės susodinimas ir išsodinimas, traukinių judesys, judamosios geležinkelių sudėties sutelkimas stotyse aerodromų vietos ir aeroplanų skaičius juose ir kiti daviniai, iš kurių galima spręsti apie priešininko kariuomenės veiksmus.

258. Kaip puolant, taip ir ginantis, nuolatinis kovos lauko sekimas per kautynes yra pirmosios reikšmės oro žvalgybos uždavinys. Šiuo laikotarpiu vadovybei svarbiausia gauti žinių apie priešininko rezervus ir artilerijos grupavimą.

Labai svarbu vadovybei nuolat turėti tikslų žinių ir apie savo kariuomenę, būtent, apie vietą, kur esti mūsų kariuomenės priešakinės dalys, ir apie jų veiksmus. Šių žinių gali duoti oro žvalgyba.

259. Labai tolimoms vietoms žvalgyti siunčiami arba atskiri aparatai, kurie visokiu būdu turi vengti susitikti su priešininko aparatais, arba eskadrilės. Per kautynes oro žvalgybai, kurių uždavinys yra sekti aprėžtas rajonas, turi kiek gali ilgiau laikytis jame. Taigi, jie reikia apginti nuo priešų naikintojų.

Jei priešui smarkiai besipriešinant ore, reikia būtinai išžvalgyti tam tikra kryptis arba rajonas ir iki tam tikram laikui reikia baigti

žvalgyti, tai žvalgomiesiems aeroplanams reikia duoti kautynių aeroplanai.

260. Oro žvalgybos vaisiai reikia kuo greičiausiai pranešti vadovybei ir kariuomenei, kad iš tikrųjų pavyktų sunaudoti oro žvalgybos greitumas. Tai ypatingai galima pasakyti apie kautynių žvalgybą. Pranešimai turi vertės tik tada, kai jie tuojau galima sunaudoti kautynių reikalui.

261. Oro žvalgybos gautoms žinioms perduoti greičiausia priemonė yra radiotelegrafas. Jei pastarojo neturima, tai pranešimai galima numesti, o nesudėtingi pranešimai galima perduoti šviesos ženklais.

Aeroplanams nusileidus aerodroman, svarbesnės žinios tuojau telefonu suteikiamos štabui. Paskui lakūnas turi nuvykti štaban ir smulkiai pranešti žodžiu, o vėliau viską išdėsto raštu, pridėdamas žemėlapius, krokus ir fotografijas.

V S K I L T I S.

Sekimas.

262. Sekama iš oro — balonų ir žemės — iš sekimo punktų.

263. Iš balonų galima sekti artimiausią priešininko užpakalį iki 15 kilometrų.

264. Kad balonų nešaudytų priešininko artilerija, jie neturi iškilti tikrosios priešininko artilerijos ugnies sferoje. O jiems apsaugoti nuo priešininko aeroplanų atakų, juos priden-

gia zenitinės baterijos ir kulkosvaidžiai, pastatyti ant tam tikrų padėklų aeroplanams šaudyti.

265. Kad *tuojau* galima būtų gauti pastebėtos iš balonų svarbios žinios, aerostatai reikia telefonu sujungti su artimiausiais pėstininkų ir artilerijos viršininkais.

266. Kautynių lauke sekimo punktai (komanduojamieji punktai) reikalingi kiekvienam viršininkui. Be to tam tikri sekimo punktai įrengiami pėstininkų ir artilerijos sekėjams. Sekimo punktai reikalingi visais kariuomenės veiksmų laikotarpiais, bet ypatingos reikšmės jie turi ginamiems veiksams.

267. Visas kovojančios kariuomenės frontas turi būti skirstomas sekimo barais, žiūrint kiek yra sekimo punktų.

268. Sekimo punktas turi būti gerai įtaisytas, maskuotas, o ginamųjų kautynių sąlygose ir apsaugotas nuo priešo ugnies blindažu. Jis turi dar anksčiau gautas žinias apie priešininką ir vietą, binoklį, žemėlapi, laikrodį ir žurnalą, į kurį rašoma visa, kas pastebima.

269. Sekimo punktas turi būti sujungtas telefonu su štabu, kuriam jis tarnauja.

270. Sekimo punkte, paprastai, tarnybą eina karininkai.

271. Ką nors svarbiau pastebėjęs, sekėjas *tuojau* praneša savo štabui ir kaimynams.

272. Visus sekimo davinius sekėjas pažymi žemėlapyje, įrašo į žurnalą ir, pasimainęs, pateikia bendrą pastebėjimų santrauką savo štabui.

VI SKILTIS.

Kitos sužinojimo priemonės.

273. Kad turėtų žinių savo specialiams uždaviniams atlikti, be raitininkų, pėstininkų ir aviacijos, turi žvalgyti ir kitos kariuomenės rūšys (artilėja, pionieriai ir k.).

274. *Artilerijoje* pagrindinis kautynių darbo dalykas yra priešininko, savų sekimo punktų ir pozicijų žvalgyimas. Artilėja turi žvalgyti prieš pradėdama bet ką veikti.

275. Artilerijos žvalgymas turi būti *slaptas*, kad neparodytų savo parengiamųjų veiksmų, turi būti baigtas *laiku*, kad netrukdytų baterijoms ugnį paleisti.

276. Manevravimo kautynėse, laukdama kautynių, artilerijos žvalgyba turi būti priekyje, bet būtina savo apsaugos dalių pridengiama; paprastai ji eina priešakinės rinktinės lygy. Artilerijos žvalgai ne tik patys turi vengti susikauti su priešininku, bet ir dalyvauti savo priešakinių dalių susirėmimuose, kad nenukryptų nuo savo tiesioginio uždavinio.

277. *Inžinerijos žvalgyba*, savos kariuomenės judesio kryptyje kliūtims pašalinti, turi sužinoti vietas, kur ir kurie darbai reikia padirbti, turi įvertinti priešininko pozicijos stovį inžinerijos atžvilgiu, turi išrinkti savo kariuomenei pasipriešinimo ruožą, kad galėtų jį įtvirtinti, ir t. t. Žvalgyimas organizuojamas, žiūrint apystovų.

278. Pontonų, prožektorių, automobilių, tankų ir k. dalys žvalgo žiūrėdamos savo specialybės.

279. Be kariuomenės žvalgymo yra dar daug būdų rinkti žinioms apie priešininką ir apie bendras apystovas. Tie būdai nurodyti 170 str. Šį darbą organizuoja štabai.

280. *Žinios, gautos iš belaisvių, pabėgusių iš nelaisvės, bėglių ir vietos žmonių*, ypačingai, jei pastarieji mums palankūs, gali būti labai naudingos. Juos beklausinėjant, galima sužinoti priešininko kariuomenės dalių pavadinimai, skaičius, sudėtis, ūpas ir t. t.

281. Kadangi klausinėjimas reikalauja ypatingo įgudimo ir tam tikrų būdų, kurie galima įgyti tik praktikos keliu, tai kiekviename štabe šį darbą varo tam tyčia paskirti žmonės.

282. Paėmus nelaisvėn, belaisviai tuojau reikia iškrėsti, atimti visi rasti pas juos dokumentai ir susirašinėjimai; atimtuose popieriuose žymima, nuo ko jie atimti. Belaisviai suskirstomi į 3 kategorijas būtent, karininkus, puskarininkius ir eilinius. Jie *būtinai* laikomi *atskirai*, neduodant jiems susižinoti.

Griežtai draudžiama šis ar tas iš atimto susirašinėjimo, žemėlapių ir t. t. palikti sau *atminčiai*.

283. Yra taisyklė, kad kiekviena instancija turi klausinėti belaisvius tik tais klausimais, kurie netarpiniai tuo metu turi jai reikšmės. Taip darant, viena, išvengiama sutrukdyimo, siunčiant belaisvius į kitą aukštesnį štabą, o antra

— belaisvis nesuklaidins klausinėjantį tais klausimais, kuriais jis neturi pakankamai žinių.

Klausinėjamas kiekvienas *atskirai* ir klausiami taip, kad klausiamasis, kiek tik galima, negalėtų suprasti, kas norima pasiekti klausiant.

284. Išklausinėtieji siunčiami į kitą iš eilės štabą su atimtais dokumentais ir klausinėjimo lapais, kurie papildomi aukštesniame štabe. Klausinėjimo lapų nuorašai lieka klausinėjusioj instancijoje.

285. Klausinėjant pabėgusį iš nelaisvės, reikia tikrai konstantuoti jo kelionės maršrutas ir vieta, kur peržengta per priešininko poziciją, nes šios žinios gali būti labai naudingos žvalgams agentams pasiūsti.

286. Vietos žmonės gali nurodyti, kaip buvo prieš kautynes priešininko dalys ir pajėgos paskirstytos, kuriomis kryptimis atitraukė ta kariuomenė, kurias ji užėmė naujas pozicijas, kiek priešininko turėta nuostolių kautynėse, kokie priešininko artimiausi sumanymai, kaip toli jis mano trauktis ir t. t. Vietos žmonės gali turėti dokumentų, kaip antai, raštelių, kvitų ir bendrai priešininko paliktos tarnybos ir privačios korespondencijos.

Vietos žmonės gali žinoti, kur yra paslėpti besitraukiant ginklą, šovinių, maisto sandėliai; gali žinoti vietas, kur paslėptos patrankos, kur yra besislapstančios likusios priešininko dalys ir t. t.

Ypatingos reikšmės turi klausinėjimas vietos valdžios atstovų, kurie gali turėti labai svarbių oficialių žinių.

Labai dažnai galima gauti naudingų žinių, klausinėjant priešo krašto moteris ir vaikus.

287. *Šnipinėjimas arba agentų žvalgy-
mas* gali duoti labai svarbių žinių apie tai, ką
priešininkas *rengiasi daryti* (žinių apie prie-
šininko sumanymus ir planus).

288. *Susipažinimas su pašto ir telegrafo
susirašinėjimais, popieriais, rastais pas nu-
kautuosius ir belaisvius ir su priešininko laik-
raščiais* drauge su kitokiais būdais gautomis
žiniomis duoda aiškiai suprasti, ką priešininkas
veikia ir koks jo susigrupavimas. Kai ku-
riais atvejais šios žinios duoda įspėti ir prie-
šininko siekimus.

Savo krašto pašto ir telegrafo korespon-
dencijos peržiūrėjimas, ypač strategiškojo išsi-
plėtimo metu, ir nuolatinė per visą karą ka-
riškoji cenzūra dažnai duoda brangių žinių ir
lengvina kovą su šnipinėjimu.

Dokumentų tyrimas reikalauja dėmesio,
priešininko kariuomenės organizacijos žinoji-
mo ir kalbos mokėjimo ir turi būti daromas
aukštesniame štabe. Taigi, pulko ir divizijos
štabuose nėra reikalo nuodugniai žiūrėti ko-
respondencija ir dokumentai.

289. *Karo žymių sekimas.* Žiūrėk 12 pried.

290. *Telefono kalboms klausyti* yra tam
tikri aparatai.

291. *Radijo žvalgymas* yra priešininko
radijo stočių vilnių gaudymas ir darbo seki-
mas. Sekdami radijo stočių darbą, galime su-
žinoti vietas, kur jų esama. Žinodami prieš-
ininko organizaciją, iš priešo stočių sąstato ga-

lime apytikriai sužinoti esamų tam tikrame ra-
jone priešininko pajėgų sudėtį.

Stočių skaičiaus didėjimas arba mažėjimas
rodo priešininko pajėgų pergrupavimą.

Nežiūrint duodamų radijo žvalgybos ži-
nių svarbumo, jos vienos, be kariuomenės
žvalgymo, nepakankamos, nepatikimos ir gali
turėti tik padedamosios reikšmės.

IV SKYRIUS.

Apsauga.

I SKILTIS.

Bendri pagrindai.

292. Apsauga turi tikslą:
- a) laiduoti vadovybės veiksmų laisvę ir
  - b) laiduoti kariuomenės nepavojų žygyje ir postovyje.
293. Vadovybės veiksmų laisvei reikia:
- a) kad viršininkas būtų visiškai orientuotas; tai galima pasiekti tinkamai suorganizavus sužinojimo ir ryšių tarnybą;
  - b) turėti laiko sprendimams padaryti, jiems perduoti kariuomenei ir kariuomenei parengti veiksams; tatau pasiekiamu iškištų į priešininko pusę apsaugos dalių pasipriešinimu;
  - c) turėti plotą manevruoti; tai pasiekiamu pasiuntus apsaugos dalis priekin ir į šalis tiek, kiek reikalauja apystovos.
294. Kariuomenės saugumui laiduoti, be sužinojimo tarnybos, svarbesnėmis kryptimis iškišamos saugomosios rinktinės, tariant,

avangardai, ariergardai arba šoniniai avangardai, kurie sau apsaugoti išsiunčia žygio arba postovio apsaugą. Ne tiek svarbiomis kryptimis siunčiama silpnesnės kariuomenės dalys ir mažesniu atstumu.

Kiekvienas atskirai sustojusios kariuomenės dalies viršininkas turi griebtis tinkamų priemonių apsaugoti nuo priešininko lakūnų.

295. Kariuomenės nepavojui, reikia, kad priešininko įtakos sferoje kariuomenė nė vienos valandėlės nebūtų be apsaugos.

296. Apsaugos dalių tarnyba yra *sekimo ir pačios apsaugos tarnyba*, kurią paprastai eina iškištos priekin nedidelės kariuomenės dalys (patruliai, sargybiniai, lauko sargybos) ir *pasipriešinimo tarnyba*, kurią eina stambesnės kariuomenės dalys (užtvaros ir jų paspirtys).

297. Tinkamų apsaugos priemonių sudarymas yra svarbiausia kiekvieno atskirai veikiančios dalies viršininko pareiga.

298. Šitas statutas suteikia nurodomųjų dalių visiems apsaugos veikslams, tačiau kiekvienas viršininkas turi keisti juos arba griebtis ypatingų priemonių, kurių reikalauja apystovos geresnei apsaugai.

299. Antra vertus, kiekvienas viršininkas turi atsiminti, kad, ypatingai smulkiųjų kariuomenės dalių (užtvarų, patrulių ir t. t.) taisyklingas apsaugos tarnybos ėjimas reikalauja didelio kariuomenės moralės ir kūno įtempimo. Taigi, kiekvienas viršininkas turi skirti apsau-

gon tik griežtai reikalingą ir aprėžtą kariuomenės normą ir kartkartėmis keisti priekines apsaugos dalis (užtvaras su lauko sargybomis ir patruliais), imdamas naujų iš avangardo (ariergardo).

2 SKILTIS.

Žygio apsauga.

300. Žiūrint, kaip priešininkas yra sustojęs mūsų kariuomenės atžvilgiu, žygiavimas gali būti puolamasis, atsitraukiamasis ir spartinis. Todel ir žygį saugo avangardas, ariergardas arba šoniniai avangardai.

a) Puolamojo žygio apsauga.

301. Puolamasis žygis turi tikslą suartėti su priešininku kautynėms. Taigi, plačiai ieškoti priešininko ir paskui jį akylai sekti—yra svarbiausias uždavinys.

Jei su priešininku dar nesusisiektą, tam šiam reikalui puolamame žygyje visi raitininkai, kurie yra rinktinėje ir likę nuo žvalgymo ryšių ir apsaugos tarnybos, patogiausiu atskyrus nusiųsti priekin už apsaugos ribų ir duoti jiems uždavinį, atsižvelgiant į žygio tikslą.

302. Puolamajam žygiui apsaugoti, priešininko pusėn siunčiamas *avangardas*, o užpakalin — *ariergardas*.

Jei yra reikalo, į atvirąjį sparną dar siunčiamas *šoninis avangardas*.

Nežiūrint to, vyriausiųjų jėgų kolona apsaugoti į atviruosius sparnus siunčia užtvaras arba patrulius.

Be to reikia griebtis priemonių priešininko aeroplanams atremti.

Einančios vienu keliu divizijos žygio apsaugos skema parodyta 13 priedėlyje.

303. Kai rinktinė eina keliomis kolonomis, tai kiekvieną koloną turi pridengti avangardas ir ariergardas.

304. Avangardas skiriamas:

- a) laisvam vyriausiųjų jėgų žygiavimui laiduoti; tam reikalui, pašalina nuo kelio visa, kas kliudo žygiuoti: vietos kliūtis ir priešakines priešininko dalis;
- b) susirėmus su priešininku, laiduoti vyriausioms pajėgoms patogiausias sąlygas kautynėms pradėti; tam reikalui paima ir laiko sekimo ir atsparos punktus;
- c) sudaryti atsparą avangardo pasiūstoms žvalgomosioms ir dengiamosioms dalims.

305. **Avangardo pajėga ir sudėtis** pareina nuo apystovų ir nuo duoto jam uždavinio.

306. Sferoje, kur nėra priešininko įtakos, svarbiausias avangardo uždavinys bus pašalinti negyvosios kliūtys nuo to kelio, kuriuo eina. Paprastai avangardą sudaro nedidelė priešininkų dalis su pionieriais arba darbininkų komandomis ir nedideliu skaičiumi raitininkų, reikalingų ryšiams laikyti.

307. Priešininko įtakos sferoje avangardas turės būti tiek stiprus ir savarankiškas, kad galėtų atlikti savo kautynių uždavinį.

Avangardan dažniausiai skiriami pėstininkai, paprastai, nuo $\frac{1}{6}$ iki $\frac{1}{3}$ visos pėstininkų kolonos. Žiūrint apystovos avangardan skiriama ir kitos kariuomenės rūšys.

Artilerija, paprastai, pravartu skirti avangardo sudėtin tik tada, kai jis didesnis už batalioną.

Turi būti pakankamai skiriama kavalerijos žvalgymui, ryšiams ir tiems patruliams ir šoninėms rinktinėms, kurių tarnyba negalima pavesti pėstininkams. Po šių visų paskyrimų, likusi avangardo viršininko kavalerija paprastai siunčiama anapus žygio apsaugos ribų arba ji slenka avangardo branduolio priekyje.

Pionieriai arba, jų neturint, darbininkų komandos su tvirtinamaisiais įrankiais dažniausiai skiriama pasitaikiusioms pakeliui kliūtims pašalinti.

Avangardui pravartu duoti šarvuotų automobilių priešakinėms priešininko dalims parblokti ir pridengti darbus mūsų komandoms, kurios taiso persikėlimus ir t. t.

308. **Avangardo nuotolis** nuo vyriausių pajėgų pareina nuo apystovų ir nuo reikalingos vyriausioms jėgoms manevravimo laisvės.

Žygiuodama vienu keliu, divizija paprastai siunčia į avangardą vieną pulką 4—6 kilometrų tolyje.

Toks tolis, duodamas manevravimo laisvę, dalinai apsaugos vyriausias pajėgas nuo netikėtos priešininko artilerijos ugnies. Mažesnėms pajėgomis ši norma bus mažesnė. Bet visgi ši norma neturi būti tiek maža, kad nedideli pripuolami žygio apsaugos stabterėjimai atsilieptų į vyriausių pajėgų žygiavimą.

309. Sau apsaugoti avangardas priekini siunčia *priešakinę rinktinę* ir, reikalui esant, į abu šonus siunčia *šonines rinktines*.

Į tą šoną, kur šoninė rinktinė nepasiūsta, sau apsaugoti avangardas siunčia raitus ir pėsčius patrulius.

310. **Priešakinės rinktinės pajėga** normaliai sudaro $\frac{1}{6}$ — $\frac{1}{3}$ viso pėstininkų avangardo.

Šoninių rinktinių pajėga paprastai yra 1 kuopa.

Priešakinėms ir *šoninėms* rinktinėms pravartu duoti sunkiųjų kulkosvaidžių. Be to, priešakinei rinktinei duodama pionierių arba darbininkų komandų keliams taisyti.

311. Priešakinės rinktinės nuotolis nuo avangardo — maždaug 2 klm.

Priešakinė rinktinė žygiuoja nurodytu avangardui keliu; šoninės rinktinės eina šalimis priešakinės rinktinės, nuolaidais užpakalin.

312. Kaip pėstininkų šoninėms rinktinėms žygiuoti tinkamų kelių nėra, o apystovos reikalauja jas pasiūsti, tai, pirmai progai pasitaikius, jas turi pamainyti: arba raitininkai su kulkosvaidžiais arba kolonos viršininkai.

ko nurodymu iš kalno pasiūstos pėstininkų dalys, kurios užima tokius punktus, kad laiduotų judesį iš sparno.

Kolonai praėjus, šios dalys prisišlieja prie kolonos užpakalio arba ariergardo.

313. Šoninė rinktinė galima išskirti ir iš vyriausiųjų jėgų. Bet tada ji turi priklausyti avangardo viršininkui. Tai daryti yra patogu tuo atveju, kai vyresnysis viršininkas, kautynėms ištikus, šoninės rinktinės judesio ruožu mano ištiesti kariuomenės dalį, kuri žygiuoja vyriausiųjų pajėgų voroje ir, būtent, tą dalį, iš kurios sudėties yra pasiūsta šoninė rinktinė. Eidami šia taisykle išvengsime beskirstydami maišaties, o besitiesiančios dalies viršininkas geriau galės remtis savo bataliono arba kuopos žmonėmis.

314. Priešakinė ir šoninė rinktinės siunčia *priešakinę*, o reikalui esant, ir *šoninę* užtvarą. Uztvaros būtinai reikia siūsti į atvirus sparnus.

315. Uztvarų pajėga: priešakinės rinktinės arba avangardo siunčiamoji priešakinė užtvara susideda iš 1—2 būrių, o kitos, normaliai, — iš 1 pėstininkų būrio. Visos užtvaros turi raitininkų pranešimams siūsti, o kai reikia, ir patrulių tarnybai eiti. Uztvaroms dažniausiai pravartu duoti ir sunkiųjų kulksvidžių.

316. Uztvaros nuotolis nuo priešakinės ir šoninių rinktinių — maždaug 1 klm.

317. Batalionas ir mažesnis už batalioną avangardas paprastai nesiunčia nei priešakinės, nei šoninių rinktinių ir, eidamas bendromis taisyklėmis, siunčia tik pėstininkų užtvaras.

318. Kadangi pėstininkų šoninėms užtvaroms žygiuoti dažnai tinkamų kelių nebus, tai, pirmai progai pasitaikius, jos reikia pakeisti raitininkų užtvaromis, kurios gali būti ir mažesnės pajėgos, bet jų nuotolis nuo avangardo bus didesnis. Arba, avangardo viršininko nurodymu reikia iš kalno siūsti kariuomenės dalys į tokius punktus, kuriuos užėmus, galima būtų laiduoti avangardo judesys iš sparno. Galop, galima vartoti ir vienas ir antras būdas.

319. Be užtvarų, priešakinė rinktinė, o jos neesant, avangardas siunčia priekin *vyriausią patrulį*, kurį sudaro karininko vadovaujami 1 — 3 pėstininkų kautynių skyriai ir 1 — 3 raitininkų skyriai; jo nuotolis nuo priešakinės užtvaros 400 — 500 metrų¹⁾. Šiam patruliui pravartu duoti šarvuotų automobilių ir dviračių.

320. **Vyriausias patrulis** turi tikslo:

- a) rinkti žinias apie priešininką ir vietą;
- b) įveikti smulkių priešininko dalių pasipriešinimą ir apsaugoti mūsų žygiavimą nuo netikėtų priešininko pasikėsimų;
- c) imti atsakomybę už kelio krypties taisyklingumą; šiam reikalui su vyriausiu

¹⁾ Vyriausio patrulio viršininkas priklauso priešakinės užtvaros viršininkui.

patruliu eina palydovai; patrulio viršininkas gauna žemėlapi, kompasą, žibintą ir t. t.

Tarp vyriausių patrulių ir priešakinės užtvaros visada reikia būtinai laikyti akies ryšis netarpinai arba per grandinę.

321. Čia pat apsaugoti, priešininkui ir vietai žvalgyti, užtvaros ir vyriausi patruliai siunčia į priekį ir šonus *patrulius*.

Raitininkų patrulį sudaro 2 — 6 raitininkai. Raitininkai eina reta vilnimi, visą laiką vienas kitą matydami ir nuo užtvaros arba vyriausio patrulio branduolio per 1 klm.; patrulio vyresnysis su 1 — 2 žmonėmis eina užpakalyje per $\frac{1}{2}$ klm.

322. Kai raitininkų neužtenka, visi arba kai kurie patruliai galima skirti iš pėstininkų jų pajėga — 2 žmonės — 1 k. s.

Pėstieji patruliai žygiuoja, eidami tomis pačiomis taisyklėmis, kaip ir raitieji. Tik pėstieji patruliai nueina ne toliau kaip $\frac{1}{2}$ klm.

323. **Šoninis avangardas** skiriamas kolonos viršininko nurodymu. Jis siunčiamas tuo atveju, kai yra pavojaus ne tik iš priekio, bet ir iš sparno, o avangardo ir vyriausių pajėgų kolonos netarpinės apsaugos priemonių nepakanka. Šoninis avangardas šiuo atveju sustoja, eidamas nurodymais, kurių duodama sparniniam judesiui apsaugoti.

324. Netarpinė vyriausių pajėgų kolonos apsauga siuūčiama kolonos viršininko nurodymu. Ši apsauga sudaroma:

- a) siunčiant šalimis raitus arba pėsčius patrulius,
- b) siunčiant šalimis paslankiąsias raitas arba pėsčias užtvaras ir,
- c) siunčiant iš kalno gresiamąją kryptimi raitus ar pėsčius patrulius bei užtvaras, kurios užima patogius sektis ir gintis punktus, o paskui, kolonai praėjus, prisišlieja prie jos užpakalio arba ariergardo.

325. Puolamajame žygyje **ariergardas** turi tikslą:

- a) apsaugoti kolonos užpakalį nuo netikėtų priešininko nedidelių dalių pasikėsinimų; šiam reikalui ariergardas siunčia patrulius užpakalin ir šalimis;
- b) žiūrėti tvarkos kolonos užpakalyje; šiam reikalui su juo paprastai eina karo policijos žmonės.

326. **Ariergardo jėga ir sudėtis.** Kai rinktinė turi jėgos nuo pulko iki divizijai, tai ariergardą normaliai sudaro I kuopa ir keli raitininkai. Jo nuotolis nuo rinktinės maždaug 1 klm. Ariergardą paprastai siunčia vyriausių pajėgų viršininkas iš tos kariuomenės dalies, kuri eina užpakalyje.

327. **Avangardo viršininko pareigos puolant.** Avangardo viršininkas turi gauti kolonos viršininko įsakymą, kur nurodomos žinios apie priešininką ir apie savo kariuomenę, visos rinktinės uždavinys, avangardo uždavinys avangardo sudėtis, kurią valandą

reikia išvykti iš išeities punkto, kuriuo keliu žygiuoti, kur sustoti didžiajam poilsiui ir iki kuriam laikui, ir ypatingi uždaviniai.

Jei vyresnysis viršininkas savo žygio įsakyme nėra davęs avangardo viršininkui visų šių nurodymų, tai avangardo viršininkas savo nurodymus derina su duotais vyriausių jėgų kolonai nurodymais.

Jei vyresniojo viršininko nurodymu avangardo priekyje yra pasiųstų raitininkų, tai avangardo viršininkas turi gauti žinių apie duotą jiems uždavinį ir apie tai, kuriame atstume jie jos.

328. Avangardo viršininkas, sekdamas žemėlapi, turi iširti visą ruožą, kuriuo teks žygiuoti, ir pažymėti:

- a) kelius šoninėms rinktinėms ir užtvaroms,
- b) ribas, kurios patogios skirstytis ir tinka apsaugos dalių judesiui išlyginti,
- c) blogesnius kelio ruožus, kurie reikia taisyti.

Nepakankamos žemėlapio žinios reikia papildyti, klausinėjant žvalgus arba vietos žmones. Reikalui esant imti palydovai.

329. Paskui avangardo viršininkas:

- a) organizuoja žvalgytiną vyresniojo viršininko nurodymais,
- b) skiria priešakinę ir, reikalui esant, šonines rinktines (arba užtvaras ir vyriausią patrolį) ypatingai atsargiai paskirstydamas turimus raitininkus.

Valanda išvykti paskiriama taip apskaitant, kad avangardo branduolys galėtų negaišdamas išvykti.

Avangardo viršininkas, skirstydamas savo raitininkus apsaugos reikalui, pirmų pirmiausia 1 — 3 skyrius paprastai siunčia į vyriausią patrolį ir po 2 — 3 raitininkus į užtvaras. Paskui skiria į tas užtvaras, kurių pėstiesiems patroliams teks žygiuoti sunkiose sąlygose, kad juos pamainytų raitieji patroliai.

330. Avangardo viršininkas visus savo nurodymus išdėsto įsakyme avangardui (14 priedėlis).

331. Žygiuojant avangardo viršininkas paprastai būna avangardo branduolio priekyje. Netrukdydamas judesio, jis pasirūpina, kad būtų apžiūrėti stambesnieji vietos daiktai (miškai, stambūs gyvenamieji punktai ir t. t.). Jis griebiasi priemonių vietos kliūtims pataisyti ir pašalinti, jei jų priekinės apsaugos dalys laiku nepašalino.

Jis praneša:

- a) pirmą kartą pasitikęs priešininką,
- b) pastebėjęs priešininko pėstininkus,
- c) pasiekęs žymesnes ribas,
- d) atvykęs ir išvykęs iš didžiojo poilsio ir atvykęs nakvynėn,
- e) visa, kas verta įsidėmėti.

Jis laiku siunčia visus terminuotus pranešimus.

332. Prieinant prie nakvynės vietos, jis, vyresniojo viršininko nurodymais, turi laiku nurodyti:

- a) kur sustoti žygio užtvaroms, iki jas pamainys postovio apsaugos dalys,
- b) kur sustoti nakvynei ir apsaugos priemonės,
- c) avangardo poziciją.

333. Priešakinės rinktinės viršininko pareigos tos pačios, kaip ir avangardo viršininko, tik jo veiksmas siauresnis.

Jis nuskiria užtvarų skaičių, jų ir vyriausių patrulių jėgą ir sudėtį, kelią ir valandą išvykti.

334. **Žygio užtvaros viršininko pareigos:** jis siunčia patrulius ir, jiems vadovautis, duoda nurodymų apie priešininką, žygiavimo kryptį ir vietos daiktus, kurie reikia apžiūrėti.

335. Viena jo svarbiausių pareigų — organizuoti žvalgymą ir vietos apžiūrėjimą, netrukdant žygiuoti. Šiam reikalui tinka šie būdai: energingas patrulių vadovavimas, griežti visos užtvaros veiksmai, nuolatiniai ryšiai ir bendri veiksmai su gretimomis užtvaromis.

Griežtai veikiant, gali dažnai prireikti persirikiuoti manevravimo rikiuotėn, išskleidžiant kautynių skyrius. Tačiau tai nereikia, kad užtvara turi ilgai žygiuoti šioje rikiuotėje, nes, taip žygiuodama, ji trukdytų visam avangardui žygiuoti.

336. Pasitikusi priešininką, užtvara spaudžia jį stengdamasi apriesti,

Susirėmus su priešininku, ypatingai svarbu išlaikyti patogus platus frontas. Patrulių žmonės nereikia telkti vienon vieton ir nereikia atakuoti tiesiog, bet, stiprinant tą ar kitą patrulių grandinės sparną, reikia stengtis priešininkas apriesti.

337. Susirėmus su žymiomis pajėgomis, pirmiausia reikia stengtis užimti atsparos ir sekimo punktai.

338. Užtvaros viršininkas didina arba mažina patrulių skaičių; tikrina patrulininkų pranešimus.

339. Sustojus, užima patogius gintis ir sekti punktus, vis saugodamas koloną.

340. **Patrulininkų pareigos.** Patrulininkai turi:

- a) iš kalno pastebėti priešininką; šiam reikalui žvalgo vietą priekyje ir šalimis, kreipdami ypatingą dėmesį į daiktus, (krūmus, daubas ir t. t.), kurie gali paslėpti priešininką;
- b) sulaikyti pasitinkamus žmones ir siųsti juos išklausinėti užtvaron;
- c) priešininkui staiga pasirodžius, kai nėra laiko pranešimą siųsti, pranešti su tartiniu ženkle arba šūviu;
- d) sustojus, toliau saugoti ir žvalgyti.

341. **Avangardo veiksmų pobūdis,** susirėmus su priešininku, įvairus, žiūrint paties susirėmimo pobūdžio.

342. Avangardo veiksmai visada ir visais atvejais turi būti kreipiami tam, kad galimai tiksliau paaiškėtų priešininko jėgos, sudėtis, sąstatas ir judesio kryptis.

343. Susitinkamuose susirėmimuose, kai galima pasirengti anksčiau už priešininką, patogiausias būdas avangardui veikti bus energingas veržimasis priekin.

Šiuo atveju avangardas išsiskirsto plačiu frontu, nesivaržydamas palikti šaudomus tarpeklius.

Jei avangardas turi šarvuotų automobilių, tai pastarieji turi padėti užimti ir išlaikyti atsparos punktus ir sulaikyti priešininko dalių puolimą.

Artilerija turi tuojau paleisti ugnį, stengdamasi nustelbti priešininko artilerijos ugnį. Šiuo atveju avangardo viršininkas labai klys, jei nuspręs sustabdyti žygiavimą priekin, kad galėtų palaukti, iki paaiškės apystovos arba, kad galėtų gauti vyresniojo viršininko nurodymų.

Visi apsaugos dalių viršininkai — iki smulkiausiųjų — turi būti persiėmę veržimusi priekin, veržimusi užimti patogius punktus, kurie duotų vyriausioms jėgoms įeiti į kautynes.

344. Tuo atveju, kai priešininkas yra pasirengęs anksčiau už mus arba, kai mes manome atakuoti pasirengusį gintis priešininką, avangardas turi veikti atsargiau ir nuosakiau.

Šiuo atveju kartais patogiau laikinai pradėti gintis, palaukti iš vyresnių jėgų paspirties ir sustiprėti, papildomai pažvalgyti ir paskui

jau atakuoti priešininką. Tačiau, avangardo viršininkas ir čia turi dėti pastangų užimti svarbius sekimo ir atsargos punktus.

345. Vydamas priešininką, avangardas turi veikti greičiausiai. Staiga puldamas, avangardas neduoda priešininko ariergardui sustoti; reikalui esant, avangardas trumpai apeina.

Čia daug gali padėti kavalerija ir šarvuoti automobiliai.

b) Atsitraukiamojo žygio apsauga.

346. Atsitraukiamasis žygis turi tikslą vengti susirėmimo su priešininku.

Priešininkui puolant, atsitraukiamojo žygio apsaugos uždavinys bus sulaikyti priešininką tiek, kad vyriausios jėgos įstengtų pasitraukti, neįsileisdamos į kautynes.

347. Atsitraukiant visada patogiau nutolti nuo priešininko. Tačiau vienas svarbiausių uždavinių atsitraukiant bus susisiekti su priešininku jo veiksmams išaiškinti arba mūsų pačių veiksmams maskuoti. Šiam reikalui vyresnysis viršininkas turi pasiūsti tam tikrą jojų.

Kai atstumas tarp mūsų ir priešininko nežymus, tai susisiekti su priešininku turi ariergardas, kuris tam reikalui siunčia jojas, atskirus patrulius; galop, susisiekti gali žygio užtvarų pasiūsti patruliai.

348. Atsitraukimajam žygiui apsaugoti, priešininko pusėn siunčiamas *ariergardas*, o žygiavimo kryptimi — *avangardas*.

Reikalui esant, kaip ir puolant, į atvirąjį sparną siunčiamas *šoninis ariergardas*.

Vyriausioms pajėgoms netarpinai saugoti griebiamasi priemonių, žiūrint apystovų, kaip ir puolamojo žygio metu.

349. Žygiuojant keliomis kolonomis, kiekvieną jų saugo savo ariergardas ir avangardas.

350. **Ariergardo paskirtis:**

- a) laiduoti laisvą vyriausių pajėgų judesį ir tuo leisti joms pasitraukti iš priešininko smūgių;
- b) būti žvalgomųjų ir dengiamųjų kariuomenės dalių parama.

351. Atsitraukiant *ariergardo jėga ir sudėtis* pareina nuo apystovų ir nuo duoto jam uždavinio. Kadangi ariergardas turi pajėgti atlaikyti ilgesnes kautynes, nelaukdamas vyriausių jėgų paspirties, tai, lygiomis apystovų sąlygomis, jis paprastai turi būti stipresnis ir savarankiškesnis, kaip puolimo avangardas.

352. Ariergardo nuotolis nuo vyriausių pajėgų visai pareina nuo apystovų.

Jei priešininkas nespaudžia, tai ariergardo nuotolis bus maždaug 2—3 kilometrai. Jeigu priešininkas spaudžia, tai nėra jokių normų ariergardo tolumui apibrėžti.

Jei vyriausių jėgų traukimas sutampa su ariergardo kautynių pradžia, tai ariergardas gali palikti savo vietą tik tada, kai vyriausios jėgos pasitrauks nors iš tikrosios lauko arti-

lerijos ugnies sferos, tariant kai nueis 4—6 kilometrus.

Šią distanciją ir turi ariergardas laikyti, kai traukiamasi priešininkui spaudžiant. Kartais ji teks padidinti, jei kelio savybės ar kariuomenės stovis trukdys judesiui, o ariergardo pozicijoms vietų bus maža. Šiuo atveju ariergardas traukiasi protarpiais nuo vienos ribos iki kitai, kur jis ir stabteri.

353. Atsitraukiant, kai atstumas iki priešininkui leidžia, ariergardas, eidamas puolamojo žygiavimo taisyklėmis, sau apsaugoti, nežymioms priešininko dalims atremti ir susisiekti su juo, — priešininko pusėn siunčia *užpakalinę*, o reikalui esant, ir *šonines žygio užtvaras*, kurios taip pat siunčia patrulius.

Kai reikia, žygio užtvaros galima siųsti stipresnės, kaip puolant, būtent — iki 1 kuopai su sunkiaisiais kulkosvydžiais.

354. **Atsitraukiant avangardas turi tikslą:**

- a) pridengti kolonos galvą nuo nedidelių priešininko dalių pasikėsinimų ir, ypač, nuo raitininkų;
- b) pašalinti kliūtis, pasitaikiusias vyriausių jėgų žygiavimo kely;
- c) užimti tuos punktus, kuriuos užėmęs priešininkas galėtų sustabdyti mūsų traukimasi.

355. Avangardo viršininkas skiria kariuomenės vadovaujamą vyriausią patrulį iš 1—3 kautynių skyrių su keletu raitininkų; svarbiau-

sia jo pareiga — žiūrėti, kad būtų žygiuojama tikru keliu.

356. *Avangardo jėga ir sudėtis* atsitraukiant pareina nuo uždavinio ir, lygiomis apy-stovų sąlygomis, atatinka puolamojo žygio ariergardui, bet jam dar duodama pionierių ir darbininkų komandų.

Kai reikia, jam duodama raitininkų, šarvuotų automobilių, sunkiųjų kulkosvaidžių, o kartais ir artilerijos.

Avangardo nuotolis ypatingai pareina nuo kelio gerumo ir reikiamo jo taisymo; jis svyruoja nuo 1 iki 3 — klm.

Atsitraukiant avangardas siunčiamas kolonos viršininko nurodymu.

357. Ariergardo viršininko pareigos atsitraukiant. Ariergardo viršininkas turi gauti kolonos viršininko įsakymą, maždaug tokį, kurį gauna avangardo viršininkas puolant.

Jei atsitraukiama priešininkui spaudžiant, tai kolonos viršininkas turi nurodyti, kurioje riboje ir iki kuriam laikui reikia sulaukyti priešininkas.

358. Ariergardo viršininkas iš žemėlapiu ištiria visą ruožą, kur teks žygiuoti, ir pažymi:

a) šoninių užtvarų kelius,

b) ribas, kur patogų priešininkas sulaukyti. Žemėlapiu duodamų žinių trukumą papildoma, klausinédamas žvalgus ir vietos žmones.

359. Paskui ariergardo viršininkas:

a) organizuoja žvalgymą, eidamas vyresniojo viršininko nurodymais,

b) skiria žygio užtvaras, nurodo kelią joms žygiuoti, tiksliai skirdamas laiką, kada jos turi pereiti išeities ribą.

Skirdamas į apsaugos dalis raitininkus, jis vadovaujasi nurodymais avangardo viršininkui, kaip 329 str.

360. Ariergardo viršininkas visus savo nurodymus išdėsto *įsakyme ariergardui*.

361. Žygiuojant, jei atsitraukiama žygio tvarkoje, jis paprastai būna ariergardo užpakalyje. Jis privalo:

a) vartodamas turimas priemones susisiekti su priešininku;

b) einant vyresniojo viršininko nurodymais, siunčia žvalgybą su viršininkais iš vadovybės žmonių ariergardo pozicijoms parinkti ir apžiūrėti ir griebiasi priemonių toms pozicijoms įtvirtinti, kiek tik laikas leidžia;

c) ieško priemonių atsitraukimui paslėpti nuo priešininko;

d) eidamas vyresniojo viršininko nurodymais, duoda nurodymų keliams ir persikėlimo vietoms gadinti, toms priemonėms naikinti, kurias galėtų sunaudoti priešininkas; šiam reikalui skiria atsakomingus žmones;

e) ypatingą dėmesį kreipia sparnams apsaugoti, sustiprindamas, jei reikia, apsaugos priemones.

Siųsdamas pranešimus ir nurodymus apsaugai pamainyti bei nakvynei sustoti, jis eina nurodymais avangardo viršininkui.

362. Žygio užtvaros viršininko pareigos:

- a) siunčia patrulius ir duoda jiems vadovaujamojo nurodymų apie priešininką ir žygio kryptį;
- b) jei priešininkas nespaudžia, jis traukiasi žygio rikiuotėje, šaudomos sritys persirikiuodamos manevravimo rikiuotėn;
- c) jei priešininkas spaudžia, tai traukdamasis nuo vienos ribos iki kitai, jis turi sunaudoti visą automatiško ginklo ir šautuvo ugnies jėgą; tik labai patogiomis sąlygomis puola kontratakoms;
- d) didina arba mažina patrulių skaičių ir tikrina jų pranešimus;
- e) sustojus užima punktus, kur patoginti ir sekti, tęsdamas toliau apsaugos tarnybą.

363. Patrulininkų pareigos atsitraukiant bendrai panašios į patrulininkų pareigas puolant.

364. Ariergardo veiksmų pobūdis atsitraukiant įvairesnis, žiūrint didesnio ar mažesnio priešininko spaudimo.

365. Jei atsitraukiantiems pavyko pasprukti nuo priešininko, tai avangardo branduolys ir užtvaros trauksis žygio rikiuotėse

Jei priešininkas spaudžia, tai, žiūrint jo pajėgų, jį sulauiko arba užtvaros, kurios tuomet traukiasi tinkamose rikiuotėse, arba visas ariergardas išsiskirsto, traukdamasis šachmatų tvarkoje.

Tačiau, ariergardo kautynės leistinos tik vargais ne galais, nes išeiti iš kautynių, ypač dieną, yra labai sunki operacija. Jeigu reikia susikauti vyriausioms jėgoms išgelbėti, tai ariergardas turi parodyti patvarumo iki pasiaukojimo.

Šiuo atveju yra svarbus darbas artilerijos, kuri paleidžia ugnį iš tolimų distancijų, versdama priešininką išsiskirstyti ir sugaišti laiko. Taip pat yra svarbus darbas ir šoninių užtvarų, saugančių ariergardą nuo apėjimų, kuriuos paprastai vartoja persekiojantysis.

c) Sparninio žygio apsauga.

366. Žygiuodama sparnu, kariuomenė būna labai nepatogioje padėtyje priešininko atžvilgiu, nes priešininkas bus sparne.

Taigi sparninio žygio apsaugos tikslas yra, kad vyriausios jėgos galėtų baigti sparninį žygiavimą, priešininkui nesutrukdžius.

Žygiuojant sparnu, svarbu susisiekti su priešininku. Šiam reikalui griebiamasi tokių priemonių, kaip ir puolamojo žygio metu (347 str.).

367. Geriausias būdas, ypatingai, didelių pajėgų sparno žygiui apsaugoti hus žygiavimą keliomis kolonomis lygiagrečiais keliais, molaidais užpakalin nuo priešininko pusės.

Nuolaidų pajėga, sudėtis ir nuotolis pareina nuo apystovų sąlygų.

Artimiausias į priešininką nuolaidas siunčia *šoninę priedangą*.

368. Nežiūrint to, kiekviena einanti vienu keliu kolona siunčia žygiavimo kryptimi *avangardą* (mažesnės pajėgos — užtvaras arba patrulius) ir užpakalin — *ariergardą* (užtvaras arba patrulius).

Avangardas, o jo nesant vyriausios jėgos, siunčia karininko vadovaujamą *vyriausią patrulį*.

Jų paskirtis, pajėga, sudėtis ir nuotolis bus lygūs: avangardo — atsitraukiamojo žygio avangardui, o ariergardo — puolamojo žygio ariergardui.

369. Vyriausioms jėgoms netarpinais apsaugoti, žiūrint apystovų, griebiamasi tokių priemonių, kaip ir puolamojo žygio metu.

370. **Šoninė priedanga** gali būti:

- a) *paslanki* ir sudėta iš vieno arba keleto šoninių avangardų, kurie eina lygia-grečiu vyriausioms jėgoms keliu ir
- b) pavidalo šoninių *avangardų* — *priedangų*, iš anksto siunčiamų į punktus, patogius priešininkui sulaikyti, jei jis pradėtų pulti. Toki avangardai — priedangos, baigę saugoti kolonos judesį, paskui prisišlieja prie vyriausių jėgų.

Kuris šių būdų teks pasirinkti, pareis nuo apystovų ir, ypatingai, nuo vietos. Jei vieta visur prieinama ir turi daug kelių, tai teks

vartoti paslankieji šoniniai avangardai. Jei vieta neturi kelių arba ne visur prieinama, tai patogiau vartoti avangardai — priedangos.

371. **Šoninis avangardas skiriamas:**

- a) apsaugoti laisvam vyriausių jėgų sparniniam žygiavimui,
- b) sudaryti atsparai žvalgomosioms ir dengiamosioms dalims.

372. Šoninio avangardo *jėga* ir *sudėtis* visiškai pareina nuo apystovų, nuo jo priden-giamų kolonų skaičiaus ir nuo jų tarpusavio padėties.

Šoninis avangardas turi pajėgti atlaikyti bent kiek ilgesnes kautynes, nelaukdamas vyriausių pajėgų paspirties. Taigi, pajėgos ir sudėtis atžvilgiu, jis atatinka atsitraukiamojo žygio ariergardui, nekalbant apie inžinerijos dalis, kurios skiriamos jo sudėtin tik reikalui esant ir aprėžtame skaičiuje.

373. *Paslankaus šoninio avangardo nuotolis* nuo vyriausių pajėgų artimiausios kolonos pareina nuo naturalaus atstumo tarp kelių. Šis nuotolis bus patogus tada, kai priešininko lengvosios artilerijos ugnis negalės kliudyti vyriausių jėgų, o sunkiųjų kulkosvaidžių ugnis negalės kliudyti mažų rinktinių.

Avangardų priedangų nuotolis pareina nuo to, kaip toli yra patogūs gintis vietos daiktai, esantieji paliai tuos kelius, kuriais priešininkas gali pulti.

374. Sau apsaugoti šoninis avangardas, eidamas atsitraukiamo žygiavimo taisyklėmis,

priešininko pusėn siunčia *paslankiąsias užtvaras* arba *užtvaras* — *priedangas*.

Žygiuodamas, šoninis avangardas, reikalui esant, judesio kryptimi siunčia priešakinę rinktinę (arba užtvarą), o užpakalin — užpakalinę rinktinę (arba užpakalinę užtvarą).

375. **Žygio apsaugos dalių viršininkų pareigos, sparnu žygiuojant**, žiūrint apystovų, bus panašios arba į puolamojo arba į atsitraukiamojo žygio viršininkų pareigas.

Ar šiaip ar taip vertus, visi sparninio žygio apsaugos dalių viršininkai turi atsiminti, kad per šį judesį dažniausiai neverta kautis. Taigi, šoninio avangardo viršininkai ir visi kiti viršininkai turi derinti savo veiksmus taip, kad neįviltų į kautynes jų saugojamas dalis, jeigu kautynių ir negalėtų išvengti.

376. **Šoninio avangardo veiksmų pobūdis** visai pareina nuo apystovų, kuriuose teks sparnu žygiuoti. Prieš išėisiant į pavojingas vyriausioms pajėgoms kryptis, šoninis avangardas turi eiti puolamojo žygio avangardo griežtumu, parblokdamas priešininką ir užimdamas tokius punktus ir ribas, kur apsaugotą laisvą vyriausių jėgų judesį.

Užėmęs tokius punktus ir ribas, šoninis avangardas dažniausiai pradės gintis, pridengdamas vyriausių pajėgų žygiavimą ir sulaukdamas priešininko puolimą. Šiuo atveju jų veiksmų pobūdis bus panašus į ariergardo veiksmus atsitraukiant.

d) Atskirai žygiuojančios raitininkų kolonos apsauga.

377. Atskirai žygiuojanti raitininkų kolona saugoma tomis taisyklėmis, kuriomis saugoma visų kariuomenės rūšių kolona. Tik avangardas, paprastai, nesiunčia priešakinės ir šoninių rinktinių, pamainydamas jas užtvaromis su patruliais.

Užtvaros nuotolis nuo avangardo (ariergardo) 2—3 klm.

Puolamajame žygyje avangardas siunčia karininko vadovaujamą $\frac{1}{2}$ — 1 būrio pajėgos *vyriausią kavalerijos patrulį*, kuris eina 1—2 kilometrų atstume nuo priešakinės užtvaros.

Be to, puolamajame žygy, 6—8 kilometrų atstume nuo vyriausio patrulio, paprastai reikia siūsti 2—3 nedidelės jojos. Atskirai žygiuojančių raitininkų viršininkas, jei apystovos reikalauja, turi griebtis ypatingų apsaugos priemonių.

e) Žygio apsauga sustojus.

378. Trumpam sustojus, t. y. mažajam bei didžiajam poilsiui ir pripuolamai stabterėjus, žygio apsaugos dalys nenustoja saugojusios ir žvalgiusios.

Šiam reikalui užtvaros ir stambesnės žygio apsaugos dalys užima vietas, patogesnes šaudyti, o patruliai — punktus, patogesnius sekti vietą priekyje.

Raitosios apsaugos dalys, sustojusios paprastai nusėda nuo arklių.

Kiekvienos apsaugos dalies viršininkas, griežtai žiūrėdamas apystovų, sustojus griebiasi priemonių, kad žmonės ir arkliai atsikvėptų.

g) [vairūs žygio apsaugos raikalai įvairiose apystovų sąlygose.

379. *Priešininko nuotolis* turi įtakos žygio apsaugos pajėgai ir sugrupavimui. Visur prieinamoje vietoje, kai galima laukti pasirodant priešininko raitininkų dalis, tai maždaug 4—5 dienos žygių atstume reikia siųsti paprastesnę apsaugą, kurią sudaro kartkartėmis sustiprinami avangardai ir žygio užtvaros. Maždaug 2—3 dienos žygių atstume jau reikia siųsti pilno žygio apsaugą.

380. *Sunkiai prieinamoje vietoje* arba prieinamoje tik kai kuriomis kryptimis galima sudaryti paprastesnę apsaugą, pasiunčiant sekėjus arba tvirtai užimant pavojingas kryptis.

381. *Visos rinktinės pajėgos* turi įtakos ir apsaugos dalių pajėgai.

Rinktinės, didesnės už pulką su atatinkamomis kitų kariuomenės rūšių dalimis, normaliai, siunčia pilną žygio apsaugą.

Einąs vienu keliu pėstininkų pulkas su artilerija ir kavalerija, normaliai, siunčia avangardą (ariergardą), užtvaras ir patrulius.

1—2 batalionai siunčia užtvaras ir patrulius. Kariuomenės dalys mažesnės kaip batalionas — siunčia parulius.

382. *Žygiuojant mišku*, judesiui apsaugoti geriausia bus, jei avangardai iš anksto užims priešingus išėjimus iš miško.

Žygiuojant mišku, apsaugos tarnybą paprastai eina pėstininkai.

Kiekvienas tarpinis kelias turi būti sekamas ir saugomas.

Kadangi šoninė apsauga yra sunki, ir ryšiai su ja yra sunkūs, tai, užuot šoninės apsaugos, geriau pasiųsti kariuomenės dalis priešingus išėjimus iš miško, o paralelius kelius sekti patruliais arba jojomis.

Ant skersinių kelių, iki praslinks visa kolona, reikalui esant, paliekama užtvaros su kulkosvaidžiais. Netarpinė šoninė kolonos apsauga, nežiūrint visų sunkenybių, reikia sustiprinti, kad apsaugotų nuo priešininko partijų ir vietos žmonių netikėtų puolimų.

383. *Žygiuojant naktį*, žygio apsauga paprastai pavadama pėstininkams.

Visa žygio apsaugos organizacija turi būti paprastesnė. Kad būtų tvirtesni ryšiai, apsaugos rinktinių nuotolis nuo žygio kolonos mažinamas; taip pat mažinami atstumai nuo visų apsaugos dalių.

Ryšius tarp visų dalių laiko atskirų arba porinių žmonių grandinės.

Žygio apsaugos sugrupavimas toks pat, kaip ir dieną. Tik naktį, dar labiau kaip dieną, reikia vengti, kad apsaugos dalys neitų be kelių; reikalui esant, apsaugos dalis galima pakeisti priedangomis.

Labai tamsią naktį smulkių kariuomenės dalių iš kolonos teišskiriama kuo mažiausia be kelių kariuomenės dalys nežygiuoja. Šiuo

atveju labai svarbu iš kalno dar su šviesa išžvalgyti rajonas, kur teks žygiuoti, ir pastatyti orientavimui postus.

384. Pūgoje ir migloje žygio apsauga panaši į nakties apsaugą.

3. SKILTIS.

Postovio apsauga.

a) Bendri dėsniai.

385. Postovyje kariuomenė saugosi, tinkamai išskirstydama savo jėgas; juo arčiau priešininko, tuo labiau esti pasirengusi ir uždengia dalis, esančias užpakalyje.

386. Bendra taisyklė, kad kariuomenė postoviuose, taip kaip ir žygyje, iškiša priešininko pusėn *avangardus* (*ariergardus*), kurie užsidengia *postovio apsauga*.

387. **Evangardas (ariergardas)** postovyje, kaip ir žygyje, turi savo vyriausiąjį tikslą suturėti priešininko puolimą tad, kai apsaugos dalių pasipriešinimo nepakaks ir laiduoti savo vyriausioms jėgoms operacinių veiksmų laisvę.

388. Tam tikslui avangardas (ariergardas) sustoja postovio vyriausiame galimame priešininko puolimo kelyje ir prie ribos, duodančios gynimui patogumų. Čia paprastai organizuojama avangardui (ariergardui) pozicija.

389. Avangardo (ariergardo) nuotolis nuo vyriausiųjų jėgų susatymo rajono pareina nuo

apystovų ir nustatomas paprastai tomis pačiomis sąlygomis, kaip ir žygiuojant. Jis sustoja, paprastai, butuose arba butuose — bivakuose, pasirūpindamas savo apsauga.

300. **Dežuruojančioji dalis avangarde** (ariergarde) skiriama jo viršininko. *Jos uždaviny*s — visada būti pasirengusiai kautis išrinktoje avangardui (ariergardui) pozicijoje.

Dežuruojančios dalies *jėga* $\frac{1}{6}$ ligi $\frac{1}{3}$ visos avangardo (ariergardo) sudėties. Į dežuruojančios dalies *sudėtį* skiriami pėstininkai, artilerija ir pionieriai.

391. Dežuruojančios dalies pasirengimas nustatomas avangardo (ariergardo) viršininko. Jei postovyje priešininko puolimas negalimas, tai pozicija avangardui (ariergardui) neparengiama, o dežuruojančioji dalis lieka vyriausiųjų avangardo (ariergardo) jėgų rajone.

392. Sustojus pastovio nedidelėms jėgoms (pulkui ir mažiau), avangardas (ariergardas) dažnai visas pavirsta pastovio apsauga. Tada vyriausios jėgos, dežuruojančios dalies paskyrimo, pozicijos parinkimo ir kitų pasirengimo priemonių atžvilgiais turi vadovautis priemonėmis, kurių, paprastai griebsi avangardas (ariergardas).

393. **Postovio apsauga** turi tikslą:

- a) padaryti stropų ir nepaliaujamą sekimą jai pavestame vietoje ruože;
- b) pasirodžius priešininko žvalgams, smulkios partijoms ar šnipams, neleisti

jų į postovy esančios kariomenės rajoną ir laiduoti jai ramybę;

- c) priešininkui puolant, sulaukyti jį tam tikrą laiką ir, tuo būdu, leisti avangardui (ariergardui) arba, jei jo nėra, tai vyriausioms jėgoms pasirengti kautis.

394. Del apystovų įvairumo, postovio apsaugos organizacijai ir tarnybai galima duoti tik pagrindiniai, toliau dedami dėsniai, bet be griežtai nurodytų skemų ir normų. Kadangi postovis turi vyriausią tikslą duoti kariuomenei poilsio, o saugančiųjų dalių tarnyba įtempta ir varginanti, tai kiekvienas viršininkas, skirdamas postovio apsaugą, turi skirti tik būtinai reikalingą, kuo mažiausių jėgų kiekį.

395. **Pastovio apsaugos jėga, sudėtis ir organizacija** pareina nuo apystovų. Toli nuo priešininko (pavyzdžiui, daugiau kaip trys dienos žygiai), be žvalgymo ir avangardo ar ariergardo siuntimo, paprastai, pakanka tiesiog saugoti užimtus punktus, skirti dežuruojančias dalis ir prižiūrėti kelius, kurie eina į priešininko pusę.

Priešininkui esant labai arti, keliuose kilometruose, arba per kautynių paliaubas, apsauga esti kautynių pobūdžio ir tenka labiau išsikišusioms dalims, kurios sustoja kautynių tvarkoje, užsidengdamos kautynių patruliais.

396. Per 1—3 dienas žygius nuo priešininko pastovio apsauga, paprastai, statoma kaip:

- a) *apsaugos rinktinės*,

- b) *atskiros apsaugos užtvaros*,
c) *atskiros lauko sargybos*.

397. Apsaugos rinktinės, atskiros užtvaros ir sargybos priklauso juos išsiuntusiems viršininkams. Jeigu tas viršininkas, dėl apystovų, ras, kad naudinga sujungti visos ar kelios atskiros užtvaros arba sargybos tarpinio viršininko valdžioje, tai jo žiniai paprastai atskiriamas tam tikras apsaugos rezervas.

b) *Apsaugos rinktinė.*

398. Apsaugos rinktinė yra paprasta priedanga postoviuose ne mažesnėms kaip pulkas dalims, priešininkui esant arčiau kaip 3 dienos žygiai.

399. *Apsaugos rinktinės jėga* pareina nuo saugomojo ruožo ilgumo, vietos būdo, postovio ilgumo ir kitų apystovų sąlygų.

400. *Apsaugos rinktinės sudėtin* skiriamos šaulių kuopos su sunkiaisiais kulkosvaidžiais. Raiti žmonės duodami ryšiams, pranešimams siųsti ir lauko sargyboms arba sekimo postams statyti punktuose, kad ir tolimuose nuo apsaugos rinktinės sąstato, bet svarbiuose apsaugai ar sekimui. Artilerija ir minosvaidžiai duodami, kai priešininkas gali imti pulti, ir jei yra reikalo atkakliai laikyti kuris nors rajonas.

401. Apsaugos rinktinė sustoja ruože, kur nurodys vyresnysis draug veikenčios kariuomenės grupės viršininkas; ji turi perkirsti

kelius ir svarbesnes prieigas nuo priešininko į saugomąją kariuomenę.

402. Pagrindiniai postovio apsaugos vienetai yra *apsaugos kuopos*. Joms padėti, paprastai, sudaromas *apsaugos rezervas*.

403. Žiūrint uždavinių, duotų postovio apsaugai, apsaugos rinktinė skirstosi gilumon ir organizuoja:

- a) *pasipriešinimo ruožą*,
- b) *apsaugos liniją ir*
- c) *sekimo ruožą*.

404. Svarbiausiajam uždaviniui spręsti, — suturėti puolantį priešininką, — apsaugos rinktinė organizuoja savo *pasipriešinimo ruožą*, kuris turi laiduoti stiprą ugnį visomis šių dienų priemonėmis — į prieigas nuo priešininko.

405. *Apsaugos kuopos* gauna kiekviena savo barą pasipriešinimo ruože, platumo 1—2 klm., žiūrint apystovų, kurį ji ir organizuoja ginamųjų kautynių taisyklėmis.

406. Del daug didesinio apsaugos kuopos fronto ilgumo, palyginant su normalėmis sąlygomis ginantis, atskiri būriai čia įgyja daugiau savarankiškumo.

Jie gauna savarankiškus veikimo barus ir vadinami *apsaugos uždvaromis*. Vieną uždvarų, kurioje esti pats kuopos vadas, vadinama *vyresniąja uždvara*. Ji įgyja kuopos rezervo reikšmės.

407. *Apsaugos rezervas* yra apsaugos rinktinės viršininko rezervas.

Jo jėga pareina nuo apystovų. Apsaugos rezervui gali būti parengti apkasai pasipriešinimo ruožo gynimui papildyti. Bet, bendra taisykle, apsaugos rezervas turi visada galėti kontratakuoti.

408. Apsaugos rinktinės pasipriešinimo ruožas paprastai turi $\frac{1}{2}$ —1 kilometrą gilumo. Jis parenkamas per 4—6 kilometrus prieš avangardą ir skiriamas *vyresniojo drauge veikiančios kariuomenės grupės viršininko*. Gretimųjų drauge veikiančios kariuomenės apsaugos rinktinių pasipriešinimo ruožo sparnai turi būti susirišę.

409. Kad suturėtų priešininko žvalgus, jo smulkias partijas ir kad laiduotų nuo jų ramybę, kiekviena uždvara (be vyriausiosios) iškiša priekin per $\frac{1}{2}$ —1 kilometrą eilę *lauko sargybų* po 1—2 grandis stiprumo. Jos sudaro *apsaugos rinktinės apsaugos liniją*.

410. Lauko sargybos sustoja kryžkelėse, defilėse, kaimų pakraščiuose, pamiškėse ir patogiose prieigose nuo priešininko į savo kariuomenę.

Jos eina sargybą, prisilaikydamos šio statuto 486-489 str., išstatytais *postais* iš porinių sargybinių.

411. Postovio apsaugos liniją *skiria avangardo (ariergardo) viršininkas*. Gretimųjų apsaugos rinktinių apsaugos linijų sparnai turi būti susirišę.

412. Poriniai sargybiniai sustoja per 10 — 100 metrų nuo lauko sargybos, kad geriau galėtų sekti prieky esančią vietą.

413. Apsaugos tarnybos sėkmingumas žymiai pareina nuo pilno sekimo ruože prieš apsaugos liniją, mažiausiai per 2 — 3 klm. Vieta retai duosis taip sekti vien tik lauko sargybų sargybiniams. Todel postovio apsaugos dalys stato:

a) *sekimo postus,*

b) *slapukus ir*

c) *siunčia pėsčiąją žvalgybą.*

Šitie sekimo organai veikia *sekimo ruože.*

Sekimo postai ir slapukai statomi įsakius apsaugos kuopų vadams iš tų užtvary, kurių bare jie esti. Apsaugos kuopų vadai, apsaugos rinktinės viršininko nurodomi, organizuoja pėsčiąją žvalgybą. Apsaugos rinktinės viršininkas papildo apsaugos kuopų vadų nurodymus ir įsakymus ir duoda nurodymų žvalgymui.

c) Atskiros apsaugos užtvaros.

414. Postovio apsauga atskirų apsaugos užtvary formoje statoma:

a) iš dalių, mažesnių kaip pulkas, priešininkui esant ligi 3 dienos žygių tolumo;

b) vietoje, prieinamoje tik tam tikromis kryptimis.

415. *Užtvaros jėga* pareina:

a) nuo jos paskirties, nuo to punkto svarbumo, kur ji statoma;

b) nuo jos nuotolio nuo gretimųjų užtvary ir nuo saugomosios kariuomenės.

416. Paprastai *atskiros užtvaros jėga* ne mažiau, kaip 1 būrys su 2 — 3 raitininkais ir 1 — 2 sunkiaisiais kulkosvaidžiais.

417. Viršininkas, siųsdamas postovio apsaugą atskirų apsaugos užtvary formoje, nurodo maždaug punktus, kur kiekviena užtvara turi sustoti, ir to baro sienas, kurį ji turi saugoti. Jei tos sienos susieina, tai turi būti paskirtas ir bendras pasipriešinimo ruožas.

418. *Atskirų užtvary nuotolis* nuo saugomosios kariuomenės pareina nuo apystovų ir, paprastose sąlygose, bus 2 — 4 klm. Ne visur prieinamoje vietoje statomų j tam tikrus, patogius gintis punktus užtvary nuotolis pareina nuo vietos sąlygų.

419. Užtvaros stato lauko sargybas, sekimo postus, slapukus, siunčia patrulius ir pėsčiąją žvalgybą.

420. Tarpuose tarp atskirų užtvary gali būti statomos iš saugomosios kariuomenės ar iš apsaugos rezervo, jei toksai paskirtas, atskiros lauko sargybos.

421. Atskiroms užtvaroms būtinai reikia duoti sunkiųjų kulkosvaidžių, o kartais ir artilerijos.

č) Atskiros apsaugos sargyba

422. Postovio apsauga atskirų lauko sargybų formoje vykdoma tomis pat taisyklėmis, kaip ir atskiromis užtvaromis. Ji statoma paprastai iš dalių, mažesnių kaip batalionas.

Atskiros lauko sargybos stiprumas toks pat kaip ir paprastos, 1—2 grandys.

423. Atskiros lauko sargybos sustoja tose vietose, iš kurių patogų sekti kuo didžiausias plotas, tokio toumo nuo saugomosios dalies, kad ji būtų laiduota nuo tikrosios šautuvų ugnies, netikėtai priešininkui užpuolus. Tarpai tarp atskirų lauko sargybų sekami sekimo postų, slapukų ir patrulių, siunčiamų iš saugomosios dalies (ar iš apsaugos rezervo, jei toks paskirtas). Atskiroms lauko sargyboms, reikalui esant, duodama sunkiųjų kulkosvaidžių.

d) Atskirai stovinčių raitininkų apsauga

424. Atskirai stovinčių raitininkų postovio apsauga vykdoma bendrai tais pačiais pagrindais ir taisyklėmis, kaip ir visų kariuomenės rūšių rinktinių apsauga.

425. Jei apystovos nereikalauja būtinai siųsti apsaugos rinktinės, tai raitininkams, net ir didelėms dalims, geriau siųsti jų vietoje atskiros apsaugos užtvartos su kulkosvaidžiais, o jų tarpai sekti raitiems patruliams.

426. Į atskiras apsaugos užtvartas ir apsaugos rinktines skiriamos raitos dalys. Eskadronai, paskirti apsaugos eskadronais, taip pat siunčiami raiti. Į apsaugos užtvartas skiriami būriai raiti, jei yra kur paslėpti arkliai, ir jei galima laukti raitųjų veiksmų; priešingu atveju, arkliai, paprastai, paliekami vyriausioje užtvartoje arba apsaugos rezerve. Išstatytos iš užtvartų lauko sargybos, paprastai, reikia skirti

pėsčios; jos palieka arklius savo būryje. Atskiros lauko sargybos skiriamos raitos. Postai ir slapukai visada statomi pėsti.

427. Raitininkai dar labiau kaip pėstininkai reikalingi ekonomijos, leidžiant priemonės savo apsaugai. Todel reikia stengtis statyti raitininkai taip, kad juos uždengtų pėstininkų dalys arba vietos ribos, bet taip, kad tos ribos nevaržytų manevravimo laisvės.

e) Netarpinė postovio vietos apsauga

428. Kiekvienos stovinčios postovyje dalies viršininkas be postovio apsaugos turi pasirūpinti netarpinei apsaugoti postovio vietą. Keletui dalių sustojus drauge, pasirūpinti netarpine apsauga pavedama vyresniajam kariuomenės viršininkui (įgulos viršininkui).

429. Netarpinė postovio punktų apsauga pareina nuo apystovų ir paprastai susideda iš atskirų lauko sargybų, statomų svarbiausiose prieigose prie postovio vietos. Jų toumas nuo postovio vietos pareina nuo vietos sąlygų ir bendrų apystovų ir paprastai bus $\frac{1}{2}$ — 1 kilometras.

430. Rinktinei sustojus postovio grupėmis, rinktinės viršininkas turi nurodyti vietos daiktai netarpinės apsaugos sienas tarp gretimųjų grupių.

431. Visos atskiros netarpinės apsaugos lauko sargybos geriau skirti ne iš vieno organizacinio vieneto, o iš tų dalių, arti kurių kiekviena sargyba stovės.

432. Netarpinės postovio apsaugos dalys priklauso įgulos ar bivako viršininkui.

433. Netarpinės apsaugos dalių pasiren-gimo laipsnis pareina nuo apystovų ir nusta-tomas įgulos (bivako) viršininko. Jei nuro-dymų tuo atžvilgiu nebuvo, tai sargybų virši-ninkai turi vadovautis nustatytais postovio apsaugai taisyklėmis.

434. Jei apystovos reikalauja papildomų atsargumo priemonių, tai įgulos ar bivako viršininkas gali paskirti dežuruojančius būrius ar kuopas (neskaitant dežuruojančios dalies) kaip netarpinės apsaugos dalims padėti, taip ir vietinių gyventojų išsišokimams likviduoti; be to jis gali imti iš vietinių gyventojų įkaitus, ir kitokių priemonių ieškoti.

g) Nurodymai postovio apsaugai statyti.

435. Saugomosios kariuomenės *vyresny-sis viršininkas* duoda bendrus nurodymus dėl postovio apsaugos, t. y.:

- a) nurodo maždaug pasipriešinimo ruožą ir tikrai jo sparnus,
- b) duoda uždavinį avangardui (ariergar-dui) ir nurodo vietą, kur jis turi su-stoti.

Šitie nurodymai, paprastai, duodami įsa-kyme postoviui.

436. Be to, vyresnysis viršininkas turi nurodyti: koks žvalgymas pavedamas postovio apsaugos dalims ar avangardui (ariergardui), bendrus planus saugomosios kariuomenės

veiksmams priešininkui puolant, ar priimti parlamentarai ir kitus nurodymus, iš apystovų.

437. *Avangardo* (ariergardo) *viršininkas*, vyresniojo viršininko įsakymas, skiria postovio apsaugos tarnybą, duoda jai uždavinį, nustato formą, papildo vyresniojo viršininko nurody-mus ir nurodo apsaugos liniją (lauko sargybų liniją).

438. Kariuomenė postovio apsaugon sančiama iš dalių, saugančių kariuomenę žy-gyje: puolant iš avangardo, traukiantis iš arier-gardo, sparno žygyje — iš šoninio avangardo.

439. Iš vyresniųjų viršininkų nurodymų, apsaugos rinktinės viršininkas ar atskirų ap-saugos užtvarų ir atskirų lauko sargybų vir-šininkai duoda savo nurodymus.

440. *Iš postovio apsaugos einama prie žygio apsaugos ir atgal* vyresniajam viršinin-kui įsakius, žiūrint apystovų.

441. Kai keičiamas visas avangardas (ariergardas) iš vyriausių jėgų, tai pamaina, paprastai, daroma: puolant — pradėjus eiti po nakvynės, traukiantis — nustojus eiti, su-stojus nakvynei.

442. Postovio apsauga pabaigus žygį sta-toma, uždengiant buvusią žygio apsaugai.

Prieinant prie rinktinės postovio vietos, avangardo (ariergardo) viršininkas duoda, iš vyresniojo viršininko įsakymo, nurodymus — kurioje riboje turi sustoti žygio užtvaros ir saugoti kariuomenę, kol bus pabaigta statyti

postovio apsauga iš avangardo (ariergardo) ir iš vyriausiųjų jėgų.

443. Pradedant žygiuoti po postovio reikia elgtis šitaip:

a) puolant postovio apsaugos dalys lieka savo vietose, kol žygio užtvaros pereis pasipriešinimo ruožą; po to visa apsaugos rinktinė susirenka avangardo viršininko nurodytoje vietoje kelyje ir susijungia su kolona;

b) traukiantis ir sparno žygyje, paprastai postovį saugančios dalys tebesaugo ir žygyje ir keičiamos tik sustojus nakvynei; šoninio avangardo (ariergardo) viršininkas turi iš anksto nurodyti, kurios apsaugos užtvaros virš žygio, o kurios turi eiti ariergardo ar šoninio avangardo branduolin.

Atskiros lauko sargybos reikia visada pakeisti.

444. **Postovio apsaugos dalių pakeičimas** pareina nuo apystovų ir tarnybos įtempimo. Lauko sargybos paprastai keičiamos nerečiau kaip kas dieną; apsaugos užtvaros ne rečiau kaip kas dvi dienos. Priešininko akivaizdoje visos apsaugos dalys turi būti mainomos slapta. Statyti ir mainyti postovio apsauga paprastai reikia dar šviesoje, kad visos dalys šviesoje galėtų orientuotis ir prisitaikinti prie vietos.

445. Dalys, paskirtos apsaugos rinktinėi pakeisti, susirenka ten, kur stovi apsaugos rezervas ir, gavusios nurodymų iš savo apsaugos rinktinės viršininko, užima apsaugos barus.

Atskiros užtvaros ir atskiros lauko sargybos eina iš poilsio tiesiai į punktus, kur stovi jų pakeičiamos atskiros užtvaros ir sargybos. Kiekvienos pakeičiamos postovio apsaugos viršininkas orientuoja atatinkamos postovio apsaugos viršininką visame, ką jis žino apie priešininką ir vietą.

446. *Postovio apsaugos dalių išstatymas* turi būti visai pabaigtas valandoje, kurią nurodė postovio apsaugą siunčiantysis viršininkas.

447. Apsaugos rinktinė, jei nereikalingas ypatingas slaptumas, eina kartu ligi apsaugos rezervo sustojimo vietos.

Čia apsaugos rinktinės viršininkas nurodo bendrus pagrindus saugojimui ir pasipriešinimui.

Po to kiekviena kuopa eina savarankiškai į savo barą, paprastai, į vyriausiajai užtvarai paskirtą vietą. Ten, jei apsaugos užtvarų rajonai nebuvo iš anksto tikrai nustatyti ir nurodyti būrių vadams, kuopos vadas nurodo juos, taipgi ir vietos lauko sargyboms, sekimo postams ir slapukams; po to būrių vadai patys veda savo būrius į barus.

Užtvaros viršininkas, sustabdęs būrį ties užtvarai paskirtu punktu, pats pastato lauko sargybas ir sekimo postus baro viršininko nurodytose vietose arba ten, kur pats matys, kad reikalinga. Lauko sargybos viršininkas pats išstato sargybos postus.

448. Atskiros apsaugos užtvaros, sargybos ir sekimo postai, paprastai, savarankiškai eina

iš postovio vietos į punktus, jiems nurodytus juos siunčiančio viršininko.

449. **Ryšiai tarp visų postovio apsaugos dalių**, užėmus joms savo vietas, turi būti padaryti tuojau ir patikimai.

450. **Atsiliepimas ir leidimas postovio apsaugoje**. Tam, kad būtų galima atskirti savo žmones nuo priešininkų, ir asmenų pasikeitimui, paskirtoms postovio apsaugos dalims kai kada duodami du slapti žodžiai — *atsiliepimas ir leidimas*.

451. Šitie žodžiai paskiriami, paprastai, aukštesnio štabo ir duodami slapta apsaugos rinktinės viršininkui, atskirų apsaugos užtvartų ir sargybų viršininkams per tas dalis siunčiančius viršininkus.

Tie žodžiai prasideda ta pačia raide; atsiliepimas — gyvenamos vietos vardas, leidimas — daiktas iš karo būties. Jie skiriami kiekvienai dienai atskirai.

452. Atsiliepimas yra priemonė jojų, patrulių, partijų ir kitų tokių dalių viršininkams, susitikus su kitomis tokiomis pat dalimis, galutinai pažinti savuosius tada, kai sutiktosios dalies viršininkas anksčiau paklausia „kas leidimas“?. Atsiliepimas duodamas tik tiems asmenims ir visiems viršininkams postovio apsaugoje, pradedant būrio vadu.

453. Leidimas yra priemonė pažinti savuosius žmones; jis duodamas visiems postovio apsaugos žmonėms.

Viršininkų pareigos ir bendrosios tarnybos taisyklės postovio apsaugoje.

454. **Apsaugos rinktinės viršininkas**, gaus įsakymą pastatyti postovio apsaugą ir smulkesniai susipažinęs iš žemėlapiu su vieta postovio apsaugos rajone, su pasipriešinimo ruožu ir apsaugos linija, nurodyta jam vyresniojo viršininko, sustato bendrą planą saugojimui ir pasipriešinimui ir skirsto vietas daiktais (tik keeliais) visą apsaugos ruožą į kuopų apsaugos barus ir nurodo apsaugos rezervų vietas.

455. Jis duoda rašytą įsakymą, kuriame nurodo:

- a) žinias apie priešininką ir mūsų kariuomenę;
- b) apsaugos rinktinės sudėtį ir koks uždavinsys jai duotas;
- c) kur turi būti organizuotas pasipriešinimo ruožas ir kaip tam paskirstomos kuopos;
- č) kur apsaugos linija;
- d) raitininkų ir sunkiųjų kulkosvaidžių paskirstymą tarp kuopų; kuriai kuopai skirti praleidžiamąją sargybą;
- e) tarnybą atskiroms lauko tarnyboms ir sekimo postams už apsaugos baro sparnų ir jų sustojimo vietas;
- g) tarnybų apsaugos rezervui ir jo sustojimo vietas, nurodymus sunkiesiems

kulkosvaidžiams ir artilerijai, nepaskirtiems į apsaugos barus;

i) visų postovio apsaugos dalių veiksmų pobūdį priešininkui puolant;

k) nurodymus žvalgymui, sekimui, ryšiams, įvertinimui, maskavimui ir apie parlamentarus;

l) apie maistą, apie ugnies kūrimą ir t. t.

m) kur siųsti pranešimus; pavaduotojus.

Be to, apsaugos rinktinės viršininkas praneša kam reikia atsiliepiamą ir leidimą.

456. Sunkiuosius kulkosvaidžius apsaugos rinktinės viršininkas skirsto tarp apsaugos kuopų, žiurėdamas apystovų ir pasilikdamas jų dalį savo žinioje. Jei gali pasirodyti priešininkų lakūnai, turi būti jiems atmušti paskirti sunkiųjų kulkosvaidžių skyriai ar būriai iš skaičiaus duotųjų kuopoms ar iš likusių apsaugos rinktinės viršininko žinioje — žiūrint apystovų; jų vyriausias uždavinys — šaudyti priešo lakūnus.

457. Gavęs apsaugos kuopų vadų pranešimus apie apsaugos išstatymą ir pasipriešinimo ruožo sutvirtinimo planą jų baruose, apsaugos rinktinės viršininkas praneša apie tai avangardo ar ariengardo viršininkui, pridėdamas apyskaitos lapelį.

458. Žvalgyti priešininko pusėn ir apsaugos sąstato sparnuose, kur nesidarbuoja patruliai, apsaugos rinktinės viršininkas siunčia iš apsaugos kuopų jojas ar pėstininkų žvalgomuosius patrulius (partijas). Jei žvalgymo

reikšimas priena ligi priešininko postovio apsaugos, tai jojos ir žvalgomieji patruliai (partijos) turi nuolat susisiekti su priešininku.

459. Apsaugos rinktinės viršininkas esti prie apsaugos rezervo, o jei to rezervo nėra, tai prie vyriausios vienos iš apsaugos kuopų užtvaros. Apsaugos rinktinės viršininkui nesant, jo vardu gaunamus pranešimus skaito apsaugos rezervo viršininkas (apsaugos kuopos vadas), kuris siunčia juos ten, kur rinktinės viršininkas esti, bet pats daro kas reikia.

460. **Apsaugos rezervo viršininkas** stato rezervą apsaugos rinktinės viršininko nurodymais, paprastai, suspietęs taip, kad galėtų padėti kiekvienam apsaugos barui. Jis sustoja daugiausia butuose — bivake, pasirūpindamas reikalingiausiomis priemonėmis maskuotis. Ne mažiau kaip $\frac{1}{3}$ turi būti visada pasirengę kautis. Netarpinei apsaugai, rezervo viršininkui įsakius, statomi postai ar lauko sargybos ir siunčiami patruliai.

461. **Apsaugos kuopos vadas**, atvykęs į savo barą ir išaiškinęs duotą kuopai uždavinį:

- a) organizuoja gynimą pavestame jam pasipriešinimo ruožo bare, ginamųjų kautynių taisyklėmis, skirstydamas tam tikslui į apsaugos užtvaras būrius ir sunkiuosius kulkosvaidžius, žiurėdamas apystovų ir duodamas kiekvienam būriui tam tikrą barą ir uždavinį;
- b) nurodo vietoje apsaugos liniją, kur ir

kiek iš kiekvieno būrio pastatyti lauko sargybą, ir kaip saugoti;

- c) nurodo vietoje sekimo ruožą ir nustato sekimo tarnybą: kur, kiek ir kada pastatyti sekimo postų ir slapukų, kaip organizuoti žvalgymą;
- č) nurodo, jei reikia, kuriam būriui išstatyti praleidžiamoji lauko sargyba praneša, kam reikia, atsiliepiamą, leidimą ir artimiausių kaimų vardus, nurodo, kur eina esamieji bare keliai, nustato sutartinius ženklus ir paskiria kiekvienai užtvarai (be vyriausios) Nr. iš jų sąstoto eilės.

462. Apsaugos kuopos vadas prieš galutinį visų kuopos dalių savo vietų užėmimą turi patikrinti jų sąstatą ir duoti papildomųjų nurodymų, kurių negalėjo duoti pirmiau.

463. Apsaugos užtvaros turi būti tarpusavy taip sustatytos, kad galėtų, kiek galėdamos, kryžiškai šaudyti visą prieky esančią vietą. Sunkiųjų kulkosvaidžių vieta paprastai bus apsaugos užtvarų užpakaly.

464. Visoms apsaugos kuopos dalims užėmus paskirtas joms vietas, jos vadas apie visus savo nurodymus siunčia rašytą pranešimą apsaugos rinktinės viršininkui, pridėdamas apyskaitos lapelį.

Apsaugos kuopos vadas turi gerai pažinti vietą tarp užtvarų, jų prieky ir savo sąstoto sparnuose. Jis nurodo užtvarų viršininkams, kas reikia pakeisti nakčiai.

465. Apsaugos baro viršininkas esti vyriausioje užtvaroje; jo nesant, vyriausiai užtvarai turi būti žinoma, kur jis rasti.

466. Visus siunčiamus į vyriausiąją užtvarą žmones apsaugos baro viršininkas klausinėja ir paskui sprendžia, kas praleisti ir kas, kaip įtariamas, siųsti pas apsaugos rinktinės viršininką.

Uztvarų atvestus parlamentarų ir bėglius siunčia su palydovais pas apsaugos rinktinės viršininką; parlamentarams užriša akis, su jais nesikalba ir į klausimus neatsako.

467. Priešininkui puolant, tuojau duoda žinią apsaugos rinktinės viršininkui ir gretimos kuopoms ir veikia, kaip rodo apyskotos.

468. **Uztvaros** (apsaugos ir atskiros) **viršininkas** pažinęs vietą jam nurodytame bare ir jo prieky, organizuoja gynimą ginamųjų kautynių taisyklėmis.

469. Uztvaros viršininkas turi viską padaryti, kad būtų sutvirtinti atsparos postai, kurie yra užimti jo būrio kautynių skyrių ir jam duotų sunkiųjų kulkosvaidžių. Reikia atminti, kad priešininkas gali pasirodyti iš įvairių pusių. Jam klaidinti reikia daryti apgaulingus apkasus ir gerai maskuoti tikruosius.

470. Išaiškinęs visiems žmonėms uždavinį, iš kur laukiamas priešininkas, kur stovi gretimosios užtvaros ir kur vyriausioji užtvara, kur eina keliai, kuo vardu artimiausi kai-

mai, ar leista priimti parlamentari ir kurti ugnis, — užtvaros viršininkas, žiūrėdamas gautųjų paliepiimų ir apystovų, daro štai ką:

- a) pats stato apsaugos linijoje, pavestame užtvarai bare, lauko sargybas pradėdamas nuo vieno užtvaros baro sparnų; kiekvienai sargybai skiria eilės Nr.; skiria, jei įsakyta, praleidžiamąją lauko sargybą; nurodo, kas reikia ypatingai žiūrėti ir kur gretimosios lauko sargybos;
- b) sekimo ruože stato sekimo postus ir organizuoja žvalgymą, kai yra nurodyta;
- c) pačiai užtvarai saugoti stato apsaugos postą tokioje vietoje, iš kur jis galėtų sekti prieigas prie užtvaros ir, jei vieta leidžia, matyti kuo didžiausią skaičių savo lauko sargybų; nustato posto žmonių keitimo tvarką.

471. Į lauko sargybas gali būti skiriamos kaip grenadierų, taip ir lengvųjų kulkosvaidžių grandys, jei šių reikalauja apystovos.

472. Užtvaros viršininkas turi susirišti su savo lauko sargybomis ir užtvaromis, esančiomis kairėje.

473. Būrio kautynių skyriai, likę nuo lauko sargybų, sustoja visi drauge ar išsiskyrę skyriais arba grandimis, labiausia šachmatų tvarkoje, ties pat tomis vietomis, kurios išrinktos ir pritaikintos gynimui, tokio tolimo nuo

vienas kito, kad būrio vadas visada galėtų pats valdyti savo žmones.

474. Ne mažiau kaip $\frac{1}{3}$ užtvaros žmonių turi būti visada visiškai pasirengę atmušti priešininką. Kitiems leidžiama miegoti nenusivilkus. Jei prie pat užtvaros yra dengtas trobesys, tai dalis užtvaros žmonių gali jį sunaudoti.

475. Užtvaros viršininkas atsako už tarnybos taisyklumą ir užtvaros išstatytų sargybų sekimo postų budrumą, už užtvaros pasirengimą veikti prieš priešininką, ir už perspėjimą laiku viršiniako, kuriam priklauso, ir gretimosios užtvaros, kai gresia pavojus. Užtvaros viršininkas siunčia patrulius ryšiams ir tarnybos budrumui patikrinti.

476. Organizavęs gynimą ir sustatęs sargybas, užtvaros viršininkas siunčia apsaugos baro viršininkui, o atskiroje užtvaroje saugomosios kariuomenės viršininkui ar apsaugos rezervo, jei jis yra, viršininkui pranešimus, pridėdamas, kai reikia, apyskaitos lapelį.

477. Visus sargybų sulaikytus atskirus žmones užtvaros viršininkas išklausinėja ir leidžia juos praleisti arba, kilus abejonei, siunčia į vyriausiąją užtvarą, o atskiroje užtvaroje — pas saugomosios kariuomenės viršininką ar pas apsaugos rezervo viršininką, jei tasai išstatytas.

478. Sargybų sulaikytoms komandoms ir bėgliams priimti užtvaros viršininkas siunčia apsargą. Jiems atvykus taipgi su apsarga, parlamentarus užrištomis akimis siunčia į vyriausiąją

užtvarą, o iš atskiros užtvaros — pas saugomosios kariuomenės (apsaugos rezervo, je jis yra) viršininką, priminęs palydovams, kad draudžiama kalbėtis su parlamentarais ir atsaknėti į jų klausimus.

479. Žinias apie priešininką užtvaros viršininkas tuojau perduoda į vyriausią užtvarą ir gretimąsias užtvaras.

480. Gavęs žinią, kad pasirodė priešininkas, taip pat išgirdęs šūvį, užtvaros viršininkas liepia visiems žmonėms pasiruošti ir veikia, kaip rodo apystovos.

481. **Kiekvienos lauko sargybos viršininkas** stato sargybą nurodytoje vietoje. Jis pats pastato per 10—100 metrų prieky sekimui ir apsaugai apsaugos postą iš dviejų žmonių. Iš kiekvienos esančios apsaugos sargyboje grandies statoma ne daugiau kaip vienas apsaugos postas.

482. Kiekvienos lauko sargybos viršininkas atsako už jos pasirengimą ir savo postų budrumą. Jis privalo:

- a) įtvirtinti ir maskuoti savo sargybą;
- b) laikyti sargyboje visišką tylą ir tvarką;
- c) statydamas postą, paskirti vyresnįjį, parodyti, kurion pusėn sekti ir į ką kreipti dėmesys, kur gretimieji postai ir kurie sutartiniai ženklai duoti;
- č) dažniau tikrinti postų budrumą; keisti juos sargybos žmonėmis, iš eilės, ne dažniau, kaip kas valanda ir ne rečiau, kaip kas dvi valandos (pats eilėn ne-

jeina); sargybinius keisti geriau ne vienu laiku;

d) pašaukus iš posto, taipgi išgirdęs šūvį, priėti su ginklu prie posto ir, sužinojęs kas yra, daryti kas tinka; priėti reikia kiek galint taip, kad iš priešininko pusės to nebūtų matyti; tam reikia padaryti maskė, jei nėra gamtinės;

e) pranešti užtvarai, jei ką sargybinis pastebėjo, būtų šiek tiek svarbu, taip pat apie visas pastebėtas pas priešininką atmainas;

g) priešininkui puolant veikti iš apystovų.

483. Jei apystovos leidžia, vienai postu permainai, tik ką pasikeitusiai, galima leisti megoti nenusivilkus. Sargyba turi greitai pasiruošti kautis, kai prie posto prieina kuri nors komanda ir kai sargybinis iššauks ar ženos ženklą, perspėjantį apie pavojų.

484. Prie posto sulaikytų žmonių sargybos viršininkas prieina su 1—2 sargybos žmonėmis. Atskirus asmenis iš savo kariuomenės ir savo komandas jis tylom klausia: „kas leidimas?“ Jei pasakys teisingai ir abejonių nėra, tai įsako sargybiniui juos paleisti. Jei leidimo nežino ar yra abejonė, tai siunčia užtvarą apsargą atvesti, su kuria juos ir išsiunčia. Jei leidimo nežino jojas su pranešimu, tai, kad jo nesulaikytų, sargybos viršininkas turi siųsti jį pėsčią į užtvarą, vieno sargybos žmogaus apsargoje.

485. Parlamentarams sargybos viršininkas įsako padėti ginklus, atsitraukti atgal ir laukti, atsigrįžus į priešininko pusę, o kai atvyks apsarga, kurią parvesti siunčia į užtvartą, atiduoda juos apsargai ir siunčia į užtvartą su užrištomis akimis. Į jokias kalbas su parlamentarais nereikia leisti ir į jo klausimus neatsakinėti. Jei yra uždrausta parlamentarai priimti, tai sargybos viršininkas paaiškina tai atvykusiam ir siūlo grįžti tuojau atgal.

486. **Apsaugos postas** visada skiriamas iš dviejų žmonių; jie sustoja per 10—100 metrų nuo apsaugos sargybos vietoje, patogiausioje apžiūrėti vietai prieky ir iš šalių. Vienas sargybinis skiriamas vyresniuoju.

487. Sargybiniai sustoja greta, prieš apsaugos sargybą, vietoje, patogiausioje apžiūrėti vietai prieky ir iš šalių. Jie seka drauge ir turi būti nematomi iš priešininko pusės. Todėl, žiūrint vietas, gali sustoti sargybos viršininko nurodymu: stati ar sėdom, o dieną ir gulom, jei kitaip pasislėpti negali, ar įlįpę į kokį aukštą daiktą — medį, aukštumą, varpinę ar kita, tik tuomet vienas sargybinis turi būti apačioje. Postui paslėpti galima iškastis apkasus, būtinai juos maskuojant. Dieną postai turi matyti vienas kitą; naktį tarpai tarp postų sekami siunčiamų iš užtvartų patrulių.

488. Sargybinis privalo:

- a) neapleisti savo vietos ir budriai žiūrėti, kas darosi priešininko pusėje ir iš šalių, nė kiek neatsitraukdamas ir visa,

ką pastebės, pranešti apsaugos sargybos viršininkui sutartiniu ženklu, balsu ar per kitą sargybinį;

- b) nieko nepraleisti nei į saugomąją kariuomenę, nei priešininko pusėn, be savo kuopos patrulių, slapukų ir savo tiesioginių viršininkų, jei juos pažįsta; visus kitus žmones, einančius prie posto ir praeinančius šalia jo, turi stabdyti šaukdamas „stok“ už 50—100 žingsnių, o naktį, kai tik juos pamatys; sustabdytųjų, kol atvyks lauko sargybos viršininkas, nepaleisti ir, jiems mėginant nueiti, juos šaudyti; į jokias kalbas su sustabdytais žmonėmis nesileisti;
- c) jei sargybiniai pareikalavus sustoti, atvykusis nesustos, tai sargybinis, sušukęs „stok“, šauna, iš anksto perspėjęs ženklais; į ateinančius priešininko kariuomenės žmones sargybinis gali šauti nešaukdamas, jei negalima, juos prisileidus paimti sargybos žmonėmis; be to sargybinis šauna, perspėdamas ištikus netikėtam pavojui;
- č) priešininko akivaizdoje būdamas, duoti žinią sargybos viršininkui apie kiekvieną judesį priešininko postuose, apie jų sustiprėjimą ar susilpimą; apie kiekvieną atmainą pas priešininką, pav. apie kariuomenės susirinkimą, judėjimą, atvykimą, išvykimą, apie ugnių padaugėjimą ar sumažėjimą; jei paste-

bėtos dulkės ar girdėti važiuojančių vežimų trenksmas ir tt.

489. Sargybiniai nusiima maišelius (ka-
prines) ir palieka juos apsaugos sargyboje.
Šautuvą, užtaisytą pilnu šovinių skaičium
pastatyta atsarga, posto žmonės turi laikyti
rankose. Jie laikosi visiškai tyliai, rūkyti
jiems draudžiama.

490. **Praleidžiamoji lauko sargyba** gali
būti paskirta apsaugos baro viršininko ir vy-
resniųjų viršininkų įsakymu. Praleidžiamosios
lauko sargybos viršininku skiriamas karininkas
arba sumanus puskarininkis. Sargyba sus-
tvoja arti vyriausiojo kelio ir stato apsaugos
postus bendrais pagrindais.

Paskyrus praleidžiamąją lauko sargybą,
kitų sargybų postai, be savo kuopos patrulių
ir slapukų ir savo tiesioginių viršininkų, jei
juos pažįsta, neprileidami prie savęs siunčia
į praleidžiamosios sargybos pastatytus postus.

491. Į sekimo postą skiriami paprastai
du žmonės. Postas seka drauge abiem žmo-
nėmis; jie keičiami iš savo užtvaros kas 1–2
valandos.

Vieta sekimo postui išrenkama taip, kad
postas galėtų sekti kuo toliausiai priešininko
pusėn. Paprastai jie sustoja arti apsaugos li-
nijos ar truputį prieky. Tačiau, jei užpakaly
yra gerų sekimo punktų, tai tokie taipgi turi
būti sunaudoti.

Pasirodžius priešininkui, sekimo postas
veikia žiūrėdamas apystovų ir atsimindamas,
kad vyriausias posto uždavinys — sekti iš nu-

matyto punkto ir laiku pranešti jį išsiuntusiam
viršininkui.

492. **Patruliai ryšiams ir budrumui pa-
tikrinti** paprastai, sudaromi iš dviejų žmonių.

493. Vienas iš patrulio karių skiriamas
viršininku; patrulio viršininkui nurodoma kryp-
tis ir tikslas, kuriam išsiųstas patrulis, ir duo-
jamas „atsiliepimas“.

494. Patruliai eidami turi būti kuo atsar-
gausi ir budriausi, kad neleistų paimti save
priešininkui; jiems neleidžiama rūkyti ir gar-
biai kalbėtis.

495. Išsiųstas ryšiams patrulis turi priėti
užtvaros, į kurią siųstas; patrulio viršinin-
kas ateina pas užtvaros viršininką, praneša
visa, ką pastebėjo kelyje ir prašo leisti grįžti.
Sugrįžęs jis turi pranešti viską išsiuntusiam
viršininkui.

496. Patrulis, išsiųstas sargybų patikrinti,
turi įsitikinti — ar budrus sargybinis ir ar
pakankamai pasirengę kiti lauko sargybos
žmonės. Vyresniuoju tame patrulyje turi būti
puskarininkis.

497. Žvalgoma postovio apsaugoje pės-
čiais patruliais, siunčiamais užtvarų ir apsau-
gos rezervo. Bendrus nurodymus, kaip ir kas
žvalgyti, apsaugos rinktinėms duoda jų virši-
ninkai. Organizuoja žvalgymą apsaugos kuopos
vadas.

498. **Slapukais** statomi keli pasislėpę
žmonės (nemažiau kaip 4). Jie statomi prie-
šininko sekimui sustiprinti prieš apsaugos

liniją naktį, o kai kada ir dieną. Slapukai gali statyti užtvarų viršininkai ir vyresni.

499. Slapukais paskirti žmonės stengiasi slapta praslinkti į jiems paskirtą vietą, laikytis tylos (nerūko, nesikalba), klausydami ir nesiartina priešininkas, nieko neklausia ir nieko nestabdo. Visa ką pastebės, slapukai turi pranešti užtvaroms ar sargyboms, duodami kuo nors sutartinį ženklą ar siųsdami vieną žmogų į sargybą ar į užtvarą.

500. Slapukais renkami žmonės drąsūs, patikimi, vikrūs ir gerų akių ir ausų.

501. Jei priešininkas užkluptų slapukus užpultų juos, ar slapukai pastebėtų žymių priešininko jėgų puolimą, taip arti, kad kitaip nepėtų duoti žinią, tai turi paleisti ugnį, kad tuo būdu duotų ženklą, jog pasirodė priešininkas.

502. Slapukų niekas netikrina ir jų nemaino. Jie esti savo vietoje tiek laiko, kiek jiems įsakyta, o paskui grįžta, nelaukdami paimamos.

k) Atmainos postovio apsaugos organizacijoje, žiūrint apystovų.

503. Ta ar kita apsaugos forma (apsaugos rinktinė, atskiros užtvaros ar sargybos) turi būti keičiama, žiūrint tolumo nuo priešininko, jo aktingumo, vietos pobūdžio ir kitų apystovų sąlygų.

504. Apystovos gali reikalauti susiaurinti ar paplatinti apsaugos rajono barą, padidinti ar sumažinti apsaugos rezervą, patankinti lau-

ko sargybas ir postus ir t.t.; dėl to visa kinta ir postovio apsaugos didumas.

505. Naktį arba tamsoje apsaugos tarnyba reikalauja ypatingo budrumo ir įtempiamo. Geras būdas esti tuomet siųsti daugiau slapukų, kurie sustoja prieš apsaugos liniją.

Apsaugos ir sekimo postai tankėja. Naudinga sutemus, ypač esant arti priešininko, paleisti jų vieta ir statyti jie taip, kad jie nesiųstų projektojų iš priešininko pusės šviesesniame tonte.

Kartais lauko sargyboms naudinga duoti tankinių acetilino prožektorių. Jų vartojimas, tačiau, reikalauja atsargumo, kad neparodytų šviesa mūsų sąstato.

l) Postovio apsaugos dalių veiksmų pobūdis, priešininkui puolant.

506. Vyriausias postovio apsaugos uždaviny — atmušti nedidelės priešininko dalys, o žymioms jėgoms puolant, suturėti jos tiek, kad galėtų saugomosios dalys prisirengti.

507. Bendros postovio apsaugos veiksmų pobūdis turi keistis, žiūrint nurodymų, duotų saugomosios kariuomenės viršininko, ir žiūrint apystovų.

508. Rimto puolimo laukiant, vyresnysis viršininkas turi, kiek galėdamas, tikrai ir iš anksto nurodyti apsaugos rinktinės viršininkui (atskirų apsaugos užtvarų ir sargybų viršininkams) ar turi postovio apsauga, ar jos dalys:

- a) trauktis prieš puolantį, ne priimdamos smūgio;
- b) priešintis ligi tam tikro laiko (pavyzdžiui, ligi nakties);
- c) turėti priešininką, kol išseks visos gynyimo priemonės.

509. Jei prireiktų apsaugos rinktinei atitraukti, turi būti nurodytas atsitraukimo ruožas.

510. Vyriausioji postovio apsaugos kovos priemonė — ugnis. Jos veikimo sėkmė guma pareina nuo mokėjimo pavartoti visas ugnies priemones, duotas postovio apsaugai, t. y., labiausiai, sunkiųjų ir lengvųjų kulkosvaidžių ir artilerijos.

511. Uždaviniai, kurie duodami sunkiesiems ir lengviesiems kulkosvaidžiams, tie patys, kurie duodami jiems ginantis.

512. Paprastai duoti apsaugos kuopoms sunkieji kulkosvaidžiai naudingiau paskirstyti savarankiškoms grupėms, truputį užpakaly apsaugos uždvarų. Bet kartais sunkieji kulkosvaidžiai gali būti duoti į uždvaras ir net lauko sargybas.

513. Kiekvienas atskiras viršininkas postovio apsaugoje turi sustatyti gynyimo planą ir ugnies planą pavestam jam barui.

514. Postovio apsaugos dalių veiksmams galima duoti tik bendri nurodymai:

a) jei prieina atskiri žmonės ar nedidelės priešininko partijos, tai lauko sargybos stengiasi paimti juos ar atmušti savo jėgomis; gre-

imos lauko sargybos padeda viena kitai, kam besiilsintieji žmonės eina padėti ar veikia ugnimi; apsaugos ir sekimo postai lieka savo vietose;

b) jei puola žymios jėgos ir atmušti jos lauko sargyboms negalima, tai sargybos ir postai, suturėdami priešininką, eina į pasipriešinimo ruožą;

c) apsaugos uždvara veikia atmušant nedideles priešininko dalis, žiūrėdama apystovų; uždvaros viršininkas gali palaikyti savo lauko sargybas visa savo dalim ar jos dalimi;

č) žymioms jėgoms puolant, uždvara stengiasi jas suturėti jos paruoštoje pozicijoje; ji, kuopos vadui neįsakius, negali apleisti savo baro;

d) priešininkui puolant visą apsaugos barą, kai lauko sargybos bus priverstos pasitraukti į pasipriešinimo ruožą, būrio ir kuopos vadai valdo savo uždvarų veiksmus, žiūrėdami aplinkybių ir vietos; apsaugos rinktinės viršininkui neįsakius, kuopa savo baro neapleidžia; apsaugos barai, kuriems negresia netarpinis priešininko puolimas, eina ir toliau apsaugos pareigas savo baruose, padėdami, ką gali, užpultiems kaimynams;

e) apsaugos rinktinės viršininkas, reikalui esant, palaiko apsaugos barą, kurį priešininkas puola, kad padėtų jį atmušti;

g) jei priešininkas turi tiek jėgų, kad sustabdyti jo užpultame bare nebus galima, arba jei priešininkas spaudžia visu apsaugos

rinktinės frontu, — postovio apsaugos dalys turi atkakliai laikyti jo puolimą, kad saugomoji kariuomenė galėtų pasirengti kautynėms ir padaryti reikalingus judesius; apsaugos rinktinė gali pasitraukti, tik išsprendusi duotą jai uždavinį ar saugomosios kariuomenės viršininkui įsakius;

i) atskiros užtvaros ir atskiros lauko sargybos, priešininkui puolant, veikia žiūrint apyštovų, tarpusavy susirišusios ir negali apleisti jų užimamųjų punktų, kol atliks uždavinį ar kol gaus jas išsiuntusio viršininko įsakymą; jei už atskirų užtvarų apsaugos rezervas, tai jo viršininkas elgiasi, kaip nurodyta punkte e;

j) veikdamos prieš priešininką, visos postovio apsaugos dalys turi stengtis suvokti jo pajėgas, jų paskirstymą ir su kuriomis priešininko dalimis tenka susitikti;

k) atmušusios priešininką apsaugos dalys užima pirmąsias vietas, jei nebus nurodymų, kaip kitaip joms sustoti apsaugai, žiūrint susirėmimo su priešininku vaisių.

m) Priešaviacinė apsauga.

515. Reikalas organizuoti tam tikrą priešaviacinę apsaugą išeina iš duodamų šių dienų aviacijai uždavinių svarbumo.

516. Priešaviacinės apsaugos tarnyba susideda iš sekimo tarnybos ir pasipriešinimo tarnybos.

517. Sekimo tarnyba einama:

a) savųjų lakūnų,

b) iš balonų,

c) sekėjų nuo žemės.

Sekimas turi tikslą perspėti kariuomenę (staigas, pastatus, sandėlius ir kitus), kad pasirodė priešininkų lakūnai, kurie jiems gali grėsti, tam, kad kariuomenė suspėtų rasti priemonių pasipriešinti. Reikia, kad svarbiuose atsitikimuose sektų tam tikslui prirengti sekėjai, kurie tikriau ir greičiau gali pažinti aparato tautybę, lėkimo kryptį ir aukštį.

518. **Pasipriešinimo tarnyba** galima padalyti į pasingą ir aktingą.

519. *Pasingasis pasipriešinimas* yra sumanus paslėpimo ir maskavimo priemonių vartojimas. Kariuomenė turi būti išmokyta būdų lengvai ir greitai pasislėpti ir maskuotis. Naudinga praktikoje kontroliuojant užsiimti su savo lakūnais.

520. Žygiuoti gera naktį, rūke, ar miško keliais. Žygiuojant dieną atviroje vietoje atskiri žmonės ir nedidelės grupės, priešininko lakūnams pasirodžius, gula žemėn ar slepiasi po medžiu, krūmu, pastatu ir t.t.

Didelės dalys taip pat geriau stabdyti, guldyti žemėje, paslepiant po pakelės medžiais ar grioviuose, bet ne ant pat kelio.

Ypatingai reikia žiūrėti, kad būtų ramumas ir drausmė gurguolėse.

Kadangi vietos raukšlės ir vietos daiktai kartais neduos einančiai kolonai pastebėti lakūno pasirodymą iš anksto, tai svarbu, kad

netarpinės apsaugos dalys duotų žinių jam pasirodžius.

521. Postoviuose ir poilsiuose reikia stengtis statyti dalys po dirbtinėmis ar gamtinėmis priedangomis, t. y. gyvenamose vietose ir miškuose. Bivakais statyti atviroje vietoje leistina tik kai nėra pavojaus.

Sustojus gyvenamuose punktuose ar miškuose, reikia palikti keliai, skynimai, o jei galima, aikštė ir trakai laisvi.

Nesančios po stogu dalys (pabūklai ir vežimai) reikia statyti arčiau trobesių, iš šešėlio pusės, ir jie maskuoti.

522. Kautynėse dirbtinis ar gamtinis maskavimas reikia daryti kaip atskiriems žmonėms, taip ir kiekvienai daliai. Ypač tai svarbu artilerijai ir rezervams. Nereikia užmiršti maskuoti kautynėse veidą.

523. Mūsų baterijoms, šarvuočių stovykloms, sandėliams municijos kolonoms, stotims ir kitoms užpakalio įstaigoms paslėpti reikia vartoti dirbtinis maskavimas, statyti netikri pastatai, panašūs į tikruosius, gesityti ugnis, naikinti, jei galima, dūmai ir t.t.

524. *Aktingai priešinasi:*

a) ugnimi nuo žemės,

b) savo lakūnais.

525. Šaudyti priešininkų lakūnus nuo žemės gali artilerija, sunkioji ir lengvoji, kulkosvaidžiai ir net šauliai. Yra taisyklė, šaudyti reikia pradėti tik karininkui įsakius.

526. Sunkieji ir lengvieji kulkosvaidžiai šaudo į aeroplanus, lekiančius ne toliau kaip 1000 m. šaudymo linijos kryptyje.

527. Paprastai į priešininko lakūnus šaudo tik tam tyčia paskirtos dalys.

Kautynėse kitos dalys šaudo tik tuomet, kai tai nekliudo spręsti jų tiesioginį uždavinį.

528. Poziciniame kare arba svarbiems gyvenimo centrams ginti gali prireikti sudaryti tam tikros priešaeroplaninės dalys svarbiems sandėliams, stotims, miestams (bet ne kariuomenei) ginti. Kovojava su aviacija tose sąlygose išdirbtu oro kovos planu, žemės ir oro priemonėmis.

529. Ugnies pasisekimas labiau ne kur kitur pareina nuo patvarumo, ramumo ir mokėjimo organizuoti kryžišką ugnį.

530. Oro aparatams šaudyti vartojami tam tikri priešaeroplaniniai (zenitiniai) pabūklai arba paprastieji su prietaisu pabūklai duoti didesnę kilimo kampą.

531. Sunkieji kulkosvaidžiai yra tikra priemonė kovoti su žemai lekiančiais aparatais. Kiekvienas kulkosvaidžių kuopos, būrio, skyriaus arba atskiro kulkosvaidžio, paskirto aeroplanams šaudyti, viršininkas privalo:

a) mokėti pažinti priešininko aparatus; jis paleidžia ugnį, pats už tai ir atsakydamas;

b) sekti ir atsakyti už lakūno pastebėjimą laiku;

- c) šaudyti tik lekiančius ne aukščiau kaip 1000 metrų aparatus;
- d) aparatui nukritus, pasirūpinti paimtū lakūnus ir apsaugoti aparatus, kol atvyks priėmėjai.

532. Žygyje priemonės priešininko aeroplanams atmušti turi nustatyti kiekvienos einančios vienu keliu kolonos viršininkas. Tos priemonės keisis, žiūrint vietos, oro, dienos meto ir kitų apystovų elementų, bet, visada, kiekvienoje vyriausiųjų jėgų kolonoje ir žymios jėgos avangarde, turi būti paskirti tam tikslui sunkiųjų kulkosvaidžių ir zenito baterijų būriai, kurie geriausia kelti šuoliais nuo pozicijos, geriau artimais šalutiniais keliais, jei tokių yra. Jei tie būriai eina bendroje kolonoje, tai šaudyti jie išvažiuoja šalin, o praėjus reikalui, risčia pasiveja ir stoja savo vieton.

533. Puolamajame žygyje dažnai galima vartoti toks būdas: pradėdant eiti vienas sunkiųjų kulkosvaidžių būrys, iš einančios vyriausiųjų jėgų kolonos užpakalyje dalies, laiduoja išsitiesimą ir judesio pradžia, paskui jis prisilieja prie voros užpakalio; kitas tos pačios dalies būrys pradeda eiti su avangardu ir, sustojęs pusiaukelėje ligi didžiojo poilsio vietos, praleidžia visą vorą; atvykus į didžiojo poilsio vietą, priekinės dalies kulkosvaidžių būrys, kuris tam tikslui gali būti iškištas priekin, pasima laiduoti. Panašiai daroma ir avangarde savo laidavimui.

534. Kartais apystovos gali pareikalauti žygiuojant iš anksto išsiųsti tam tikras prieš-

aeroplanines dalis, kad kariuomenė, atvykusi į naują postovio vietą, jau turėtų paruoštą gynimą nuo aeroplanų.

535. Postovyje priešininko aeroplanų atmušimo priemonės nustato vyresnysis postovio sustojusios kariuomenės viršininkas.

Kiekvienoje atskirai stovinčioje dalyje, didumo ne mažiau kaip batalionas, jei galima laukti priešininko lakūnų pasirodymo, turi būti paskirti sunkiųjų kulkosvaidžių ar zenito pabūklų būriai ar skyriai.

Jei apystovos tam nekliudo, reikia sujungti pabūklų ir kulkosvaidžių ugnies valdymas vienose rankose.

Apsaugos rinktinėje dalis sunkiųjų kulkosvaidžių skiriama kovai su priešininko lakūnais. Ta dalis (būrys ar skyrius) paprastai lieka apsaugos rezervo viršininko žinioje. Jeigu tie kulkosvaidžiai paskirti į kuopos apsaugos barą, tai, paprastai, jie atlieka ir kitas ugnies funkcijas, bet vyriausias jų uždavinys — kovoti su priešininko lakūnais.

536. Kautynėse kovoja su priešininko lakūnais, paprastai, tam tyčia paskirtos dalys: sunkieji kulkosvaidžiai ir artilerija.

Paprastai, koks 1/6 — 1/4 sunkiųjų kulkosvaidžių turi gauti vyriausiąjį uždavinį — kovoti su priešininko lakūnais.

Jei nėra zenito pabūklų arba jų neužtenka, tai kova su priešininko lakūnais vyriausiuoju uždaviniu duodama paprastos artilerijos būriams ir baterijoms.

Kitos dalys dalyvauja priešininko lakūnus atmušant tik tuomet, kai tat nekliudo jiems vykdyti vyriausį uždavinį.

537. *Mūsų lakūnų kova su priešininko aviacija* turi turėti tikslą įsigalėti ore. Ji eina nustatytu oro kovos planu.

n) Uždangos padarymas.

538. Kautynių operacijose, kaip puolamosiose, taip ir ginamosiose, žymiai praneša tas priešininkų, kuriam pavyks paslėpti nuo priešingosios pusės savo pasiryžimai, jėgos ir jų susigrupavimas. Viena iš priemonių tam tikslui pasiekti yra *uždanga*.

539. Uždangos padarymas yra labiausiai lakūnų ir kavalerijos uždavinys; tat, tačiau, nepašalina būtino reikalo dalyvauti, darant uždangą, ir kitų kariuomenės rūšių žvalgomųjų ir saugomųjų organų.

540. Uždanga žemėje gali būti *puolamoji ir ginamoji*.

541. **Puolamąjį pobūdį** uždanga turi visada turėti karo pradžioje, nuo karo paskelbimo ligi galutinio mobilizacijos pabaigimo. Tuomet uždangos tikslas geriausiai pasiekimas armijos kavalerijai nugalint priešininko kavaleriją; tuo būdu sustabdomas pastarosios žvalgymas.

Negalint visiškai apgalėti, siunčiama į neužimtus mūsų pėstininkų kelius stipros kavalerijos dalys, kurioms duodami dviratininkai, sunkieji kulkosvaidžiai, pabūklai ir šarvuoti automobiliai, o kartais ir pėstininkų dalys.

Šių rinktinių uždavinys — tam tikroje kryptyje ar tam tikrame vietos ruože paralyzuoti priešininko raitininkų žvalgymą.

542. Kautynių veiksmams besivystant, savarankiškos rinktinės siunčia prieš savo frontą, o labiausiai sparnų pusėn, kavalerijos dalis ne mažesnes kaip būrį, kurioms, kiek galint, duodama sunkiųjų kulkosvaidžių ir šarvuotų automobilių; jie gauna uždavinį, žiūrint apystovų ir rinktinės veiksmų tikslo, paralyzuoti žvalgomųjų priešininko dalių veikimą ar tam tikra kryptimi ar tam tikrame tiksliai pažymėtame, vietos rajone. Todel tos kavalerijos dalys, priešingai žvalgomosioms dalims, turi visada stengtis susitikti su priešininko žvalgomosiomis dalimis, kad jas sumuštų ir išvytų atgal.

543. **Ginamojo pobūdžio** uždangą darant naudingiausia sunaudoti kuri nors vietos riba, praeinama tik kai kuriuose punktuose. Šitie praėjimai įtvirtinami ir atkakliai ginami nedidelių kavalerijos ir pėstininkų grupių; čia ypač labai padės kulkosvaidžiai. Prireikus, atskiroms grupėms galima duoti minosvaidžių ir atskirų pabūklų. Į tuos punktus, kur galima laukti priešininko pastangų prasilaužti, siunčiamos stipresnės grupės.

544. Ginamojo pobūdžio uždangą darant, reikia veikliai žvalgyti prieš uždangos liniją; siunčiamos kavalerijos jijos, prie kurių priskiriami dviratininkai ir kulkovaidžiai priešininkopranešimams gaudyti ir priemonėms ardyti.

545. Darant kiekvieną uždangą, kaip

puolamąją, taip ir ginamąją, dalyvaujančios dalys turi rasti priemonių prieš priešininko oro sekimą. Pagrindinės priemonės tam tikslui: dieną neužimti kelių ir gatvių ar aikštėn gyvenamuose punktuose, naktį nedegti ugniu ir uždengti užimtųjų būstų langus.

V S K Y R I U S .

Žygis.

I S K I L T I S .

Bendri pagrindai.

546. Svarbiausias žygio tikslas — pastatyti savo kariuomenę į patogesnę padėtį santyky su priešininku.

Sėkmingas to tikslo pasiekimas pareina nuo kariuomenės atvykimo laiku prie paskirtų punktų, taupant fiziškas ir moralias kovotojų jėgas.

547. Kad žygis būtų naudingas, reikia:

- a) taisyklingai jį organizuoti, o tai yra vyresniųjų viršininkų ir štabų darbas;
- b) nustatytą pačiam judesiui tvarką laikyti, — tai bus atskirų kariuomenės viršininkų darbas;
- c) įpratinti ir prirengti žygiui žmones, arklius ir technikos dalykus.

548. Žygio vykdymo būdas pareina nuo bendrų apystovų ir, svarbiausia, nuo priešininko toumo,

549. Žiūrint priešininko tobumo, žygio pagrindan reikia dėti arba kautynių reikalai, arba kariuomenės patogumai.

550. Einant plotu, kur nėra priešininko įtakos, kautynių reikalai gali būti visiškai palikti, ir žygio judesys bus paremtas tik kariuomenės patogumo principu. Tuo tikslu kariuomenė žygiuoja paprastai atskiromis rūšimis arba nedideliais ešelonais, turėdama prieš savęs reikalingas gurguoles, parūpinę sau patogias nakvynes ir taisyklingą maitinimą, nusiūsdama iš anksto butininkus, kepėjus ir virėjus.

551. Žygiuojant priešininko įtakos sferoje, žygio organizacijos pagrindan turi būti dedami kautynių dalykai, kurie reikalauja:

- a) pasirūpinti žygio apsauga;
- b) pasirūpinti greitu perėjimu iš žygio tvarkos į manevravimo rikiuotę;
- c) išskirti dalį gurguolės į atskiras kolonas;
- d) žygiuojant ešelonais — kiekvieno ešlono savarankiškumo.

552. Žygiai dalijami:

- a) iš tikslo: į atsitraukiamus ir puolamus;
- b) iš krypties: į frontinius ir sparninius.

2 S K I L T I S.

Žygio kolona ir jos sudėtis.

553. Kariuomenė ir pulko gurguolė, žygiuodami vienu keliu ir bendroj vadovybėj, sudaro žygio koloną.

554. Žygio kolona susideda iš:

- a) dengiamųjų dalių sistemos;
- b) vyriausiųjų jėgų kolonos su jų kautynių ir mažąja gurguole ir netarpinė apsauga;
- c) didžiosios gurguolės kolonos su jos netarpine apsauga.

555. Žymias jėgas (diviziją ir daugiau) geriausia siūsti keliomis kolonomis ir lygiagrečiais keliais. Kiekvienos kolonos sudėtis ir jėga, žygiuojant priešininko įtakos sferoj, nustatoma, žiūrint apystovų ir žygio tikslo.

Puolamojo žygio judesys keliomis voromis, neperskirtais sunkiai pereinamomis kliūtimis keliais, leidžia greitai pereiti į kautynių tvarką, o tai jau laiduoja laimėjimą, ypatingai susitinkamuose susirėmimuose.

Atsitraukiamojo žygio judesys nedidelėmis dalimis pagreitina žygį; kliūtys, perkertančios kelius, neturi tokios didelės reikšmės kaip puolant.

Sparno judesų gurguolių kolonomis reikia duoti atskiras kelias, kuris būtų toliau nuo priešininko. Vyriausios jėgos, žiūrint apystovų, žygiuoja viena arba keliomis kolonomis. Turint šoninę priedangą, jai reikia duoti atskiras kelias.

556. Skirstant kariuomenę į kolonas, reikia atsižvelgti į kelius ir prie jų esamos vietos savybes.

557. Kariuomenės paskirstymas kiekvie-

noj vyriausiųjų jėgų kolonoj pareina nuo žygio tikslo.

Jeigu žygy galima laukti kautynių, tai kariuomenė, o ypačiai artilerija kolonoje paskirstoma taip, kad galima būtų greitai išskirstyti.

Didelės reikšmės turi vieta tarp mūsų ir priešininko: jeigu ji tinka artilerijai išskirstyti ir veikti, tai, paprastai, visa artilerija arba didesnė jos dalis eina kolonos galvoje ir priešingai, jeigu vieta netinka artilerijai veikti, tai ji užleidžia savo vietą pėstininkams su jų sunkiosiomis priemonėmis, o pati pasitraukia į kolonos uodegą.

Jeigu kavalerija išsiūsta žygio apsaugos priekin, tai geriausia jai duoti atskiras kelias, paliekant nedidelę jos dalį prie vyriausiųjų jėgų ryšiams ir papildomajam žvalgymui.

Jei kavalerijos dalys eina bendroj kolonoj, ją reikia laikyti tarp vyriausiųjų jėgų ir avangardo arba, dar geriau, avangardo prieky.

Sunkiųjų kulkosvaidžių kuonos paprastai eina savo batalionų užpakaly. Kitos sunkiosios pėstininkų priemonės paskirstomos pulkų vadų nurodymu. Paprastai jų vieta pulko žygio kolonos vidury.

Pionierius ir ryšių priemonės, kas nepaskirta į avangardą (ariergardą), geriausia laikyti arčiau kolonos galvos, kad išsiskirstant galima būtų iš karto paskirstyti sulig reikalu.

3 S K I L T I S.

Žygio organizacija ir rengimas.

558. Judesio tikslas yra svarbiausias dalykas organizuojant žygį ir, drauge su žinio-
mis apie priešininką, nustatys judesio kryptį arba ašį, sudarys pagrindą visiems kitiems žygio organizavimo klausimams spręsti.

559. *Vyresnysis viršininkas*, žiūrint apy-
stovų ir judesio tikslo, nusprendęs judesio ašį ir ruožą, pažymėjęs jame ėjimo kelius, paskirsto kariuomenę ir gurguoles į kolonas ir tikrai išskaičiuoja judesį.

560. Judesio išskaičiavimas turi remtis būtinumu tam tikrą valandą prieiti tą ar kitą ribą arba punktą.

Žiūrint priešininko tolumą, tos ribos turi būti tinkamos arba kautynių reikalavimams, t.y. patogumui išsiskirstyti puolimo ar gynimo reikalu, arba patogios kariuomenei sustoti ir pasilsėti.

561. Esant toli nuo priešininko, tos ribos, paprastai, bus poilsio ir postovio vietos.

562. Jeigu tikimasi susidurti su priešininku, vyresnysis viršininkas gali paskirti tarpines ribas, kurias prieiti bus artimiausias kiekvienos kolonos uždavinys.

563. Žiūrint norimos valandos atvykti į pirmąją ribą, paskiriama išvykimo iš postovio valanda.

564. Paprastai tos ribos yra naudojamos ir judesiui išlyginti.

565. *Judesio išlyginimas* reikalingas tam, kad visos žygio tvarkos dalys būtų tarpusavyje padėty, atatinamoj vyresniojo viršininko idėjai, bet ta padėtis ne visada bus linijinė.

Judesio išlyginimui vyresnysis viršininkas paskiria perėjimo laiką per išėities punktą ir laiką, ligi kurio kiekviena kolona turi pasilikti toj ar kitoj tolimesnėj riboj.

566. *Didžiosios ir divizijos gurguolės* judesys turi būti išskaičiuotas taip, kad puolamaj jos neužsigrūstų ant kariuomenės kolonos, kai ji yra sustojusi. Traukiantis, turint galvoj mažą gurguolių greitumą, išvykimo laikas joms reikia paskirti taip, kad kariuomenė žygy nepavytų.

567. Kiekvienas einančios vienu keliu kolonos vyresnysis viršininkas turi, nepasitikėdamas vien žemėlapiu, smulkiai išžvalgyti visomis esamomis jo žinioj priemonėmis judesio ruožą arba paskirtą jam kelią ir griebtis priemonių visoms kliūtims nuo kelio pašalinti.

Labai gera priemonė yra iš anksto padaryta maršruto nuotrauka ir geri palydovai.

568. Renkantis kelią pažymėtame judesio ruože, reikia rinktis ne trumpiausią linijos tiesumą, bet tą, kuriuo galima greičiau nueiti, kuo mažiausia aikvojant jėgų ir energijos.

569. Dienos žygio dydis pareina nuo jo tikslo. Be to, reikia imti galvon vietos savybes, kelių kiekybė ir kokybė, postovių rajono patogumas ir dydis, kariuomenės stovis, oro sąlygos ir laikas.

Normalis dienos žygio dydis yra tas, kuris gali būti nueitas per 6—8 valandas. Paprastai tai bus, geroms sąlygoms esant, 20—25 klm. pėstininkams, 30 — 40 klm. kavalerijai, 50—60 klm. jojoms, Nedidelėms pėstininkų dalims (mažiau pulko) žygio dydis gali siekti 30 klm. Žygio dydis skaitomas nuo išėities punkto iki išsiskirstymo punkto.

4 S K I L T I S.

Žygiavimas.

570. Išėinant iš postovio ir didžiojo poilsio vietos reikia, kiek galint, sunaikinti visus savo buvimo pėdsakus: ugnis užgesyti, šiaudus sugrėbstyti, arklių stovėjimo vietų, palapinių ir k. žymes sunaikinti. Negalima palikti lapelių iš užrašų knygučių, įsakymų karnelių, laiškų ir kad to nebūtų, turi žiūrėti drauge einančios kariuomenės kolonos viršininkas.

571. *Išvykimo valanda* iš nakvynės nustatoma kautynių reikalavimais ir būtinumu atvykti paskirtame laike į paskirtą vietą ir dar šviesoje atlikti kai kuriuos nurodymus: sustoti nakvynei, pastatyti apsaugą ir k.

Jeigu leidžia apystovos, tai išvykimo valandą, reikia paskirti su tokiu išskaičiavimu, kad žmonės būtų keliami tik auštant.

Pėstininkams pasiruošti žygiui reikia arti valandos laiko; kitoms kariuomenės rūšims ir gurguolėms—arti dviejų valandų. Išvykimo laiku skaitoma ta valanda, kada kolonos galva pereina per išėities punktą.

572. *Išeities punktą arba ribą* paskiria vyresnysis visos rinktinės viršininkas.

Tai bus tas pakelės punktas (paprastai kryžkelė), per kurį turi pereiti paeiliui visos kolonos dalys, susiliejančios į bendrą koloną.

Žinodamas išėties punktą, laiką, kada per jį pereis kolonos galva, ir dalių ėjimo tvarką kolonoj, kiekvienas viršininkas turi išskaičiuoti, kada jo dalis turi prieiti prie išėties punkto.

Kiek tai galima išėties punktas turi atitikti šiems reikalavimams:

- a) turi būti postovio rajono prieky, kad galima būtų išvengti nereikalingų judesių;
- b) turi būti atviroj vietoj, kad būtų galima be kelių prie jo prieiti;
- c) neturi būti kaimo arba miško pakraštys balotoj vietoj, už upės, kad galima būtų išvengti susigrūdimo ir susikryžavimo.

Vyresnysis viršininkas vietoj išėties punkto gali paskirti visoms kolonomis išėties ribą. Šiuo atveju išėties punktą paskiria kolonos viršininkas.

Susirinkimo vietas prieš išėisiant iš postovio paskiriamos tik mažoms dalims (batalionui, eskadronui, baterijai).

Išsiskirstymo punktu vadinama tas kelio punktas, kurio dalys išsiskirsto į nurodytas joms postovio vietas; jį paskiria kolonos viršininkas,

573. *Žygio voros platumas* turi tiktai kelio platumui.

Kairioji kelio pusė turi būti palikta laisva susitinkamiems, pralenkiamiems žmonėms ir mašinoms pravažiuoti.

Paprastai kariuomenė žygiuoja: pėstininkai—voroje po keturius arba grandimis, kavalerija—po tris, artilerija ir vežimai—po vieną.

574. **Distancijos** žygiuojant reikalingos tvarkai laikyti, nuovargiui mažinti ir judesiui lyginti.

Normalės distancijos yra:

tarp kuopų — 10 žingsnių;

tarp batalionų, eskadronų ir baterijų — 40 žingsnių;

tarp pulkų — 100 žingsnių;

tarp atskirų vežimų — 3 žingsniai.

575. *Žygio greitumas* kolonai iš visų kariuomenės rūšių skaičiuojamas pėstininkų judesio greitumu. Normalėse sąlygose ir vidutinėj vietoj pėstininkų judesio greitumas — arti 1 klm. per 12 minučių arba 4 klm. per valandą, įskaitant ir mažąjį poilsį.

Kavalerijos judesio greitumas, einant atskira kolona ir žingsniu, 5—6 klm. per valandą; kaitaliojamu aliuru — arti 8 kilometrų per valandą.

Atskirai žygiuojančios kinkomos artilerijos greitumas 4—5 klm. per valandą.

Atskirai žygiuojančios gurguolės kolonos greitumas 3—4 klm. per valandą.

576. Žmonių jėgoms taupyti žygy daromi dideli ir maži poilsiai.

577. *Mažieji poilsiai* — po kiekvienų 50 minučių žygiavimo sustojama 10-čiai minučių.

Mažiems poilsiams žmonės pasilieka ankelio, dešinėje pusėje.

Mažieji poilsiai yra reikalingi žygio drausmei. Tik per šiuos poilsius leidžiama atlikti savo reikalai, pasisemti vandens, pasitaisyti rūbai ir amunicija.

578. *Didieji poilsiai* skiriami žygiuose, kurie reikalauja didelių kariuomenės pastangų. Normaliose sąlygose žygiuojant 15 ir mažiau kilometrų geriausia didžiojo poilsio nedaryti žygiuojant 30 klm. ir daugiau arba ypatingai sunkiose žygio sąlygose, dėl žmonių nuovargio kartais gali prireikti dviejų didžiųjų poilsių.

Didysis poilsis daromas, paprastai, praėjus sunkesnę kelio pusę.

Didysis poilsis trunka, paprastai, arti 2 valandų.

Normaliai per didįjį poilsį išduodamas šiltas valgis.

Didžiojo poilsio vietos turi būti patogios kariuomenei sustoti ir, kiek galima, arčiau vandens; jos turi būti paslėptos nuo oro sekimo.

Gyvenamieji punktai naudojami tik šalty ir blogame ore.

Didžiuose poilsiuose kariuomenė, paprastai, sutraukiama arčiau kelio į batalionų mases ir paslepiama nuo oro sekimo.

Avangardas (ariergardas) didžiuose poilsiuose sustoja prie tinkamų kautynėms

reikiamų ir toliau eina apsaugos ir žvalgybos tarnybą.

Didžiuose poilsiuose vyresnysis viršininkas, paprastai, duoda papildomą įsakymą apie žygį, nakvynę arba kautynių reikalui, nes tam laikui, paprastai, bus gautos papildomos žvalgybos žinios.

Raitininkams paprastame žygyje didžiojo poilsio nereikia, todėl jie siunčiami tiesiog į nakvynės vietą.

Didžiųjų poilsių vietos pažymimos žemėlapyje ir iš anksto turi būti iširtos specialiai tam reikalui paskirtų žmonių.

579. *Einančių žygio kolonų susikryžiuavimo* reikia vengti. Jeigu dėl vietos sąlygų išvengti to negalima, tai reikalinga nustatyti dalį praėjimo eilė pro susitikimo punktą. Numatytame susikryžiuavime praėjimo tvarką nustato vyresnysis iš esamų viršininkų.

580. Vyresnysis viršininkas žygyje turi būti ten, kur patogiau jam valdyti.

Kelioms kolonomis einant, vyresnysis viršininkas, paprastai, eina keliu tos kolonos, kuri žygiuoja svarbiausia kryptimi.

Kolonos viršininkas puolant eina, paprastai, su avangardu, o atsitraukiant ir sparno žygy — su vyriausiomis jėgomis. Numatant kautynes, su juo turi būti štabo operacijų dalis ir vyresnysis artilerijos viršininkas.

581. Ryšiai judesy laikomi, kaip rodo šio statuto 138 — 151 str.

5 SKILTIS.

Gurguolių pasiskirstymas ir judesys.

582. Kariuomenės gurguolės skiriama **gurguoles atskirų dalių ir divizijų gurguoles.**

583. Kiekvienos atskiros dalies gurguolė susideda iš *kautynių gurguolės, mažosios gurguolės ir didžiosios gurguolės.*

Vežimų skaičius, jų vežamojo turto skaičius ir rūšis yra nustatyta etatais.

Kolonos viršininkui duodama teisė, žiūrėti aplinkybių, kiloti vežimus iš vieno gurguolės veiksmo į kitą, o taipgi nustatyti jiems tą ar kitą važiavimo tvarką.

584. *Kautynių gurguolė* niekada nuo savo dalies neatsiskiria.

Kiekvienos dalies (kuopos, bataliono ir t. t.) kautynių gurguolė eina paskui savo dalį 10 žingsnių distancijoje.

Atsitraukimo žygy kautynių gurguolės eina prieky savo dalies per 10 žingsnių.

585. *Mažoji gurguolė* aprūpina savo dalį maistu; ji neprivalo kliudyti operacijos veiksams ir turi vengti priešininko ugnies.

Mažoji gurguolė susideda, daugiausia, iš žygio virtuvių ir iš keleta kitų vežimų. Mažoji gurguolė puolant, paprastai, važiuoja 100 žingsnių distancijoje paskui visą koloną, ariergardo prieky; mažoji avangardo gurguolė normalėse sąlygose gali žygiuoti paskui avangardą.

Atsitraukiant mažoji gurguolė siunčiama, kiek galint, priekin.

Sparno žygy mažoji gurguolė, žiūrint apystovų, eina vyriausiųjų jėgų prieky arba užpakaly, arba atskira kolona lygiagrečiu keliu.

Čia visų viršininkų dėmesys turi būti kreipiamas į tai, kad gurguolė nevaržytų dalies operacijų veiksmų.

Turint galvoj ūkio arba kautynių reikalus, leidžiant kolonos viršininkui, mažoji gurguolė gali išvykti iš nakvynės arba didžiojo poilsio vėliau ir žygiuoti atskirai. Bet reikalaujama laiku parūpinti žmonėms šilto valgio.

586. Mažoji gurguolė žygiuoja toje pačioje tvarkoje, kaip ir kariuomenės dalys.

587. *Didžioji gurguolė* turi atsargą, iš kurios papildoma kuprinių, kautynių ir mažosios gurguolių ištekliai.

Didžioji gurguolė neturi varžyti dalių operacijos laisvės ir būti priešininko šaudoma.

Visų dalių, einančių vienu keliu, didžioji gurguolė išskiriama į atskirą koloną ir žygiuoja: puolant — paskui kariuomenės koloną, traukiantis — jos prieky; sparno žygy didžiajai gurguolei duodamas atskiras kelias.

588. *Didžioji gurguolė* seka, paprastai, pusės dienos žygio atstume paskui kariuomenės koloną. Leidžiant apystovoms ir sutinkant divizijos vadui, didžioji gurguolė gali privažiuoti prie pat postovio vietos.

Leidžiant kolonos viršininkui, dalių vadai gali pritraukti reikalingoms dalims atskirus vežimus.

Numatant kautynes, didžioji gurguolė turi priėti prie kolonos uodegos arčiau pusės dienos žygio.

589. Didžiosios gurguolės viršininkas yra atsakomingas ūkio dalies viršininkas. Visai didžiosios gurguolės kolonai skiriamas viršininkas, kuriam priklauso ir paskirtoji gurguolės priedanga.

590. Didžioji gurguolė žygiuoja toje pačioje tvarkoj, kaip ir jos dalys. Didžioji štabo gurguolė žygiuoja arčiau kariuomenės. Vežimų žygiavimo tvarką kiekvienos dalies didžioji gurguolė nustato gurguolės viršininkas (ūkio dalies viršininkas).

591. **Divizijos gurguolė visada** žygiuoja atskirai nuo kariuomenės, 1 — 2 dienų žygio atstume.

Divizijos gurguolė susideda iš:

- 1) pėstininkų municijos kolonos;
- 2) artilerijos municijos kolonos;
- 3) tvarstomosios divizijos kuopos;
- 4) trijų lauko ligoninių;
- 5) inžinerijos kolonos;
- 6) reikmenų kolonos.

ir 7) 2 lauko kilojamųjų kepyklų.

Divizijos gurguolės organizacija leidžia ją ešelonuoti gilumon ir pritraukti arčiau prie didžiosios gurguolės tas dalis, kurios tuo momentu labiau reikalingos divizijai.

592. Žygyje distancijos tarp vežimų 3 žingsniai.

593. Kiekvienos atskiros dalies gurguolė eina 40 žingsnių distancijojei paskui einančius prieky.

594. Gurguolė, paprastai, žygiuoja vežimas paskui vežimą, laikydamosi dešinėsios kelio pusės. Kraunami arba vedami arkliai eina po du arba po tris.

595. Paprastuose žygiuose gurguolei, normaliai, poilsio nereikia; dideliuose žygiuose kartais reikalingi poilsiai arkliams pašerti.

Poilsiu paprastai gurguolės sustoja ant kelio, dešinėje jo pusėje.

596. Didžiosios gurguolės apsaugai, ypač apynguose atsitikimuose, gali būti paskirta priedanga. Paprastai gurguolę saugo nuolat prie jos esantieji žmonės. Atskiros priedangos dydis pareina nuo pavojaus laipsnio. Paprastai, didžiajai visų divizijos dalių gurguolei skiriama viena kuopa su keliais raitininkais.

Priedangos paskirstymas pareina nuo apyostovų.

Jeigu yra reikalinga, nuo priedangos judesio pusėn paskiriama keletas žmonių keliui saistyti.

597. Divizijos gurguolei priedanga skiriama žiūrint apyostovų.

598. Kadangi demoralizuojanti kariuomenę netvarka užpakaly yra gurguolių netvarkos patarinys, tai visi viršininkai turi reikalauti geležinės drausmės gurguolėse. Nė viena maža vežimų grupė neturi teisės atsiskirti ir sustoti apyostovio, neturėdama bendro atsakomingo vir-

šininko, kuris veiktų remdamasis rašytu savo viršininko įsakymu.

599. Didžioji ir divizijos gurguolės valdomos atskirais vyresniojo viršininko įsakymais, neįtraukiamais į bendrus operacijų įsakymus. Kariuomenė tiek turi žinoti apie savo gurguoles, kad viršininkai galėtų kas reikiai įsakyti.

6 SKILTIS.

Žygio tvarka.

600. Žygio tvarka ir griežta drausmė, viršininkų rūpestingumas apie sanitarinę, materialę ir morale kariuomenės gerovę, — yra geriausia priemonė padidinti kariuomenės tinkamumui žygiuoti, sumažinti atsilikėlių skaičiui ir taupyti jėgoms nuo nereikalingo įtempimo.

601. Žmonių nereikia kelti anksčiau kaip reikia, kad tik galima būtų laiku ateiti prie išėjties punkto.

Kiekvienas viršininkas atsako už tai, kad dalis būtų surinkta ir ateitų prie išėjties punkto nei per anksti, nei per vėlai.

602. Vyriausių jėgų kolonos viršininkas arba avangardo, ariergardo, gurguolių kolonos viršininkas arba jo padėjėjas turi būti išėjties punkte, kol kolona tinkamai išsities. Po to jis turi įsitikinti, ar visos dalys užėmė vietas kolonų taip, kaip buvo anksčiau įsakyta.

603. Jei gu nebuvo ypatingo įsakymo, tai kiekvienos atskiros dalies viršininkas, kai dalis išsitiesia, komanduoja: **žygio tvarka!**

Po tos komandos leidžiama: kalbėti, rūšyti, atsegioti apikaklės, šautuvai nešti kaip patogiau, eiti ne kojoni; bet reikia laikyti distancijos, neužimti kairė kelio pusė ir neiti be leidimo iš rikiuotės. Žygy viršininkai nesveikina.

Sukomandavus: **baigti taisytis!** — žmonės stoja, kaip prieš komandą: *žygio tvarka.* Po to galima komanduoti: **ramiai, laisvai!** ir taip toliau.

604. Viršininkai eina Rikiuotės Statuto nurodytose vietose.

Vyresnieji viršininkai, pradėdant bataliono vadu, turi retkarčiais praleisti pro save savo dalį, ypatingai praeinant vietas, kur lengviau gali kilti netvarka: persikeliant per upę, praeinant žmonių gyvenamas vietas ir t. t.

605. Kiekvienoj daly paskiriami žmonės tarnybai, kaip reikalauja Vidaus Tarnybos Statutas.

Dežurai ir dieniniai eina paskui savo dalis ir turi žiūrėti, kad niekas be svarbios priežasties neatsiliktu.

606. Kolonos žygy neturi išsitiesti. Jei gu to negalima išvengti, tai distancijos pėstininkuose pataisomos ne bėgant, bet pirmame sustojime.

607. Žygy reikia laikyti lygi eisena. Tinkamose sąlygose ji turi būti lygi vienam kilometrui per 12 minučių.

Judesio lygumui išlaikyti yra naudinga skirti karininkas, kuris turi eiti prieky pirmos kolonos gretos.

608. Esant reikalui duoti kelio (pav. automobiliui praleisti), komanduoti: **į dešinę!** — gali tik karininkas. Šią komandą pakartoja būrininkai.

Labai greitai važiuoti, be ypatingo reikalo, pro koloną draudžiama, nes tai yra kariuomenės negerbimas.

609. *Praeinant visokių rūšių defiles*, kur reikia daug siauresnės rikiuotės, reikia eiti „pakaitomis“ — kol pirmoji dalis rikiuojasi, einančioji paskui ją nuvedama į šalį pasilsėti, o eina sekanti paskui ją dalis.

610. Pereinant tiltus reikia pildyti nurodymai tų žmonių, kurie paskirti tvarkos žiūrėti.

Pėstininkai eina per tiltus ne kojon, o jeigu reikia, tai ir padidintomis distancijomis. Raitininkai nulipa nuo arklių.

Pabūklai, vežimai, automobiliai ir k. važiuoja per tiltą po vieną; jojantieji pasilieka ant arklių; tarnyba ir palydovai eina su arkliais iš šalių.

Prieš pat tiltą ir tuoju už tilto neleidžiama sustoti arba bėgti.

611. Pereinant brastas, pirma eina pėstininkai, paskiau artilerija ir kavalerija.

Jeigu galima, tai pėstininkams paskiriama atskira brasta.

Brastos turi būti iš anksto iširtos ir pažymėtos.

Pėstininkų ir kavalerijos rikiuotės platumas turi atitikti brastos platumui.

Pabūklai ir vežimai pereina brastą po vieną.

612. Keliantis laivais arba keltais, turi būti paskirta eilė.

Arkliai sustatomi galvomis prieš upės tekėjimą; neramūs arkliai statomi vidurin.

Vežimai tvirtai pastatomi su stabdžiais.

Vieta, kur išlipama iš laivų, turi būti tuoj ištuštinama.

Keliantis pontonais, arkliai perplukdomi.

613. Netarpinąją vyriausiųjų jėgų kolonos apsaugą paskiria jos viršininkas. Jis taipgi paskiria apsaugą ir artilerijai, jeigu tik jai tai reikalinga.

614. *Kariuomenės maitinimu žygy* atitinkami viršininkai turi ypatingai rūpintis.

Kariuomenės maitinimo žygy atžvilgiu prisilaikoma šio:

- a) maitinimo organizacija turi būti pritaikinta prie apystovų;
- b) maistas reikia duoti, kiek galint, žmonių ir arklių įprastame laike;
- c) šiltas valgis geriausia duoti keletą kartų; daugumu, sudėtimi ir temperatūra valgis turi atitikti apystovoms ir darbu.

7 SKILTIS.

Ypatingi žygio veikslai.

a) Įtemptasis žygis.

615. Įtemptuoju (forsuotu) žygiu pėstininkams laikomas paprastai žygis daugiau kaip 8 valandų, neskaitant didžiojo poilsio.

616. Įtemptieji žygiai daromi atsargiai ir tik būtinam reikalui esant, pavyzdžiui, kai rinktinė turi skubėti priekinėms dalims padėti arba jas išgelbėti, arba greičiau priešininko ateiti į kurią nors ribą. Įtemptieji žygiai labai vargina kariuomenę, ardo jos techniškuosius dalykus ir sumažina tinkamumą kautis.

Kiekvienas viršininkas, darydamas įtemptą žygį, atsakomingas už tai, kad jo dalis nenustotų tinkamumo kautis.

b) Žygis tamsoje.

617. Tamsoje žygiuojama tikslu paslėpti savo judesius nuo priešininko sekimo, ypatingai oro.

Be to, žygiavimu naktį tenka pasinaudoti įtemptiesiems žygiams, o taipgi vasarą, norint išvengti kenksmingos karščio įtakos.

618. Tamsos ypatybės reikalauja ir ypatingo žygio organizavimo.

619. Žygio tikslas, dažniausia, yra siekimas padaryti judesį priešininkui nematant, todėl žygy yra draudžiamas visoks triukšmas: signalai, kalbos, garsios komandos. Visa

amunicija turi būti pritaikinta, kad nebūtų jokių nereikalingų garsų. Šaudyti galima tik gavus įsakymą.

Del tos priežasties draudžiama kurti ugnis; rašymui ir skaitymui vartojami slapti žibintai. Žibintų šviesos negalima kreipti į priešininką.

620. Didelių poilsių reikia vengti, mažieji reikia dažninti.

Poilsiu žmonės susėda, nepadėdami šautuvų iš rankų. Poilsiu arkliai ir vėžimai paliekami ant kelio.

621. Būtinai reikalingas geras kelio žvalgymas. Pasirenkant kelią, geriausia rinkti geras, nors ir ilgesnis. Išrinktasis kelias turi būti pažymėtas; kelio šakos turi būti užtvėtos arba ant jų pastatyti postai, kurie, jeigu nereikia ypatingo slaptumo, sukuria laužus arba laiko uždegtus žibintus.

622. Ypatingo dėmesio reikia kreipti perėinant gyvenamas vietas ir išėinant iš jų, kad nenueitum klaidingu keliu. Tam tikslui, be žvalgybos, reikia pastatyti tam tikrų postų keliui rodyti ir griebtis aukščiau nurodytų priemonių.

623. Ir gerais keliais žygiuojant naudinga kolonomams duoti palydovų.

Ypatingai šią priemonę reikia vertinti žygiuojant abejojamais ir nepakankamai ištirtais keliais.

Palydovai reikia griežtai prižiūrėti.

624. Žygio greitumas tamsoj visiškai pareina nuo kelio kokybės, jo žinojimo, tamsumo laipsnio, kariuomenės įpratimo tamsumo žygiuoti ir priešininko atstumo; paprastai tokie žygiai turi mažiau greitumo, negu tokiose pat sąlygose dieną.

Didelėms rinktinėms žygio greitumas tamsoj skaitomas 3 kilometrai per valandą.

625. Tamsumos žygio organizacija turi būti paprasta. Tikėtis gretimų dalių paspirties labai sunku, nes padėti galima tik čia pat prieky einančiai daliai.

626. Apsaugos dalių nuotolis sumažinamas.

627. Ryšius laiko, svarbiausia, pėsčių žmonių grandinėse.

Kiekvienoj kolonoj arčiau į priešininką eina pėstininkai; artilerija ir raitininkai žygiuoja arčiau kolonos uodegos arba atskirai užpakaly.

628. Tvarka ir drausmė žygiuojant tamsoj turi būti griežtai laikomi.

Puolant, jeigu nesitikima susidurti su priešininku, kuopų, batalionų ir kiti tokių dalių viršininkai eina paskui savo dalis. Jeigu laukiama susidūrimo, jie eina savo dalių prieky; užpakaliui turi būti paskirti tam tikri asmenys, jeigu galima — karininkai.

Atsitraukiant batalionų ir kuopų vadai visada eina paskui savo dalis.

Ugnis paleisti galima tik karininkui įsakius. Jeigu pradėtų šaudyti koloną ir ugnis būtų tikra, dalis sustabdoma, pasukama veidu

į šūvių pusę ir įsakoma gulti, kol paaiškės padėtis.

Patekus į prožektoriaus spindulius arba raketos šviesą, reikia gulti. Čia reikia pamokyti žmones niekad nežiūrėti tiesiai į prožektorių arba šviečiančią raketą, nes tai žymiai temdo akis ir žmogus nebegali orientuotis ir taikyti.

c) Žygis kaitroje.

629. Norint išvengti kenksmingos kaitros įtakos reikalinga:

- a) organizuoti žygis taip, kad būtų galima išvengti judesių pačioj kaitroj; tai galima padaryti nueinant visą kelią prieš kaitrą arba paskirstant žygį į dvi dalis su didžiuoju poilsiu vidūdienu, arba visas žygis padaryti po kaitros;
- b) padidinti distancijos;
- c) padidinti mažųjų poilsų skaičius, parenkant jiems vietą pavėsy;
- d) imtis priemonių kariuomenei vandeniui aprūpinti.

d) Žygis šaltyje.

630. Kenksmingai šalčio įtakai susilpninti reikia:

- a) duoti padidintas maisto daviny;
- b) mažųjų poilsų skaičius kiek galima sumažinti; jeigu gyvenamų butų nėra ir negalima sukurti ugnių, normaliam žygyje didžiojo poilsio nedaryti;

- c) jojėjus ir vežėjus laikas nuo laiko nusodinti;
- d) šautuvus nešti pasikabinus, kad rankos būtų laisvos;
- e) poilsiams skirti užvėjas.

8 S K I L T I S .

Nurodymai žygiui.

631. Nurodymai žygiui turi būti duodami su tokiu išskaičiavimu, kad kariuomenė turėtų pakankamai laiko paruošiamiesiems veiksmams.

Kadangi peranksti duodant nurodymus, ypatingai operacinius, gali vėliau prireikti juos pakeisti, kas labai kenksmingai atsiliepia kariuomenei, tai, paprastai, iš anksto (dažnai iš vakaro) duodami trumpi, *paruošiamieji nurodymai*, kuriuose pažymima avangardo (ariergardo) išvykimo valanda ir sudėtis, vyriausių jėgų išvykimo valanda ir išėties punktą.

632. Prieš žygio pradžią, paprastai, duodamas bendras operacinis įsakymas, normaliai apimęs laiką ligi didžiojo poilsio imamai.

Tolimesnieji veiksmai reguliuojami tolimesniais nurodymais.

633. *Vyresnysis* visos rinktinės *viršininkas* nurodo žygio tikslą, paskirsto kariuomenę į kolonas ir nurodo kiekvienai kolonai kelią ir išvykimo laiką iš išėties ribos.

Paskiria didžiųjų poilsio vietas ir, jeigu reikia, tarpines ribas ir kurią valandą jos turi būti pereitos; kitus nurodymus duoda atsi-

žvelgdamas apystovos. Vyresniojo viršininko įsakymo pavyzdys yra 15 priedėly.

Iš nurodymų gurguolėms įterpiama į bendrą operacinį įsakymą tik tai, kas reikalinga žinoti kariuomenei. O ištisas nurodymas gurguolėms duodamas atskirai.

634. *Vyresnysis žygiuojančios vienu keliu kolonos viršininkas*, pasiremdamas vyresniojo viršininko įsakymu, duoda savo įsakymą, kuriame nurodo savo kolonos artimiausią uždavinį, nustato apsaugos priemones, vyriausių jėgų sudėtį ir ėjimo tvarką ir duoda daugiau nurodymų, žiūrint apystovų.

Kolonos viršininko puolamojo žygio įsakymo pavyzdys yra 16 priedėly.

635. *Vyriausių jėgų kolonos viršininkas* puoda nurodymų apie artimiausios apsaugos priemones ir tikrai nurodo kiekvienos dalies galvos praėjimo laiką pro išėties punktą. Puolant jis paprastai paskiria iš dalies, einančios uodegoj, ariergardą.

VI SKYRIUS.

Postoviai.

1 SKILTIS.

Bendri dėsniai.

636. Postoviuose kariuomenė gali sustoti *butuose, bivakuose* ir *butuose bivakuose*.

637. **Butu** vadinamas toks postovis, kai visi žmonės sustoja uždaruose būstuose.

638. **Bivaku** vadinamas postovis lauke ar miške, kai žmonės sustoja ore, palapinėse ar būstuose, pastatytuose pačios kariuomenės iš čia esančios medžiagos.

639. **Butu—bivaku** vadinama dviejų pirmutinių sustojimo būdų kombinacija, t. y., kai dalis žmonių sustatyta po stogais, dalis bivaku čia pat prie butų: soduose, kiemuose ir t. t.

640. Postovio būdo parinkimas pareina, visų pirma, nuo būtino operacinio kariuomenės pasirengimo laipsnio, o paskui—nuo vietos sąlygų, būstų kokybės ir skaičiaus, oro ir kitų apystovų sąlygų.

641. Butai, duodami kariuomenei didžiausių patogumų, nelaiduoja, paprastai, pakankamo pasirengimo kautis ir todėl vartojami labiausiai, kur nėra priešininko įtakos.

642. Bivakų sąstato sąlygos, paprastai, neduoda kariuomenei būtinų davinių visiškam poilsiui. Vyriausias gi bivako trūkumas, sustojus priešininko įtakos sferoje — sunkumas jį paslėpti nuo sekimo, ypač oro.

643. Kai tinkama apystovoms gyvenamųjų punktų padėtis ir gerai organizuota sustojimo, ryšių ir apsaugos tarnyba, sustatytos butuose — bivake kariuomenės pasirengimas ne blogesnis, kaip kariuomenės bivake.

Priešininko įtakos sferoje, paprastas yra postovis butuose — bivake, kuris duoda kariuomenei pakankamai ūkio patogumų, laiduoja pakankamą jos operacinį pasirengimą ir leidžia ją paslėpti nuo priešininko aviacijos.

644. Priešininkui esant labai arti, pavyzdžiui, kautynėms sustojus, kariuomenė ilsisi arti savo pozicijų baro, apkasuose, ore ar su naudodama arti esančius trobesius.

645. Kariuomenės sustatymas postoviui turi atitikti būsimiesiems jos veiksmams. Kariuomenė reikia grupuoti taip, kad jai nereikėtų be reikalo kiltis.

646. Naudinga, kai apystovos leidžia, ešelonuoti kariuomenė postovyje išilgai žygio kelią.

647. Kariuomenei sustojus postovio drauge, *pėstininkai*, paprastai, užima artimiausią priešininkui pusę; *raitininkai* sustoja už pėstininkų; *artilėrija* — dengiant kitoms kariuomenės rūšims; *didžioji* ir *divizijos gurguolės* — kariuomenės užpakalyje. *Aviacijos dalys*

sustoja: arčiau kariuomenės — *kautynių aparatai*, ir prie savo štabų — *sekamieji*; bombų mėtytojai sustoja užpakaly. *Štabai* sustoja prie susisiekiimo kryžkelių, kurie geriausiai laidoja ryšius su savo dalimis.

Kariuomenė sustoja postovy kaip tik atvyksta, nelaukdama visų dalių susirinkimo. Jau užėmusioms savo vietą dalims kilotis neleidžiama. Jei daliai atvykus, postovio vieta jai dar tikrai nepaskirta, tai ta dalis paprastai sulaikoma arti tos postovio vietos poilsio.

648. Priešininko įtakos sferoje kariuomenė užima nurodytą jai postovio vietą, žygio ar postovio apsaugos priedangoje.

649. Tuoju atvykus į postovio vietą reikia nustatyti ryšiai, kaip tatai nurodyta šio statuto 134—137 str.

650. Avangarde (ariergarde) reikia paskirti dežuruojanti dalis, kaip nurodyta 390 — 392 str.

651. Visų laipsnių viršininkai, statydami savo dalis postovio, turi padaryti viską, kad visiškai pasilsėtų žmonės ir arkliai. Tai reikalinga kaip išlaikyti dalies gabumui kautis, taip ir atskirų žmonių patogumui.

2 SKILTIS

Postovis butuose.

a) Butų paruošimas ir užėmimas. ¶

652. Rajoną, kuris turi būti užimtas butams, pažymi paprastai vyresnysis viršininkas

žemėlapyje. Jei apystovos leidžia, tai iš anksto, ypač statant dideles rinktines, reikia išvalgyti butų rajonas.

653. Prieš užimsiant butus, reikia jie pirma paskirstyti ir paruošti tam tikslui pasiuntus žmones — *butininkus*.

654. *Butininkais*, paprastai, skiriami iš kiekvieno pėstininkų bataliono, kavalerijos ir artilerijos pulko ir atatinkamų kitų kariuomenės rūšių dalių po vieną karininką ir iš kiekvienos kuopos, eskadrono, baterijos ir kitų po 2—4 kareivius. Visų kiekvienos dalies butininkų viršininku turi būti karininkas. Visu butininkų viršininku skiriamas tam tikras karininkas *vyriausiasis butininkas*. Dideliuose junginiuose jis bus paprastai generalio štabo karininkas. Butininkams duodami: gydytojas, susipažinti su sanitariniu butų stovu ir apsarga.

655. Butininkai turi būti išsiųsti taip skaičiuojant, kad spėtų atlikti visas savo pareigas ir sutiktų kariuomenę žygyje ties išsi-skirstymo punktu.

656. Atvykus į nurodytą rajoną vyresnysis *butininkas* greit jį apžiūri ir paskirsto jį barais, žiūrėdamas dalių skaičiaus ir sudėties. Paprastai, jis pasikviečia padėti sau vietos savivaldybių arba administracijos organus.

Jis palieka dalį būstų rezerve nesusipratimams sureguliuoti. Jis imasi priemonių prieš vietinių gyventojų pasikėsinimus, staty-

damas sargybinius, imdamas įkaitus ir kita, žiūrint apystovų.

Jis turi pasirūpinti, kad būtų tvarka gyvenamuose punktuose, kol bus sustatyta atvykstanti kariuomenė. Jis turi paskirti būstą vyresniajam štabui, o jei visa rinktinė sustoja viename gyvename punkte arba rajone, tai ir asmenims ir įstaigoms, kurios neįeina atskiros dalies sudėtin, t. y.

- a) įgulos viršininko būstą,
- b) komendanto būstą,
- c) įgulos dežuro būstą,
- č) vyriausios sargybos vietą.

657. Atskirų dalių butininkai, gavę iš vyresniojo butininko rajoną, dalija jį savo dalims. Jie palieka dalį būstų rezerve nesusi-pratimams reguliuoti. Jie paskiria štabo ir dežuruojančio karininko vietas, susirinkimo vietas, vietas vidaus sargyboms ir areštuotiems, karininkų klubo vietą ir ligonių vietas. Jie nurodo vietas išeinamoms vietoms, gyvuliams piauči, skirsto šulinius ir girdyklas. Jie turi pasirūpinti paruošti paklojamųjų šiaudų, mal-kų, šviesos ir kita.

658. Kiti butininkai, susipažinę su paskirtomis jiems vietomis, skirsto jas kitoms dalims, palikdami dalį būstų rezerve.

659. Paskirstyti butus visoms dalims ligi smulkiausių — turi būti karininkų butininkų darbas; kareiviai butininkai yra tik jų padėjėjai.

660. Renkant ir skirstant butus, reikia laikytis šių taisyklių:

- a) kiekvienas batalionas (eskadronas, baterija) sustoja kiek galėdamas drauge, užimdamas abidvi gatvės šalis; jo rajone sustoja ir gurguolės vežimai, kurie reikalingi kariuomenei;
- b) kautynių skyriai niekad nedalijami, jie turi sustoti vienam būste ar kieme;
- c) vietos štabams ir raštinėms renkamos jų dalių sąstato rajone;
- č) butai viršininkams renkami prie pat jų dalių ar štabų ir raštinių;
- d) negalima imti būstų, kur yra sunkūs ar užkrečiami ligonys, ir priešsanitariniam stovyje esančių būstų;
- e) reikia paskirti būstai ligonims ir sužeistiesiems;
- g) reikia paskirti susirinkimo vietas ir keliai į jas kuopoms, eskadronams, baterijoms ir batalionams, arti savo dalių sąstato;
- i) būstai įgulos viršininkui, komendantui, dežuruojančiam karininkui, vyriausiai sargybai renkami kuo arčiausia vyriausio štabo;
- k) vietos gurguolėms ir artilerijai renkamos, paprastai, gyvenamųjų punktų pakraštyje, bet taip, kad tos vietos nebūtų lengva matyti iš oro; paprastai pabūklai ir vežimai statomi nedidelėmis organizacinėmis dalimis po medžiais, prie trobesių krūmuose, kas padeda paslėpti.

b) Tarnyba postovy butuose.

661. Tarnybą butuose kariuomenė eina prisitaikindama prie įgulos tarnybos ir iš įgulos ir vidaus tarnybos statuto taisyklių.

662. Kariuomenei atvykus postovin, vyresnysis kariuomenės viršininkas kiekviename gyvenamame punkte tuojau ima eiti *įgulos viršininko pareigas*.

663. Įgulos viršininkas skiria gyvenamojo punkto *komendantą* ir *įgulos dežurą*.

664. *Įgulos viršininkui* pavedama:

a) organizuoti netarpinė postovio vietos apsauga ir vidaus nepavojaus priemonės (428 — 434 str.);

b) organizuoti aktingoji ir pasingoji prieš-aeroplaninė apsauga (515 — 557 str.).

665. Įgulos viršininko pareiga žiūrėti, kad susirinkimo vietos tiktų savo paskirčiai, kad visi žmonės tikrai žinotų jų vietą ir kaip į jas eiti; visos kliūtys kelyje į jas turi būti pašalintos iš anksto.

666. Įgulos viršininko nurodymu skiriama *vyriausioji sargyba*, kuri stato iš savęs sargybinius bendroms karo įstaigoms saugoti, siunčia patrulius laikyti ir eina policijos tarnybą; prie jos paprastai esti būstas areštuotiems.

667. Priemonės pavojui ištikus nustato įgulos viršininkas. Paprastai, davus pavojaus ženklą, kiekviena kuopa (batalionas) eskadronas ir baterija renkasi savo susirinkimo vie-

toje. Būrių vadų ir skyrininkų pavaduotojai lieka užimtame būste, kol visi žmonės išeis susirinkimo vieton.

Susirinkimo vietos didesniems junginiams paprastai neskiriamos. Batalionai, eskadronai ir baterijos, jei bus įsakyta, iš savo susirinkimo vietų išsitiesia kolonon išilgai kelio, nurodyto įgulos viršininko, priekiu ties paskirta vieta. Batalionų, baterijų ir eskadronų vadai turi iš anksto susipažinti su savo keliu iš savo susirinkimo vietos.

Keliai žygio kolonomis išsitiesti skiriami įgulos viršininko, iš vyresniojo viršininko nurodymų, ir žiūrint būsimųjų veiksmų.

Pavojui ištikus, dalys keliamos paprastai telefonu, per pasiuntinius ir kitaip, o vykdoma dežuruojančių ir dieninių.

Reikalui ištikus, kariuomenė gali būti prikelta davus ženklą „pavojus“.

Prireikus įgulos viršininkas nustato taisykles dujų ir oro pavojui.

668. *Postovio vietos komendantui* pavedamas artimiausias vidaus tvarkos, higienos priemonių vadovavimas ir kontrolė. Komendanto žinioje esti vyriausioji sargyba. Komendantas nustato skaičių postų ir jų tarnybos tvarką, vadovaudamasis įgulos ir vidaus tarnybos statutais.

Komendantas rūpinasi laikyti švarumą, ypač prie girdyklų, virtuvių, paskirtų gyvuliams piauoti vietų, išeinamųjų vietų ir kitų.

Jis nustato eilę maudymui, girdymui ir kitkam.

Jis ieško priemonių nuo gaisro ir jam gesyti.

669. Kiekviename gyvenamame punkte jo komendanto nurodymais, prie įvažiavimų turi būti pastatytos štabo vietų rodyklės; visų viršininkų būstai, ligi kuopų vadų imamai, turi būti su antrašais, o naktį ir su žibintais.

Pastaba: Antrašai reikia turėti tam tikrose lentelėse, ar suvyniojamos ceratose (klijuotinėse), kurios išeinant iš postovio pasiimamos.

670. Įgulos (bivako) dežuras vadovaujasi, eidamas savo pareigas, atatinkamais įgulos ir vidaus tarnybos statutų straipsniais.

671. Priešininko artybė gali pareikalauti ypatingo visų butuose sustojusių dalių pasirėngimo. Tuomet kiekvienas žmogus turi turėti ginklus ir amuniciją visada surinktus ir ties savim. Ypatingų priemonių reikia statant arklius: reikia praplėsti išėjimai iš daržinių, išardyti tvoros pakeliui į vežimus, jojėjai turi būti prie arklių; skaičius dežuruojančiųjų ir dieninių reikia padidinti.

3 SKILTIS.

Postovis bivake.

672. Bivako vietos parinkimas pareina nuo taktikos apystovų ir nuo vietos savybių.

673. Priešininko įtakos sferoje bivako vieta turi būti paslėpta nuo žemės ir oro sekimo ir turi leisti laisvai manevruoti.

674. Ūkio ir sanitarijos atžvilgiu bivakas turi būti arti vandens, sausoje vietoje, bet ne ant smėlio, arti kuro ir užvėjos. Paprastai, geriausia vieta bivakui — netankus, sausas miškas.

675. Statant bivakus, negalima spiesti viename bendrame bivake žymių jėgų. Paprastai kariuomenė bivake sustoja dalimis, nuo būrio ligi bataliono, visai prisitaikindama prie vietos, įvairiais tarpekiais ir distancijomis.

676. Kiekviena dalis sustoja frontu į priešininką: arkliai ir vežimai arti — užpakaly ar iš šono; susirinkimo vieta renkama paprastai prieš kiekvienos dalies bivako sąstatą.

677. Viršininkai sustoja prie savo dalių. Štabai, jei jų negalima pastatyti arti po stogu, sustoja bivaku savo dalių rajone.

678. Atviroje vietoje bivakas turi būti plačiai išmėtytas ir smulkios jo dalys turi prisitaikinti prie krūmų, tvorų, sodų ir kitų. Statant pabūklus ir vežimus reikia vengti simetringumo.

679. Bivako rajoną pažymi iš žemėlapiu vyresnysis viršininkas, o skirsto dalims butininkai panašiai, kaip sustojant butuose.

680. Pėstininkai statomi kuo arčiausia nuo vandens. Vietos virtuvėms skiriamos prie vandens, ir, kiek galint, arčiau savo dalių. Išeinamos vietos daromos ne arčiau, kaip 100 metrų nuo žmonių. Išeinamosios vietos reikia užkasti kuo dažniausiai. Pavandeniui vietos skirstomos tokioje tvarkoje: vietos gerti ir

valgiui virti, girdyklos, vietos maudytis, vietos skalbiniams skalbti.

681. Sustojus bivaku, jei galima, štabai, ligonys ir sužeistieji sustatomi artimiausiuose gyvenamuose punktuose.

682. Netarpinės bivako rajono apsaugos priemonės, dežuruojančių asmenų — bivako viršininko, bivako komendanto, bivako dežuro ir kitų paskyrimas ir tarnybos tvarka bivake nustatoma iš taisyklių, nustatytų butams.

4 SKILTIS.

Postovis butuose — bivake.

683. Butų — bivako rajonas renkamas ir skirstomas taisyklėmis, nurodytomis sustatymui butuose.

684. Po stogu statomi labiausiai štabai, raštinės, ligonys ir sužeistieji.

685. Jei vietos sąlygos leidžia (jei yra prie būstų kiemai, sodai ir kita), tai kiekvienai kuopai, eskadronui ir kitiems skiriama butų — bivako dalis; dengtus būstus skirsto atatinkamas viršininkas. Jeigu tinkamų bivakui vietų prie būstų nėra, tai, paprastai, vienos dalys po stogu įvedamos ištiesos (kuopomis ar batalionais, eskadronais, baterijomis), o kitos — sustoja bivaku ties gyvenamais punktais.

686. Netarpinės butų bivako rajono apsaugos priemonės, dežuruojančių asmenų paskyrimas ir tarnybos tvarka butuos — bivake nustatoma taisyklėmis, nustatytomis butams.

5 SKILTIS.

Gurguolės postovyje.

687. Atskirai einančios gurguolės postovy statomos tomis pat taisyklėmis, kaip ir kariuomenė.

688. *Butuose ir butuose* — bivakuose vežimai statomi atskiromis grupėmis ar ištiesomis dalimis, žiūrint vietos sąlygų; arti savo vežimų statomi žmonės ir arkliai. Statant arklius (rišamose vietose ir daržinėse) reikia žiūrėti, kad būtų patogų ir greitai privesti jie prie vežimų.

689. Reikia vengti dalyti gurguolės per daug smulkiomis, nesujungtomis bendra vadybe, dalimis, sustatant atskiruose kiemuose. Esant plačioms gatvėms, kuriomis nelaukiama didelio kariuomenės judėjimo, vežimai galima palikti ant kelio, sustačius juos prie pat namų. Paprastai vežimai statomi gyvenamų vietų pakraščiais, išilgai ir arčiau trobesių.

690. *Bivake* gurguolės statomos ištiesomis organizacinėmis dalimis. Vietos arkliams rišti paskiriamos vienoje ar keliose linijose, 20—30 žingsnių distancijoje. Žmonės sustoja iš lauko pusės, vežimai tarp arklių.

691. Visuose gurguolių sustatymuose, kiekvienoje dalyje turi būti paskirtas viršininkas, kuris atsako: už tvarką, už tarnybos paskyrimą ir taisyklingą ėjimą, už visas priemones maskuotis nuo priešininko sekimo.

6 SKILTIS.

Nurodymai postoviui.

692. Postoviui sustatyti vyresnysis viršininkas duoda įsakymą, kuriame nurodo:

- a) žinias apie priešininką ir mūsų kariuomenę;
- b) avangardo (ariergardo) uždavinį ir ties kuria riba jiems sustoti;
- c) postovio apsaugos pasipriešinimo ruožą ir jo sparnus;
- č) kuriame rajone (ar rajonuose) sustoti vyriausioms jėgoms ir kokioje tvarkoje.
- d) ypatingos priemonės žvalgymui, ryšiams, apsaugai, maskavimui ir kit.;
- e) žinias, kurios reikia turėti kariuomenei apie gurguoles — didžiąją ir divizijos.
- g) kur siųsti pranešimai ir pavaduotojus.

Įsakymo pavyzdys duotas 20 priedėly.

693. Iš to įsakymo kolonų viršininkai duoda savo nurodymus.

694. Kariuomenei atėjus į postovio vietą, vyresnysis viršininkas kiekviename gyvename punkte automatiškai ima eiti įgulos (bivako) viršininko pareigas. Jis paskiria komendantą ir įgulos dežurą.

695. Įgulos viršininkas ir komendantas, susipažinę su postovio sąlygomis, duoda savo nurodymus; pirmasis — iš šio statuto 665 — 667 str., o antrasis — iš 668 — 669 str.

696. Dalių viršininkai duoda savo atskirus nurodymus, pasiremdami gautais iš vyresniųjų viršininkų nurodymais.

1 priedėlis 45 straipsniui.

Terminuoto pranešimo pavyzdys.

Kam.....1 pulko Vadui.

1921 m. birželio 15 d. 10 val. 40 min.

Nr. 10 Kiejdany (Kėdainiai).

Žemėlapis 1|100.000.

Naujų žinių, po praneštųjų 9 Nr., kad pastebėta priešininko joja iš 12 arklių prie m. Datnow (Dotnavos m.), nėra.

Joja žvalgo toliau ir eina į Janow (Jonavą).

Jojos Nr. 3 viršininkas leitenantas

Povilaitis.

2 priedėlis 47 str.

Neterminuoto pranešimo pavyzdys

Kam ..... 1 divizijos avangardo Viršininkui
1921 m. rugpiūčio 10 d., 14 val. 30 min.

Nr. 5.

Iš miško, ties Kalveliškių kaimu (10 kilometrų į
šiaurės rytus nuo Beisagola (Baisiogalos).

Žemėlapis 1|100.000.

Po susirėmimo su priešininko joja 11 val.
prie geležink. stoties Szadow (Šeduva), kas
pranešta 4 numeriu, 14 val. 20 min. aš pa-
stebėjau priešininko koloną, ilgumo arti 600
žingsnių, su dviem pabūklais, žygiuojančią nuo
Beisagola (Baisiogalos) į Szadow (Šeduvą).
Voros užpakalys tik ką perėjo geležinkelį ties
Beisagola. Pirma voros per 1 kilometrą eina
arti kuopos pėstininkų su dviem sunkiaisiais
kulkosvaidžiais.

Seksiu toliau priešininką.

Jojos Nr. 2 viršininkas leitenantas
Petraitis.

3 priedėlis 59 str.

Pranešimo blanko pavyzdys.

I S I Ū I	Kam .....
	192 m. „ „ „ d. „ „ val. „ „ min.
	Nr. .... iš .....
	Žemėlapis .....

Vokų pavyzdys.

Kam .....
Kur .....
Nr. .... Aliuras ¹⁾ .....
Gauta:
192 m. „ „ „ „ val. „ „ min.
Parašas .....
Vokai grąžinami padavėjui

1) Aliuras žymimas.
 X — kintamuoju aliuru,
 XX — kuo greičiausiai.

4 priedėlis 60 str.

Sutrumpinimai.

1923.VI.23|14 v. 20. 1923 m. birž. 23 d. 14 v. 20 m.
1, 2, 3 Vienas, du, trys.

1. 2. I. II. { Pirmas, antras...
1-ji, 2-ji; I ji, II ji { (Lotynų skaitmenys — divizi-
jos ir batalionai, arabų skait-
menys — visa kita).

P. D.	Pėstininkų Divizija.
K. D.	Kavalerijos Divizija.
P. p.	Pėstininkų pulkas.
K. p.	Kavalerijos pulkas.
A. p.	Artilerijos pulkas.
bat.	batalionas.
es.	eskadronas.
k.	kuopa.
btr.	baterija.
b.	būrys.
k. s.	kautynių skyrius.
g. g.	grenadierių grandis.
k. g.	lengv. kulkosvaidžio grand.

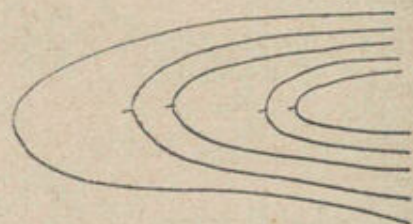
Pavyzdžiai:

7. P. p. II. bat.	7-to pėst. pulko II-as batal.
4. P. p. 8 k.	4-to pėst. pulko 8 kuopos.
3. A. p. 2. btr.	3-jo art. pulko 2-ji bater.

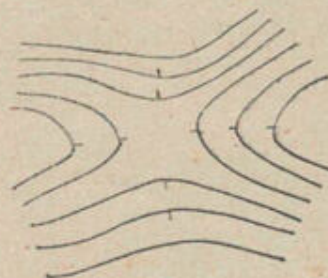
Daržai
(aptverti)

Vaisių sodai
(aptverti)

Laukai, dirva,
arimai

Krikščionių ir
žydų (mahometonų) kap-
ai su mūrinėmis tvoromis

5 priedėlis 60 str.

Sutartiniai ženklai.

I

Postovyje arba
Susirinkimo rikiuotėje

Pėst. divizija

Pėst. pulkas

Batalionas

Kuopa

Žygyje

Lengvoji artilerija

Gaubicų artilerija

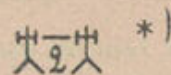
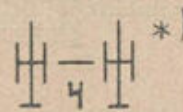
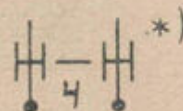
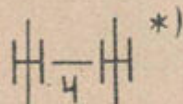
Sunkioji artilerija

Minosvaidžiai

II

Postovyje

III

Žygyje

Šarvuotas
automobilis

„ traukinys

Tankas

Eskadrilė

Aviacijos parkas

Radijo stotis

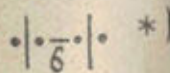

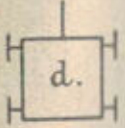

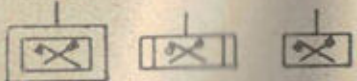

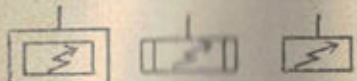

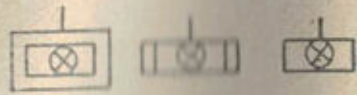

Telefono stotis

V

	Sunkieji kulkosvaidžiai	 *)
	Gurguolės (m—mažoji d—didžioji, div—divizijos)	
	Inžinerijos dalys (P., bat., k.)	
	Elektrotechnikos dalys	
	Auto dalys (P., bat., k.)	

*) Tas pats ženklas esantiems pozicijoje.

VI

	6	Telegrafo stotis	
		Lauko pašto kontora	
		Bat. tvarst. vietos	
		Pulko tvarst. punktas	
		Div. tvarst. kuopa	
		Lauko ligoninė	
		Intendant. (maisto)sand.	

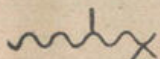
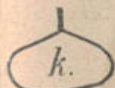

VII

Manevravimo rikiuotėje.

artėjimo rikiuotė

kautynių rikiuotė

vorelė

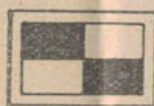
sauja

vilnis

VIII

Štabai.

Armijos
štabas

Div. štabas
(antros)

Pėst. pulko
štabas
(devinto)

Kav. pulko
štabas (antro)

IX

Ženkli akies nuotraukoms ir kroki.

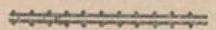
Dvejų vėžių
geležinkelis

Vienų vėžių
geležinkelis

Siaurasis
geležinkelis

Plentas

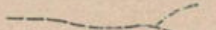
Vieškelis su
grioviais

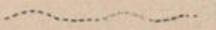
Vieškelis be
griovių

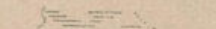
Paprastas
kelias

Lauko kelias

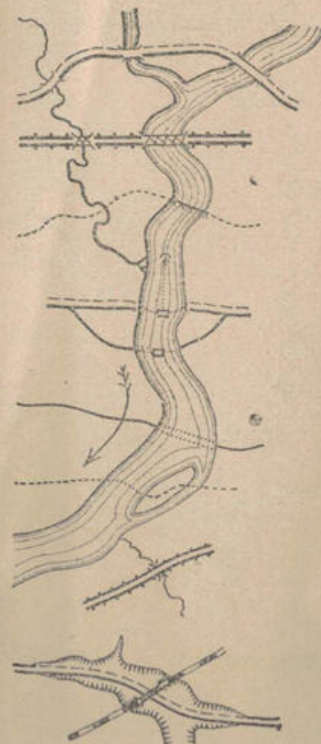

Takas

Kamša

X

Mediniai
tiltai

Geležiniai
tiltai

Lieptas

Keltai

Brasta
arkliams

Brasta
žmonėms

Latakas

Vieškelis
dauboj ir
viadukas

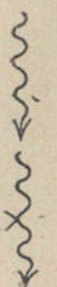

XI

Grenadierių grandis

vorelė

virtinė

grandžių vorelės

sauja

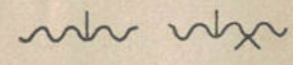
sauja

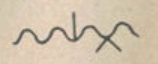
grandžių saujos

vilnis

vilnis

vilnis dvilypė

div. vadas

pulko vadas

bat. vadas

kuopos vadas

Pėst. užtvara

kav. užtvara

Lauko sargyba

XII

Viršininkai.

būrio vadas

būrininkas

būrin. pavad.

Skyrininkas

Skyrin. pava-duotojas

Apsaugair žvalgyba

Pėst. postas ar patrulis

Rait. postas ar patrulis

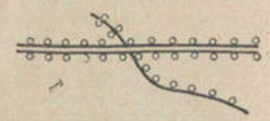
Joja

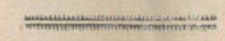
XIII

XIV

Telegrafas telefonas

Pylimas

Lauko grioviai

Griovys (lauko) su pylimu

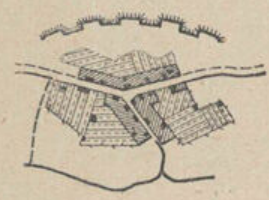
Mūrinė tvora arba siena

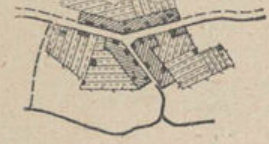
Medinė tvora

Vielų tvora

Keliai su tvoromis aptverti

XV

XVI

XVII

XVIII

Krikščionių bažnyčia

Žydų bažnyčia

Negyvenamieji namai

Gyvenamieji namai

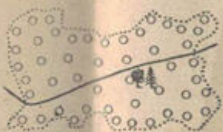
Namų ir kaimų griuvėsiai

Vėjinis malūnas

Vandeninis malūnas

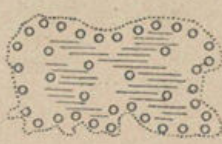

Miškas, giria (lapuotas) su linija

Miškas (maišytas) su keliu

Labai retas miškas (giria)

Miškai: išdeges ir iškirstas (degimas ir kirtimas)

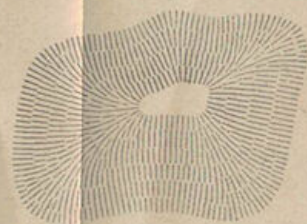
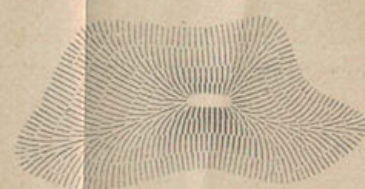
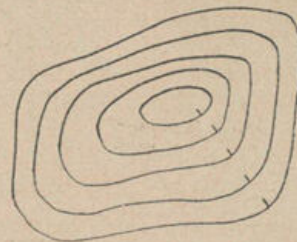
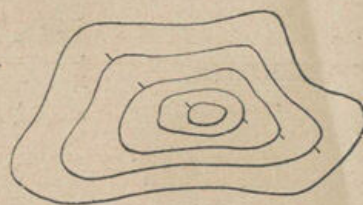

Šlapias miškas

Šlapia pieva

Krūmai šlapij vietoj

Smėlys (lygus) ir kalvotas smėlynas

Kalva

Duobė

Gūbrys

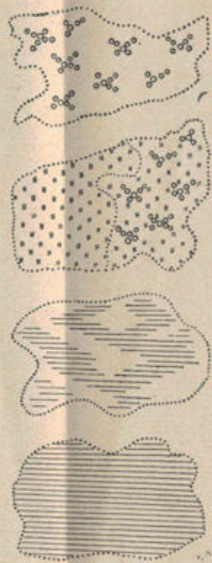
XIX

XX

XXI

XXII

- Garinis malūnas
- Plytinė
- Fabrikas
- Koplyčios ir kryžiai
- Kelių rodyklė ir kilometrų stulpas
- Šulinys
- Atskiri medžiai

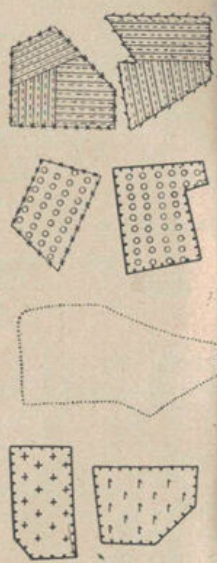

Krūmai

Pieva ir pieva su krūmais

Bala (pereinama)

Tyruliai (nepereinami)

Daržai (aptverti)

Vaisių sodai (aptverti)

Laukai, dirva, arimai

Krikščionių ir žydų (mahometonų) kapai su mūrinėmis tvoromis

Slėnys

Terasa

Balnas

— 197 —

6 priedėlis 63 str:

1 p. D. L. K. Gedimino pulko

KARO VEIKSMŲ ŽURNALAS

Nuo ..... metų ..... mėnesio ..... dienos.

Ligi ..... metų ..... mėnesio ..... dienos.

Įvykių laikas	ĮVYKIŲ APRAŠYMAS	PASTABOS (nurodymų ir įsakymų pa- minėjimas ir kita)

7 priedėlis 80 str.

MORZĖS abėcėlė

Rai- dės	Ženkilai	Raidės	Ženkilai	Pastaba
a	. —	Skaitmens.		
ą	. . . .	1	. — — — —	
b	— . . .	2	. . . — — —	
c, č	—	3	. . . — — —	
ch	— — — — —	4	. . . . —	
d	— . .	5	. . . . .	
e, e	. . . . .	6	—	
ė	. . — . .	7	— — . . .	
f	. . . . .	8	— — — . .	
g	— — . .	9	— — — — .	
h	. . . . .	0	— — — — —	
i, j	. .	Trupmenos brūkšnys.	— — — — —	
k	— . . .	Skiriamieji ženklai.		
l	. . . . .			
m	— — —	Taškas	. . . . .	
n	— . .	Kabliataškis	. . . . — .	
o	— — — —	Kablelis	. — . — . —	
p	— — . .	Dvitaškis	— — — . . .	
r	. . . .	Klaustukas	. . — — . .	
s, š	. . . .	Šauktukas	— — — . . —	
t	—	Brūkšnys	. . . . .	
u, ū	. . . .	Skliausteliai	— — — — . —	
ų	. . . . .	Kabutės	. . . . .	
v	. . . . .	Apostrofas	. — — — — .	
y	—	Skyrimo ženk.1)	. . . . .	
z, ž	—	Pabrėžimo ž.2)	. . . . .	

1) Atskirti
adresas
nuo ant-
gajvio,
tekstas
nuo adre-
so ir para-
šas nuo
teksto.

2) Paduo-
damas
prieš ir
po pabrė-
žiamų žo-
džių.

Taisyklės lauko paštui įrengti ir tarnauti.

1. Kad korespondencija būtų greičiau siun-
tinėjama, steigiamas lauko paštas.

Jis įrengiamas tada, kai jo ryšiai yra tiks-
lingiausi, o taip pat tam atvejui, jei kitos ry-
šių priemonės nutrūktų.

2. Lauko paštą aptarnauja raiti vyrai,
dviratininkai, motociklistai arba, galop, pava-
rytos vietos žmonių pastotės.

3. Už pašto tarnybos visoje linijoje ėji-
mą atsako pašto viršininkas, kuris priklauso
to štabo viršininkui, kurio įsakymu steigiami
šie ryšiai.

Linija pavadinama, žiūrint vardų tų gali-
nių geografijos punktų, per kuriuos ji tiesia-
ma, pavyzdžiui, Kauno—Ukmergės linija.

4. Kai linijos ilgis žymus, tai ji skirsto-
ma barais. Kiekvienas baras gauna savo nu-
merį. Kiekvienas baras pavedamas atskiram
viršininkui, kurį paskiria linijos viršininkas.

5 Lauko pašto linija susideda iš postų.

6. Atstumas tarp postų pareina nuo tu-
rimų jiems aptarnauti priemonių, nuo bendro
linijos ilgio, jos svarbumo ir nuo kelių ge-
rumo.

Motocikletų postams šis atstumas papras-
tai bus 20—40 kilometrų, o kitiems — 5—15
kilometrų.

7. Postų jėga pareina nuo to, kaip ilgai
linija darbuosis, nuo numatomo darbo inten-

singumo ir nuo to, kiek yra pavojaus. Raiti-
ninkų postams paprastai skiriama 6 vyrai, ve-
žimų postams — 4 vežimai, dviratininkų — 4
dviračiai ir motocikletų postams — 4—2 mo-
tociklistai; galutiniai postai turi tik pusę sudė-
ties, nes jie dirba tik į vieną pusę. Be to ski-
riamas posto viršininkas.

8. Linijos viršininkas pažymi vietas pos-
tams (iš žemėlapiu) ir paskirsto į postus žmo-
nes. Kai linija paskirstyta barais, tai šį darbą
varo barų viršininkai.

9. Linijos viršininkas būna tame punkte,
iš kur jam patogiau kontroliuoti linijos dar-
bas. Jis paprastai būna prie to štabo viršini-
ko, kurio įsakymu nutiesta linija. Barų virši-
ninkai būna viename savo barų poste.

10. Postai sustoja paliai pat kelią, ku-
riuo eina linija, paprastai atskiruose vienkie-
miuose.

Jei postams gresia smulkios priešininko
dalys, tai jie geriau bus statyti uždengtose vie-
tose (krūmuose, miškuose ir t.t.).

11. Kiekvienas postas stato sargybinių
apsisaugoti.

Kiti posto žmonės gali ilsėtis. Iš eilės
vykstančio pasiuntinio arklys turi būti pabal-
notas, vežimas — pakinkytas, dviratis arba
motociklas — visai parengtas.

12. Postai statomi šiuo būdu: 1 postas
tiksliai pasirenka sau vietą, parodo ją visiems
2-o posto žmonėms, o paskui drauge su 2-u
postu vyksta į 2-ą postą. 2-m postui tiksliai

G a u t a				P a s i ū s t a				
Paketų pavadinimas	Iš kur	Kas atvežė	Laikas	Laikas	Su kuo	Kur	Paketo pavadinimas	Pastaba:
5 ir 6 Nr. Nr. Iš Armijos (kariuom.) štabo	Iš 4 posto	eil. Vai-čiūnas	1—V 13 v. 15 m.	1—V 15 v. 15 m.	eil. Šukys	6 post.	5 ir 6 Nr. Nr. Iš Armijos štabo	
12 Nr. iš 1 di- vizijos štabo.	Iš 6 posto	eil. Šer-nas	1—V 16 v. 10 m.	1—V 16 v. 5 m.	eil. Pe-traitis	4 post.	12 Nr. iš 1 di- vizijos štabo	

Kauno — Ukmergės linija.
5 postas, ties Pagelaziais.

pasirinkus sau vietą ir parodžius 1 ir 3 posto žmonėms, 1 postas grįžta atgal į savo vietą, o 2 postas vyksta toliau — į 3 postą. Paskui 3 postas elgiasi taip, kaip buvo pasielgęs 2 postas, o 2 postas — kaip 1 postas ir t.t.

Tokia postų statymo tvarka supažindina visų postų žmones su keliu į gretimus postus ir su vieta, kur stovi postai. Reikia stengtis, kad žmonės tikrai atsimintų kelią ir vietą, kur stovi postai, kad ir naktį nepaklystų.

13. Reikia, kad kiekvienas postas darytų korespondencijos apyskaitą, laikydamasis šios formos (žr. 202 psl.).

14. Kiekvienas pasiuntinys gauna siunčiamųjų raštų knygą, kurion įrašomi jo vežami paketai. Atiduodamas paketus pasiuntinys reikalauja, kad kas priima pasirašytų. Kiekvienam postui reikia turėti keletas siunčiamųjų raštų knygų, nes tuo metu, kada pasiūsti į abu galus pasiuntiniai dar nėra grįžę, gali kilti reikalas siūsti kitas iš eilės pasiuntinys.

Siunčiamųjų raštų knyga rašoma šia forma:

Kauno—Ukmergės linija.

5-o posto (ties Pagelazių kaimu) 2-ji siunčiamųjų raštų knyga.

Paketų pavadinimas	Kur	Siuntimo laikas	Gavusio pažymėjimas	
			Laikas	P a r a š a s
5 ir 6 Nr. Nr. iš Armijos štabo	į 6 postą	1—V 13 v. 15 m.	1—V 14 v. 5 m.	6-o posto viršininkas jaun. puskarin. <i>Lapeika.</i>

15. Knygas postų apyskaitoms ir siunčiamiems raštams lauko pašto linijai duodamas štabas, kuris tą liniją stato.

16. Kai iš galinės stoties paketai siunčiami adresatams, tai, be parašo siunčiamųjų raštų knygoje, dar reikalaujama atsiimti vokai, ant kurių taip pat turi būti gavusio parašas, laikas, kada paketai įteikti. Šie vokai gražinami per pašto postus su pakeliui siunčiamais paketais ir įteikiami jų siuntėjams.

17. Gretimųjų postų pasiuntiniai susitikdami negali perduoti paketų vienas kitam, nes paketai reikia įteikti posto viršininkui pasirašant.

18. Grįžtantiems gretimo posto pasiuntiniams galima duoti nešti korespondencija, tik ji įrašoma į to pasiuntinio siunčiamųjų raštų knygą.

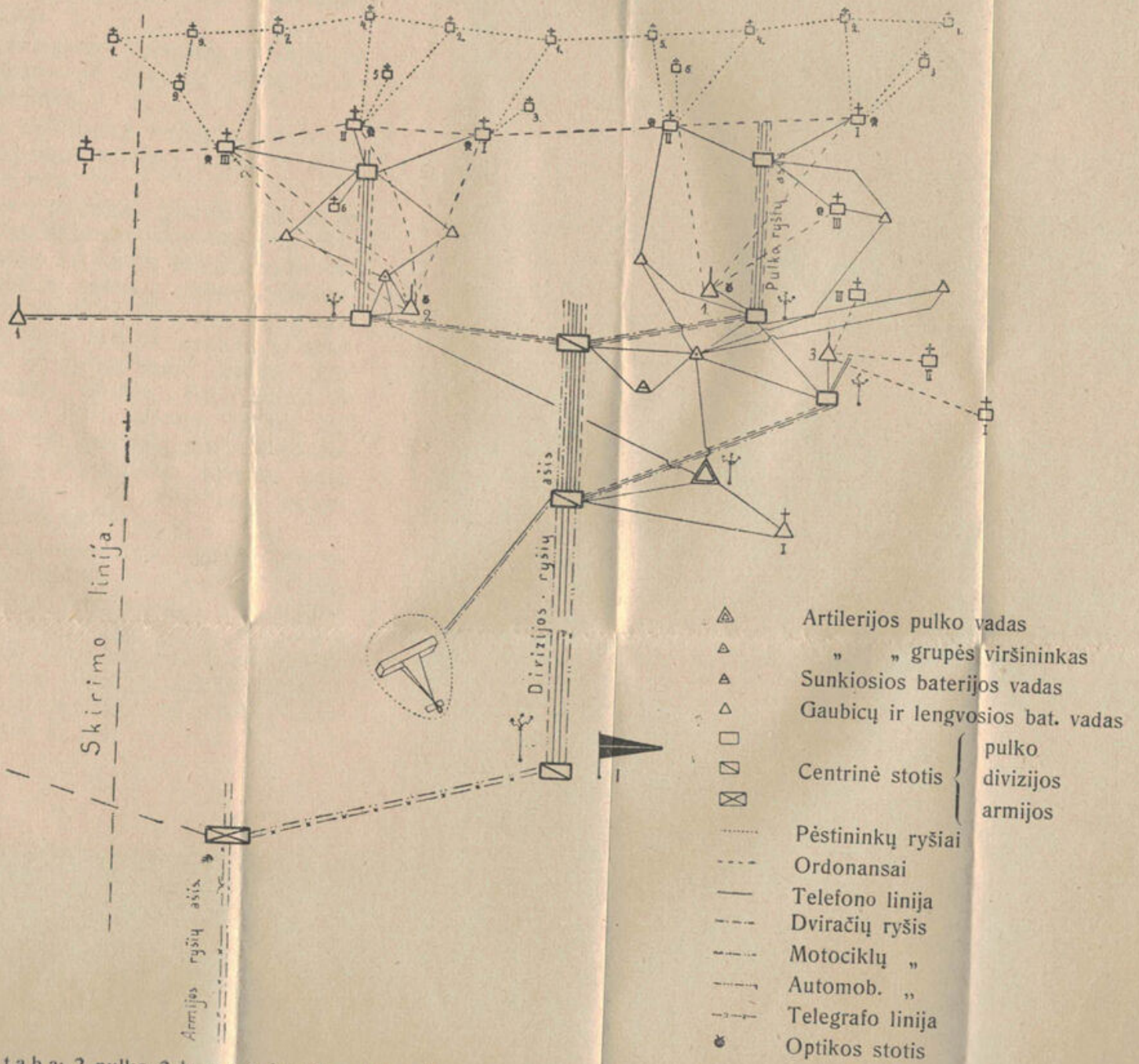
19. Linijos viršininkas ir baro viršininkas turi kartas nuo karto postų tarnybą patikrinti. O postų viršininkai turi nuolat būti savo poste.

20. Nutrūkus linijai, linijų ir barų viršininkai tuojau griebiasi priemonių jai pataisyti, atkeldami žmonių iš artimiausios kariuomenės dalies.

21. Nuėmus liniją, visos apyskaitos atiduodamos tam štabui, kurio įsakymu ji sudaryta.

Ryšių skema divizijoje puolamosiose kautynėse. 9 priedėlis 155 str.

Pulko žvalgybos viršininko pareigos.

1. Žvalgybos viršininkas tiesiai priklauso pulko vadui.
2. Specialės žvalgybos tarnybos atžvilgiu jis be to priklauso ir divizijos štabo žvalgybos viršininkui.
3. Žvalgybos viršininkas renka ir tiria visus davinius, kuriuos suteikia pulko žvalgymas ir sekimas.

Jis nėra pasingas gaunamųjų žinių rinkėjas, bet, aktingai veikdamas turi žiūrėti, kad būtų surinktos reikiamos žinios. Šiuo reikalu jis pateikia pulko vadui savo sumanymus dėl priemonių, kurių reikia griebtis, kad pavyktų sėkmingai sekti bei žvalgyti ir, pulko vadui leidus, pats dalyvauja šiame darbe. Jis tyrinėja ir tikrina gautas iš batalionų, kuopų bei būrių vadų ir iš priskirtų prie pulko dalių žinias apie priešininko sąstatą, kaip jo pėstininkų, taip ir artilerijos, kulkosvaidžių, minosvaidžių ir t. t.

4. Klausinėdamas belaisvius, bėglius, gyventojus, perėjusius per frontą, ir žvalgus, jis turi sužinoti, kur ir kuri yra priešininko kariuomenės dalis (pulko, bataliono ir kuopos numeris), fronte ir, galint, užpakalyje; turi sužinoti, kur priešininko vadovaujantieji ir sekamieji punktai, štabų vietos ir t. t.

5. Visi nurodyti 3 ir 4 p. p. daviniai reikia pažymėti žemėlapyje spalvotu paišeliu, pranešti pulko vadui, o nuorašas nusiųsti divizijos štabui.
6. Klausinėdamas belaisvius ir bėglius, turi sužinoti, kiek priešininko yra durtuvų, kulkosvaidžių, minosvaidžių, patrankų ir t. t. Remdamasis gautomis žiniomis, sustato esančių prieš pulko barą priešininko kovos dalių sąrašą, praneša apie tai pulko vadui ir šių žinių nuorašą siunčia divizijos štabui.
7. Sutvarko taip, kad visa, kas mūsų priešakinių postų pastebima priešininko sąstate (dalių pamaina, jų sustiprinimas arba susilpninimas, naujų baterijų, kulkosvaidžių, minosvaidžių ir k. pasirodymas, darbai pozicijoms tvirtinti, aukštesniųjų viršininkų lankymasis apkasuose, ūžesys, betko vežiojimas į poziciją ir t. t.), būtų tuojau pranešta jam. Tos žinios jam reikia patikrinti, padaryti iš jų išvados, pateikti pulko vadui ir tuojau pranešti divizijos štabui.
8. Žvalgant arba sustiprintai rekognoskuojant, jis turi būti toje dalyje, kuri žvalgo, kad galėtų tuojau gauti žinių, kad galėtų duoti žvalgančiam viršininkui nurodymų, kurių reikia gauti žinių, ir kad gautas žinias tuojau įteiktų pulko vadui ir praneštų divizijos štabui.
9. Sustato projektus žvalgomiesiems pranešimams divizijos štabui, įteikia juos pul-

- ko vadui pasirašyti ir pats paskirtą valandą telefonu perduoda divizijos štabui.
10. Griebiasi priemonių, kad išklausinėti belaisviai ir bėgliai tuojau būtų siunčiami į divizijos štabą ir kad imant nelaisvėn atimti iš belaisvių dokumentai būtų įteikiami jam. Dokumentuose jis parašo pavardes žmonių, iš kurių jie atimti, ir siunčia divizijos štaban.
11. Kad nebūtų šnipinėjimo sutvarko gyventojų prižiūrėjimą.
12. Organizuoja sekamųjų punktų tarnybą ir ją kontroliuoja.

11 priedėlis 171 str.

Divizijos žvalgybos viršininko pareigos.

1. Kiekviename divizijos štabe turi būti tam tikras karininkas, kuriam pavedami žvalgybos reikalai.
2. Jis tiesiai priklauso štabo viršininkui, o savo specialės tarnybos atžvilgiu — kito iš eilės aukštesnio štabo kariškos žvalgybos viršininkui.
3. Štabo viršininko ir kito iš eilės aukštesnio štabo žvalgybos viršininko bendrai nurodomas, jis turi vadovauti divizijos žvalgybai.
4. Specialės tarnybos atžvilgiu jam priklauso pulkų žvalgybos viršininkai.
5. Jis gauna žvalgomąjį pobūdžio žinių iš:
  - a) pulkų,
  - b) artilerijos,
  - c) divizijos inžinerijos kariuomenės,
  - d) aviacijos, jei jos yra divizijoje,
  - e) klausomųjų telefono stočių,
  - f) radijo stočių, jei jų turi divizijoje,
  - g) agentų,
  - h) klausinėdamas belaisvius, bėglius, sugrįžusius iš nelaisvės ir vietos žmones,
  - i) peržiūrėdamas laikraščius, dokumentus, telegramas ir t. t.,
  - k) iš kito iš eilės aukštesnio štabo žvalgybos skyriaus ir iš štabų.

6. Be to jis turi turėti tvirtus ryšius su gretimais kariuomenės štabais, imdamas jų turimas žinias ir siųsdamas jiems tas žinias, kurių jis pats turi.
7. Žvalgybos viršininkas yra pranešėjas divizijos štabo viršininkui apie visus žvalgybos reikalus.
8. Valandomis, kurios paskirtos divizijos dalių terminuotiems pranešimams pristatyti, jis pats arba per pavestus jam žmones turi surinkti visus pranešimus, juos suderinti, sustatyti iš eilės štabo žvalgybos skyriui pranešimo projektą, paduoti jį štabo viršininkui pasirašyti ir paskirtą valandą perduoti.
9. Visas svarbias žinias turi tuojau duoti aukštesniam iš eilės štabui.
10. Remdamasis turimais duoniniais, privalo turėti savo žemėlapyje tikrą priešininko sąstatą ir turi rašyti žinias apie kautynių sudėtį priešininko, kuris yra prieš divizijos frontą. Priešininko sąstato skemą ir jo kautynių sudėtį paskirtu laiku pateikia aukštesniam iš eilės štabui.
11. Divizijos štabo viršininkui leidus, šaukia divizijos dalių žvalgybos viršininkų pasitarimus. Tuose pasitarimuose duoda nurodymų ir aiškina ginčijamus dalykus.
12. Divizijos štabo viršininkui leidus, aplanko žemesniuosius žvalgybos organus, kad susipažintų su dalykų stoviu, su tuo, kaip

einama žvalgymo tarnyba, su vieta ir priešininko pozicija ir duotų instrukcijų.

13. Kai kariuomenė ilgesnį laiką stovi tuose pačiuose baruose, jis turi žiūrėti, kad pulkai, pasimainydami, perduotų vienas antram visas žinias apie priešininką. Pasimainant divizijai, perduoda naujam štabui visus žvalgymo davinius.

12 priedėlis 289 str.

Įvairių karo žymių sekimas.

Karo žymėmis vadinami toki pažymiai, kurie duoda mums šio to sužinoti apie priešininką (padaryti vieną ar kitą išvadą apie jį). Pavyzdžiui, sutrempta žolė, žmonių arba arklių išmatos, ugniavietės rodo, kad čia buvo rinktinės sustota pasilsėti. Iš to, kiek sutrempta žolės, kiek išmatų ir ugniaviečių, galima spręsti, ar didelės būta rinktinės, o iš išmatų ir degesių senumo galima spėti, ar senai ilsėjosi rinktinė, ir ar ilgai ji stovėjo toje vietoje. Iš rastų buvusio bivako vietoje popiergalių kartais galima sužinoti, kurių čia būta priešininko dalių.

Sutremptoji žolė, išmatos, ugniavietės, popiergaliai šiuo atveju ir bus karo žymės, iš kurių galima bent kiek suvokti apie priešininką. Mokant naudotis, kartais visai mažos žymės gali duoti labai svarbių žinių. Taigi, kiekvienas žvalgas turi labai gerai įsidėmėti žymes, turi pastebėti, atsiminti ir jas užrašyti; viršininko darbas — iš gautų žinių padaryti išvados.

Žymės, iš kurių galima spręsti apie priešininko jėgas, sąstatą ir veiksmus be galo įvairios ir visų jų negalima paminėti. Galima tik iš tų žymių kai kurios nurodyti.

a) Priešo šalyje labai svarbu pastebėti, kaip žiūri į mus vietos žmonės. Jei pastarieji susirūpinę ir palankūs, tai rodo, kad prieš-

ninko arti nėra. Atvirkščiai, jei vietos žmonės įžuliai ir išdidžiai elgiasi su mūsų kariuomene, tai rodo besiantinant stiprias priešininko jėgas. Jei mieste ar kaime pirkliai uždarinėja krautuves, žmonės nerimastauja ir eina iš miesto ar kaimo, tai gali rodyti besiantinant kautynes.

b) Jei priešininkas ilsisi, tai reikia pastebėti, ar didelis kaimas ir kiek namų jis užima arba tarp kurių vietos daiktų yra jo bivasas. Iš to, kiek priešininko užimta namų, arba iš bivako dydžio galima maždaug spręsti, ar daug priešininko kariuomenės ilsisi. Pavyzdžiui, jei žvalgas pastebės, kad bivakas frontu (platumu) išsiplėtęs nuo kaimo iki pamiškės, o jos gilumas eina nuo kaimo šiaurinio galo iki upeliui, tai viršininkas iš žemėlapių galės sužinoti, kiek priešininko užimta vietos ir iš to galės spręsti, kaip didelės jo pajėgos.

Toliau reikia pastebėti, kiek tokių atskirų dalių yra sustojusių bivake, ir reikia stengtis iš akies sumesti, ar tai bus batalionai ar pulkai. Be to, apie rinktinės jėgą galima gana tiksliai spręsti iš artilerijos skaičiaus. Todėl reikia suskaityti patrankos. Taip pat reikia pastebėti drabužių, antgalvių (kepurės, kaskės) forma, įvairios uniformos žymės (pavyzdžiui, antpečių numeriai, gelumbės spalva), ar nepasirodė naujų uniformų. Rinktinės dydį dar parodo: bivako palapinių kiekis, skaičius vėliavų, jei jos matyti, virtuvių skaičius, vežimai, jei tik žvalgui pavyksta viskas pamatyti. Naktį galima taipgi spręsti, ar didelė bivake susto-

jusi rinktinė; jei rinktinė užima didelį plotą ir daug žiburių bei ugnies, tai rinktinė didelė.

Taigi svarbu apžiūrėti vieta, kur buvo sustojęs priešininkas. Kartais koks popiergalis arba pamestas antpetis gali duoti labai svarbių žinių apie priešininką.

Reikia įsidėti galvon visa, kas darosi ties bivaku. Pavyzdžiui, jei artimiausiame miške kariuomenės dalys (komandos) kerta žagarus, tai galimas daiktas, kad priešininkas rengiasi tvirtinti savo poziciją, ruošiasi kautis ir nemano trauktis.

c) Jei priešas matyti einant, reikia žiūrėti į voros ilgį. Kadangi voros ilgis įspėti iš akies sunku, patogiau pastebėti tie vietos daiktai, tarp kurių vora žygiuodama išsitiesė, pavyzdžiui, nuo kaimo iki tilto arba nuo miško iki malūno. Iš žemėlapių galima bus surasti voros ilgis.

Voros ilgis galima apskaityti štai kaip:

Su laikrodžiu reikia sekti laikas, kurį vora (arba jo dalis) eina pro tam tikrą vietos daiktą, pavyzdžiui, pro kaimą; tiltą ir t. t. Radus šį laiką ir, turint galvoje kariuomenės ėjimo greitį (pėstininkai eina per valandą 4 kilometrų, kavalerija žingsniu 5—6 klm., o risčia—12 klm., gurguolė važiuoja per valandą—3 klm.) ir voros ilgį, galima gana tiksliai surasti praėjusios voros jėgą. Pavyzdžiui, jei žvalgas pastebės, kad pėstininkų rinktinės priekis praėjo pro malūną 7 val. 15 m., o užpakalys 8 val., 15 m., tai galima sakyti, kad jo pastebėta rinktinė turi 4 klm. gylio. Iš

to galima spręsti, kad voroje slinkusi dalis— didesnė už pulką ir mažesnė už diviziją. Rinktinės dydžiui sužinoti gali tiktį žvalgui ir kitos žymės: patrankų skaičius, intervalų skaičius tarp voros dalių ir t. t.

Kartais gali atsitikti, kad priešininko voros visai nebus galima matyti. Tuomet reikės spręsti apie ją iš ausies, iš bildesio (pavyzdžiui, naktį) arba iš dulkių, jei voros nesimato, nes eina mišku. Naktį žvalgui patariama pasislėpti kur netoli tilto. Eidama per tiltą, vora sukelia bildesį, kuris girdėti toli. Jei, žiūrėdamas į laikrodį, žvalgas pastebės, kada bildesys prasidėjo ir kada baigėsi, tai jis tiksliai gali sužinoti voros dydį. Pavyzdžiui, jei voraėjo tiltu $\frac{1}{2}$ valandos, tai tiltu praėjo maždaug 1 pulkas (nes pėstininkai eina per valandą 4 kilometrus, o 2 kilometrų vora yra 1 pulko vora).

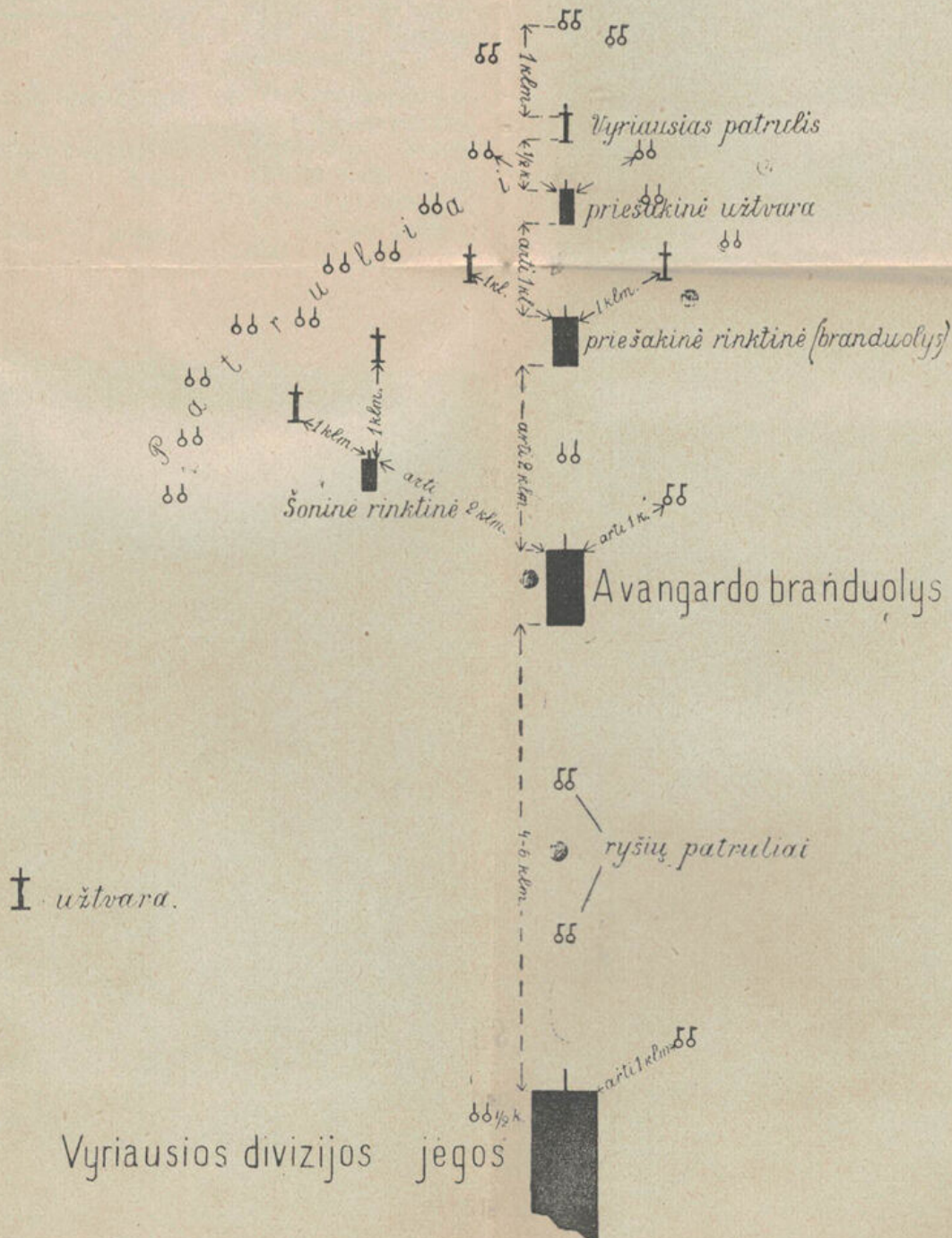
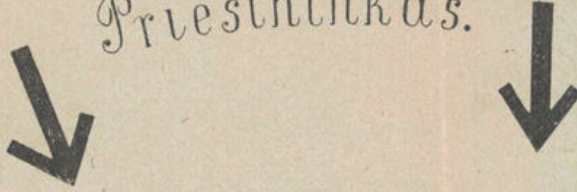
d) Susirėmus (susikovus) su priešininku, labai svarbu pastebėti nukautųjų bei sužeistųjų rūbų forma ir skirtenybės. Reikia nuo nukautųjų ir sužeistųjų atimti užrašų knygelės, laiškai, žemėlapiai ir kiti dokumentai ir jie nusiųsti štabui.

e) Persekiojant žiūrima į arklių ir žmonių pėdsakus, į ratų vėžes, į atstumą nuo vienos poilsio vietos iki kitai, į poilsio vietos dydį. Reikia žiūrėti, ar apylinkės kaimai sunaikinti, ar seni ar nauji degesiai, ar daug jų ar maža, kaip atrodo vietos žmonės—ar nuliūdę ar linksmi.

Einančios vienu keliu divizijos puolamojo žygio apsaugos skema.

Priešinėinkas.

† uždvara.

Vyriausios divizijos jėgos

14 priedėlis 330 str.

I S A K Y M A S

N divizijos avangardui

Vieta

3 Nr. op.

Laikas

Žemėlapis:

Žinios apie priešininką.

Žinios apie savo kariuomenę.

Avangardo sudėtis ir uždavinys, duotas iš aukščiau.

Artimiausias avangardo viršininko nustatytas tikslas.

1. Priešakinė rinktinė.

Viršininkas:

sudėtis:

Iš viso . . . . .

2. Kair. šon. rinktinė.

Viršininkas:

sudėtis:

Iš viso . . . . .

3. Avang. branduolys.

(ėjimo tvarkoj)

P. p. I bat. — I bat.

A. p. I btr.—4 pabūkl.

1. Išvykimo laikas iš išeities punkto; žygiavimo kelias; didžiojo poilsio vieta ir ligi kurios valandos ilsėtis. Ypatingi uždaviniai.

2. Išvykimo laikas iš to ir to išeities punkto; žygiavimo kelias, didžiojo poilsio vieta ir ligi kurios valandos ilsėtis. Ypatingi uždaviniai.

3. Išvykimo laikas iš to ir to išeities punkto; žygiavimo kelias; poilsio vieta ir ligi kurios valandos ilsėtis. Ypatingi uždaviniai.

„ „ pulko II. batalio-
no 2/3 b-no.

Iš viso . . . . .

4. Nurodymai kavalerijai.
5. Nurodymai žvalgybai.
6. Nurodymai ryšiams.
7. Nurodymai avangardo branduolio netarpinei apsaugai.
8. Nurodymai mažajai gurguolei.
9. Žinios apie didžiąją ir mažąją divizijos gurguolę; tiksliai tai, kas reikalinga kariuomenei žinoti.
10. Papildomieji nurodymai.
11. Kur siųsti pranešimai.
12. Pavaduotojai.

Pulkininkas.....
 „ „ pulko vadas
 Avangardo viršininkas.

Kam siunčiama: Divizijos vadui — 1.
 Priešakinės rinktinės viršininkui — 1 ir t. t.

Įsakymas išsiuntinėtus „ „ val. „ „ min.

Siuntėjo parašas.....

15 priedėlis 633 straipsniui.

ĮSAKYMAS

„ „ divizijai.

Vieta.	3 Nr. op.	Laikas.
	Žemėlapis.	

Žinios apie priešininką.
 Žinios apie savo kariuomenę.
 Bendras uždavinys divizijai arba rinktinei.
 Dienos uždavinys divizijai.

1. Raitininkai. ¹⁾ Viršininkas: Sudėtis: _____ Iš viso	1. Uždavinys, laikas išeiti iš išeities punkto, kelias.
2. Dešinė kolona. Viršininkas: Sudėtis: _____ Iš viso	2. Laikas išeiti iš išeities punkto; vieta didžiajam poilsiui ir iki kuriai valandai ilsėtis.
3. Kairė kolona.	3. . . . .
4. Ribos ir laikas, kada kolonų priekiai (galvos) turi per jas pereiti.	
5. Nurodymai žvalgymo reikalui.	
6. Ypatingos ryšių priemonės.	
7. Žinios apie didžiąsias gurguoles ir divizijos gurguolę—tik tai ką turi kariuomenė žinoti.	
8. Skiriamosios kolonų linijos.	

¹⁾ Jei eina atskira vora.

- 9. Kur siųsti pranešimai.
- 10. Pavaduotojai.

Generolas . . . . .

Divizijos Vadas

Pulkininkas . . . . .

Štabo Viršininkas

Kam siunčiama: Armijos Štabui . . . 1

Dešinės kolonos viršin. . . 1

Įsakymas išsiuntinėtas „ „ val. „ „ min.

Siuntėjo parašas . . . . .

16 priedėlis 634 straipsniui.

ĮSAKYMAS.

„ „ **divizijos dešinei kolonai.**

Vieta.	5 Nr. op.	Laikas.
--------	-----------	---------

Žemėlapis:

Žinios apie priešininką.

Žinios apie savo kariuomenę.

Artimiausias kolonos viršininko uždavinys.

1. Avangardas. Viršininkas: <u>Sudėtis:</u> Iš viso	1. Laikas išeiti iš to ir to išeities punkto; kelias, vieta didžiajam poilsiui ir iki kuriai valandai ilsėtis; jei reikia, nurodyti tarpinės ribos ir laikas joms pereiti.
2. Dešinysis šoninis avangardas.	2. . . . .
3. Raitininkai. ¹⁾ Viršininkas: <u>Sudėtis:</u> Iš viso	3. Uždavinys, laikas išeiti, išeities punktas, kelias.
4. Vyriausios jėgos (ėjimo tvarkoje) Viršininkas: <u>Sudėtis:</u> Iš viso	4. Laikas išeiti; išeities punktas; vieta didžiajam poilsiui ir iki kuriai valandai ilsėtis; jei reikia, nurodyti tarpinės ribos ir laikas joms pereiti.

¹⁾ Jei eina atskira vora.

5. Būdai nuo aeroplanų apsisaugoti.
6. Nurodymai žvalgymui.
7. Ypatingos ryšių priemonės.
8. Skiriamosios linijos.
9. Ypatingos priemonėsnetarpiniai prisidengti.
10. Nurodymai apie mažąją gurguolę.
11. Žinios apie didžiąją kolonos gurguolę ir divizijos gurguolę — tik tai, ką turi kariuomenė žinoti.
12. Kur siųsti pranešimai.
13. Pavaduotojai.

Pulkininkas . . . . .
 „ „ pulko vadas,
 dešinės kolonos viršininkas.

Kam siunčiama: Divizijos Vadui . . . . .
 Avangardo Viršininkui . . . . .
 Kairės kolonos viršininkui
 ir t. t.

Įsakymas išsiuntinėtas „ „ val. „ „ min.

Siuntėjo parašas.

17 priedėlis

Žygio kolonų gilumas.

	Žingsniai	Metrai
I. Pėstininkai.		
1. Šaulių kuopa	150	110
2. Kulkosvaidžių kuopa sunk. 6 kulkosvaidžių	100	75
„ 12 „	160	120
3. Lengvųjų minosvaidžių kuopa	150	110
4. Vidutinių	170	125
5. Ryšių komanda	200	150
6. Batalionas	600—660	450—500
7. Pulkas	arti 2600	arti 2000
II. Raitininkai.		
1. Eskadronas: a) po tris	180	135
b) „ šešius	120	90
2. Pulkas: a) po tris	900	675
b) „ šešius	600	450
III. Artilerija.		
1. Baterija	230	175
2. Baterijos rezervas:		
a) lengvosios baterijos	100	75
b) gaubicų arba sunkiosios	200	150
IV. Pionierių kuopa	100	75
V. Telegrafo telefono kuopa	175	130

	Žingsniai	Metrai
VI. Radijo kuopa . . .	260	200
VII. Kariuomenės gurguolės.		
A. Dalių gurguolės:		
1. Pėstininkų pulko:		
a) mažoji gurguolė .	300	225
b) didžioji ” .	750	550
2. Kavalerijos pulko:		
a) mažoji gurguolė .	100	75
b) didžioji ” .	220	165
3. Baterijos:		
a) mažoji gurguolė .	25	20
b) didžioji ” .	100	75
4. Artilerijos pulko:		
a) mažoji gurguolė .	200	150
b) didžioji ” .	750	550
5. Pionierių kuopos:		
a) mažoji gurguolė .	15	10
b) didžioji ” .	200	150
6. Inžinerijos bataliono:		
a) mažoji gurguolė .	15	10
b) didžioji ” .	500	375
7. Telegrafo telefono kuopos:		
a) mažoji gurguolė .	15	10
b) didžioji ” .	50	40
8. Radijo kuopos:		
a) mažoji gurguolė .	15	10
b) didžioji ” .	25	20

	Žingsniai	Metrai
9. Technikos bataliono:		
a) mažoji gurguolė .	100	75
b) didžioji ” .	150	110
B. Divizijos gurguolės:		
1. Pėstininkų municijos kolona:		
a) štabas	35	25
b) kiekvienas būrys .	670	500
c) visa kolona . . . . . arti	2000	1500
2. Artilerijos municijos kolona . . . . . arti	1700	1270
3. Artilerijos transportas	300	220
4. Lauko ligoninė	330	240
5. Inžinerijos kolona	450	330
6. Reikmenų kolona:		
a) kiekvienas iš pirmųjų 4-rių būrių .	850	635
b) penktasis būrys .	550	410
Visa kolona . . . . . arti	4000	3000
7. Tvarstomasis divizijos punktas	700	525
8. Lauko kepykla	550	410
VIII. Divizijos, vienu keliu einančios, su apsauga ir maž. gurguole gilumas	arti 18 klm.	
IX. Kolonos iš vieno pėstininkų pulko, 2 baterijų, einančios vienu keliu su apsauga ir mažąja gurguole, gilumas	arti 9 klm.	

Priemonės žygio kolonos gilumui sumažinti.

Tarp priemonių pagreitinti perrikiavimą iš žygio rykiuotės į manevravimo rikiuotę turi reikšmės žygio kolonos gilumo sumažinimas, kas padaroma:

- einant keliu artilerijai po du pabūklų ir vežimams po du;
- dvejinant pėstininkų žygio kolonas;
- didinant kolonos žygio rikiuotės frontą;
- einant pėstininkams ir raitininkams šaliakelėmis, šalia artilerijos ir vežimų, kurie eina keliu;
- einant be kelių plačiomis rikiuotėmis.

Visos tos priemonės reikalauja atatinamo kelio arba vietos šaly kelio.

Bendra gi priemonė yra — pašalinti išsitiesimą, kas pasiekama griežtai laikantis žygio drausmės.

Priemonės žygiui pagreitinti.

Tada, kai reikia pagreitinti žygis, nedidelei daliai galima pasinaudoti vežimais (rogėmis) ir galima:

- sodinti į vežimus visi dalies žmonės;
  - sudėti į vežimus amunicija, o žmonėms sėsti iš eilės,
- ir c) vežti tik amunicija.

Reikalingos žinios matyti iš lentelės:

Pervežimo būdas	skaičius žmonių 1 vežimui	pakinkymas	skaičius vežimų kuopai	greitumas per valandą	žygio didumas
visi . .	4—5	porinis	50	7—8 kil.	60—70 k.
paėiliui .	12	"	20	4—5 "	40—45 "
amunicija	30—40	vienu arkliu	5—7	4 "	30—35 "

Pervežimui vartojant *sunkiuosius automobilius* reikia vadovautis šiais daviniais:

- vienos tonos automob. gali vežti 10—12 žmonių;
dviejų tonų " " " 20—25 žmonių;
trijų tonų " " " 30—35 žmonių;

b) greitumas visiškai pareina nuo kelių stovio: geru plentu greitumas—30—35 klm. per valandą; vidutinišku vieškeliu —10—12 klm.

20 priedėlis 692 str.

I S A K Y M A S.

Nr. divizijai.

Nr. 2 op.

Did. poilsis 1923 m. gegužės 15 d.
ties dvaru... 13 val. 20 min.

Žemėlapis: 1: 100.000.

Žinios apie priešininką.

Žinios apie gretimąsias mūsų dalis.

Bendras vyresniojo rinktinės viršininko
uždavinys. Artimiausias uždavinys, ku-
ris teks divizijai spręsti.

1. Riba, ties kuria turi sustoti postovio
avangardai (ariergardai). Uždavinys
avangardams (ariergardams) priešininkui puolant.

2. Postovio apsaugos pasipriešinimo ruo-
žas; jo sparnai; laikas, ligi kurio jis
reikia užimti.

3. Kavalerija¹⁾ 3. Postovio vieta ir būdas.
Viršininkas:

sudėtis:

Iš viso . . . .

4. Vyriausios jėgos:
a) dešinė kolona... a) postovio vieta ir
būdas.

Viršininkas:

Sudėtis:

Iš viso . . . .

b) kairė kolona. . . . b) . . . .

. . . . .

¹⁾ Tada, kai eina atskira kolona.

5. Štabo sustojimo vieta.
6. Žinios, kas reikia žinoti karibomenei, apie didžiąsias ir divizijų gurguoles.
7. Skiriamosios linijos.
8. Nurodymai žvalgymui.
9. Ypatingos priemonės ryšiams.
10. Ypatingos priemonės netarpinei apsaugai.
11. Pavaduotojai.

Generolas . . . . .
Divizijos vadas.

Pulkininkas . . . . .
Štabo viršininkas.

Kam siunčiama: armijos štabui 1
deš. kolonos v-kui 2
ir t. t.

Įsakymas išsiuntinėtas „ . . .“ val. „ . . .“ min.
Siuntėjo parašas . . . . .

TURINYS.

	Pusl.
I SKYRIUS.	
Kariuomenės organizacija ir valdymas kare.	3
II SKYRIUS.	
Ryšiai	18
III SKYRIUS.	
Sužinojimas	49
IV SKYRIUS.	
Apsauga	80
V SKYRIUS.	
Žygis	149
VI SKYRIUS.	
Postoviai	174
PRIEDĖLIS 1	187
PRIEDĖLIS 2	188
PRIEDĖLIS 3	189
PRIEDĖLIS 4	190
PRIEDĖLIS 5	191
PRIEDĖLIS 6	197
PRIEDĖLIS 7	199
PRIEDĖLIS 8	200
PRIEDĖLIS 9	207
PRIEDĖLIS 10	208
PRIEDĖLIS 11	211
PRIEDĖLIS 12	214
PRIEDĖLIS 13	218
PRIEDĖLIS 14	219
PRIEDĖLIS 15	222
PRIEDĖLIS 16	223
PRIEDĖLIS 17	225
PRIEDĖLIS 18	228
PRIEDĖLIS 19	229
PRIEDĖLIS 20	230

Klaidų atitaisymas.

Puslapis	Eilė	Išspausdinta	Turi būti
5	11 iš viršaus	pastangu	pastangų
"	10 iš apačios	suvarankiškai	savarankiškai
6	1 iš viršaus	kuris	kuri
17	1 iš apačios	manievruose	manevruose
18	11 " "	ju	jų
23	17 " "	induktoriai	induktoriniai
24	12 iš viršaus	kuriuose	kuriuose at-
		atstumose	stumuose
27	18 " "	viršinikus	viršininkus
28	5 " "	tenchnikos	technikos
31	11 " "	telegrato	telegrafo
37	3 " "	jame	jame
38	17 " "	kariuomenės	kariuomenės
41	15 " "	kariuomenės	kariuomenės
44	5 iš apačios	sužinoti	susižinoti
49	6 iš viršaus	priešinką	priešininką
51	12 " "	viršininkai	viršininkai
56	4 " "	atvejų	atveju
58	9 iš apačios	pėstininku	pėstininkų
88	2 " "	siuučiama	siunčiama
94	5 " "	prešininką	priešininką
"	2 " "	vyresnių	vyriausių
95	1 iš viršaus	priešinką	priešininką
"	9 " "	automobilai	automobiliai
97	19 " "	kulkosvydžiais	kulkosvaidžiais
104	13 " "	jūdesį	judesį
106	4 iš apačios	parulius	patrulius
107	2 " "	mažiausia	mažiausia;

110	1 viršaus	kariomenės	kariuomenės
„	15 „	mažiausių	mažiausią
„	16 „	apsauos	apsaugos
111	2 iš apačios	veikenčios	veikiančios
112	11 „ „	didesnio	didesnio
113	11 iš viršaus	apsauigos	apsau-gos
„	12 „ „	tur	turi
115	5 iš apačios	sargyba	sargybos.
120	3 „ „	rezervas	rezervas
123	10 iš viršaus	rūožą	ruožą
125	1 „ „	priena	prieina
126	14 „ „	sąstoto	sąstato
145	7-8 „ „	di-didumo	di-dumo
172	5 iš apačios	ikolonas	kolonas
173	5 „ „	puoda	duoda
177	13 iš viršaus	Visu	Visų
222	2 iš apačios	guriguolę	gurguolę